

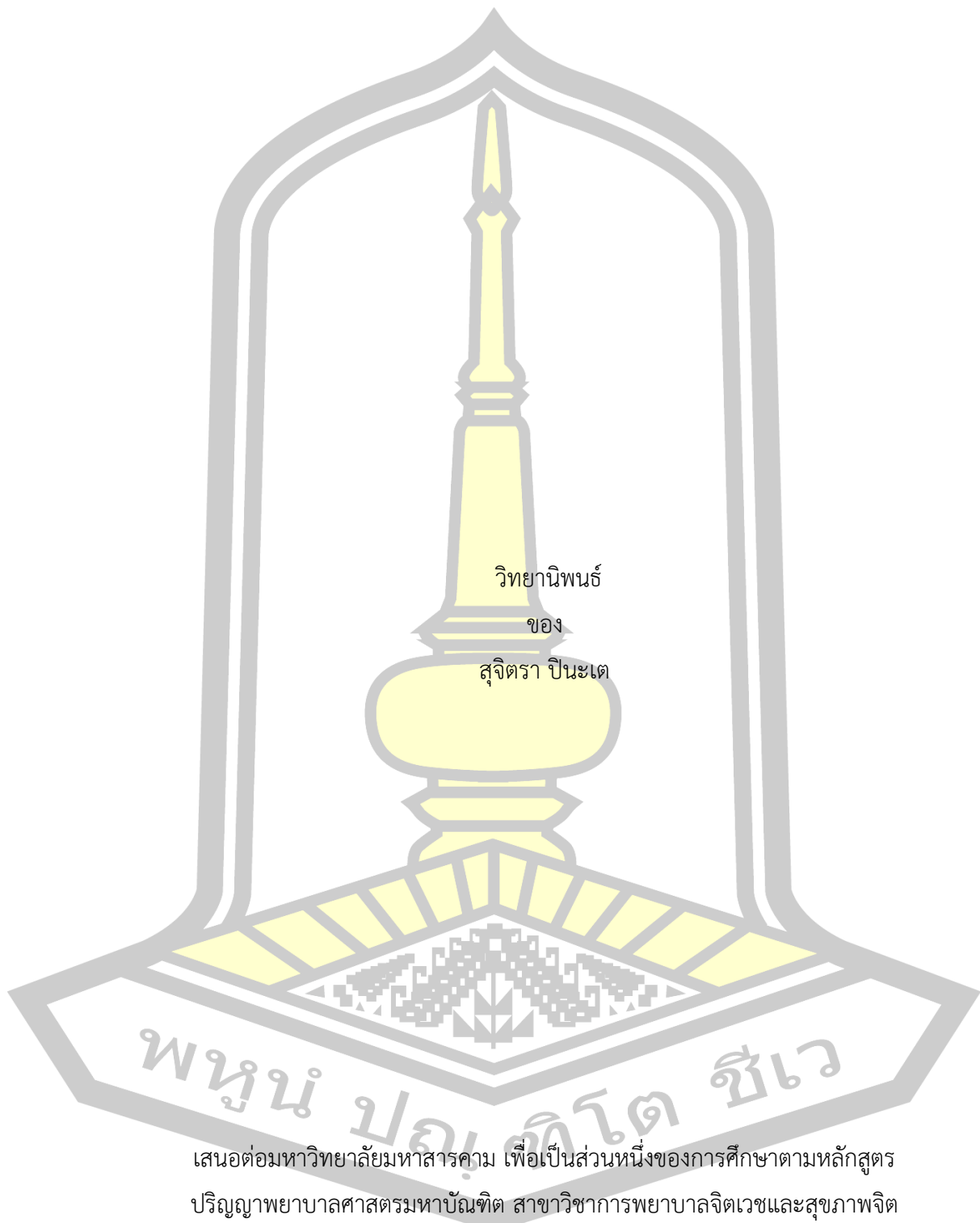
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

วิทยานิพนธ์
ของ
สุจิตรา ปิณะเต

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต
มิถุนายน 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

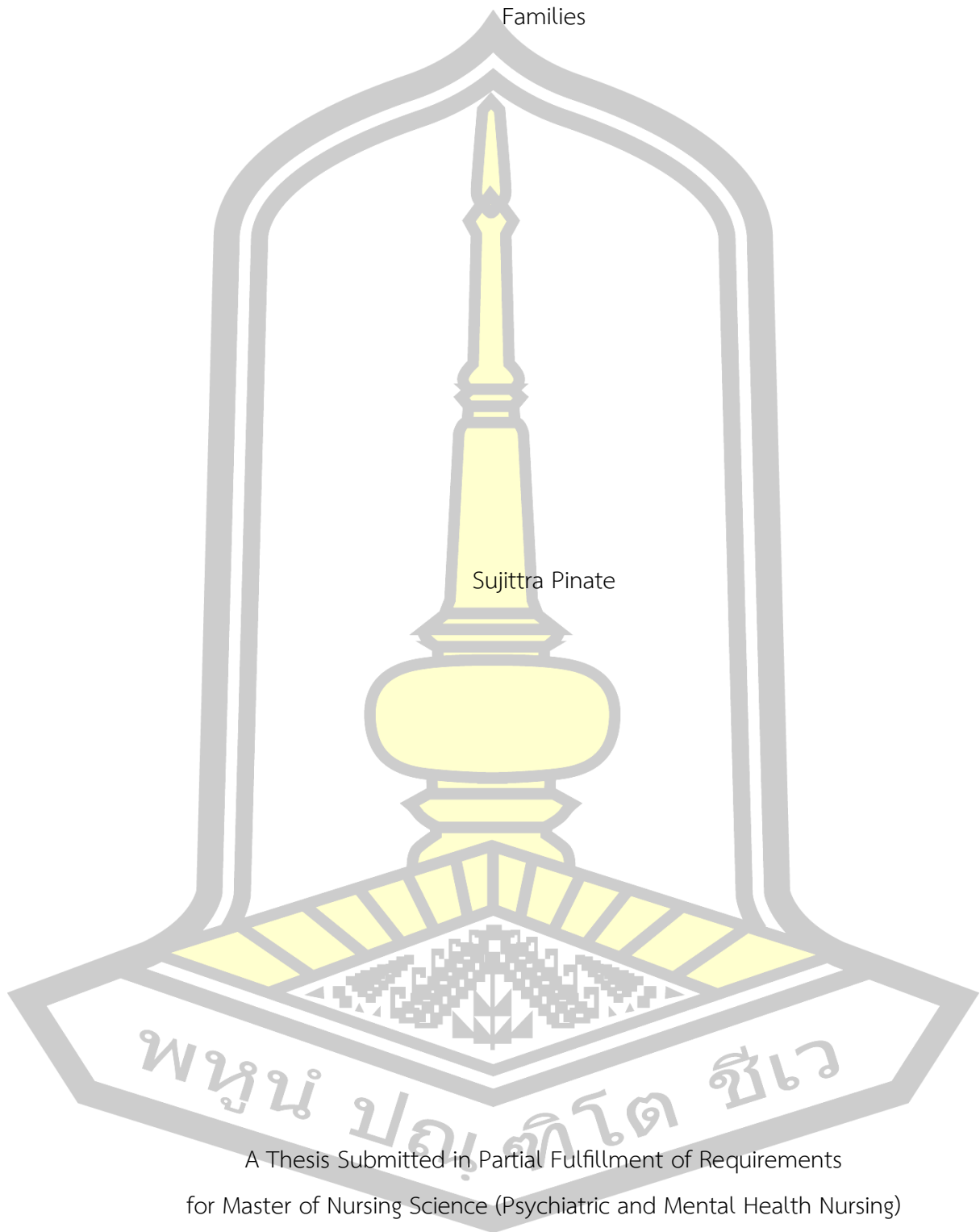
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต

มิถุนายน 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Factors Associated with the Quality of Life among Adolescents in Skipped-Generation
Families

Sujitra Pinate

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Nursing Science (Psychiatric and Mental Health Nursing)

June 2024

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางสุจิตรา ปินะเต แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร. ชูชาติ วงศ์อนุชิต)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รศ. ดร. ดรฤณี รุจกรกานต์)

.....กรรมการ

(รศ. ดร. ภรภัทร เฮงอุดมทรัพย์)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ผศ. ดร. นุชนาถ บรรทมพร)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต ของมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

.....
(ผศ. ดร. จารุวรรณ ก้าวหน้าไกล)

.....
(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง
 ผู้วิจัย สุจิตรา ปินะเด
 อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ดรณิ รุจกรกานต์
 ปริญญา พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต
 มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์นี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง และปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง ในอำเภอแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 406 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม แบบสอบถามรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว และแบบประเมินคุณภาพชีวิต ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81, .71, .73 และ .87 ตามลำดับ การ วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไคสแควร์ และสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างรับรู้การสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับน้อย รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลาง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง และคุณภาพชีวิตอยู่ระดับปานกลาง ($M=3.48$, $S.D.=0.58$, $M=2.11$, $S.D.=0.68$, $M=25.41$, $S.D.=3.12$, $M=90.59$, $S.D.=13.63$) คุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลางมีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนทางสังคม รูปแบบการเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=.549$, $.318$, $.338$ ที่ ระดับ $<.01$ ตามลำดับ) ผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์สำหรับพยาบาลจิตเวช พยาบาลครอบครัว บุคลากรด้านสุขภาพ รวมทั้งครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ในการทำความเข้าใจคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง ให้การสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมสัมพันธภาพภายในครอบครัว รูปแบบการเลี้ยงดูต่างๆในครอบครัว รวมการสนับสนุนทางสังคมต่างๆ เพื่อช่วยให้วัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

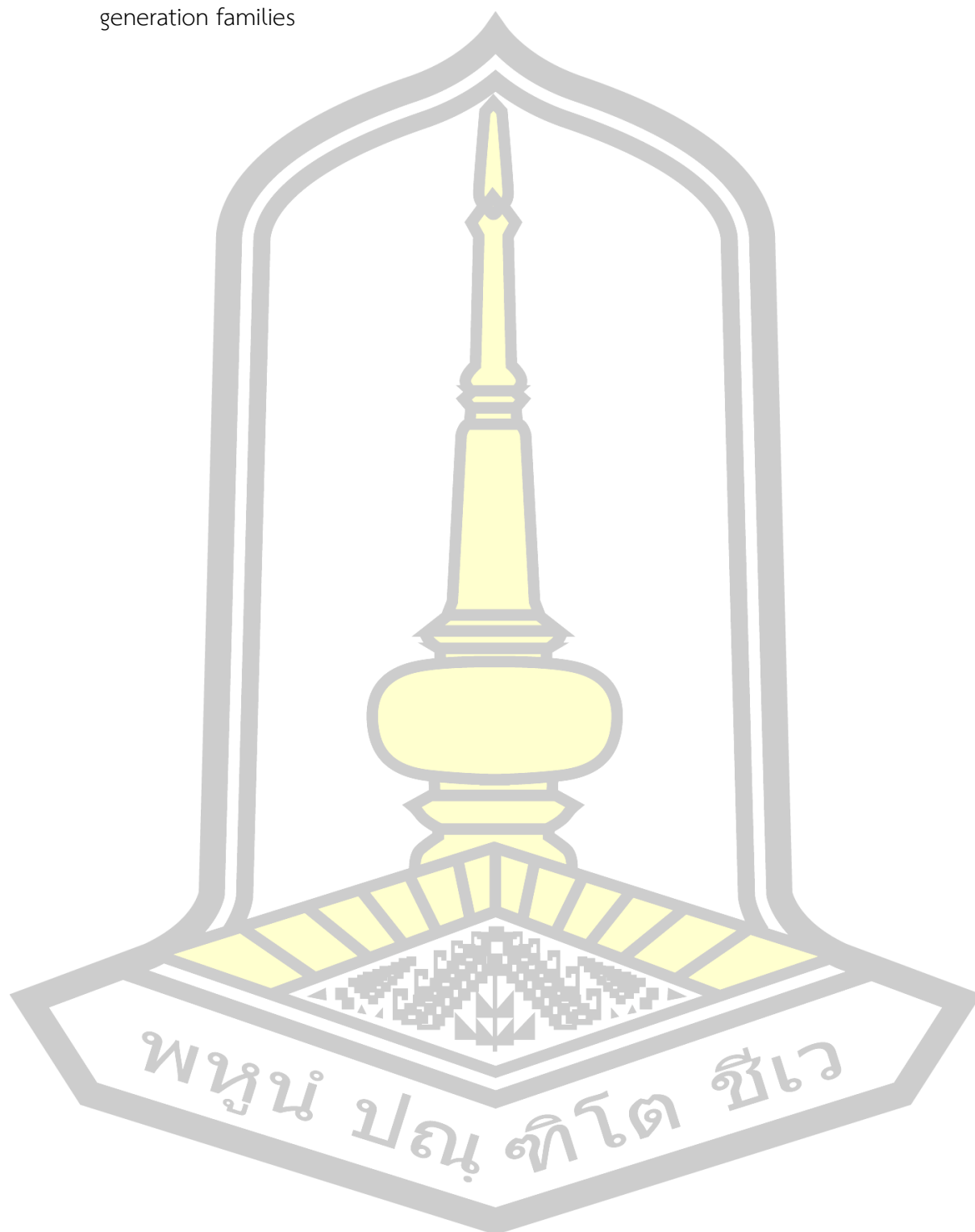
คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต, ครอบครัวแห่งกลาง, วัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

TITLE	Factors Associated with the Quality of Life among Adolescents in Skipped-Generation Families		
AUTHOR	Sujittra Pinate		
ADVISORS	Associate Professor Darunee Rujkorakarn , Ed.D		
DEGREE	Master of Nursing Science	MAJOR	Psychiatric and Mental Health Nursing
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2024

ABSTRACT

This research aimed to study the quality of life of adolescents living in skipped-generation families and factors associated with their quality of life. A descriptive correlational research design was employed. The participants comprised 406 middle school students in grades 1-3 who were residing in the skipped generation families in a particular province located in Northeastern of Thailand. The research instruments included the social support questionnaire, parenting style questionnaire, family relationship questionnaire, and quality of life assessment tool. The reliability coefficients of these instruments were .81, .71, .73, and .87, respectively. Data were analyzed using descriptive statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, chi-square test, and Pearson's correlation coefficient. The results The overall quality of life of the adolescents was at a moderate level The quality of life of the adolescents in skipped generation families was significantly correlated with social support, parenting style, and family relationship at .01 level ($r = .549, .318, \text{ and } .338$, respectively). Based on the research findings, it is suggested that psychiatric nurses, healthcare professionals, families, communities, and relevant agencies should prioritize and support activities that promote positive family relationships, parenting styles, and promote a social support. This will ultimately contribute to improving the quality of life of adolescents living in skipped generation families.

Keyword : Quality of life, Skipped generation families, Adolescents in Skipped generation families

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลางของข้าพเจ้า นางสาวสุจิตรา ปินะเต นิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่สามารถดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีนั้น ด้วยความอนุเคราะห์ ความเมตตากรุณาและการสนับสนุนจากท่าน รศ.ดร.ดร.ณิ รุจกรกานต์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ท่านได้กรุณาให้คำปรึกษา ให้องค์ความรู้ ข้อคิด ข้อเสนอแนะในการทำวิทยานิพนธ์รวมทั้งชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่างๆ จนกระทั่งการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณประธานสอบวิทยานิพนธ์ กรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกทุกท่าน และเจ้าของแบบสอบถามทุกท่าน ที่กรุณาอนุญาตให้ใช้เครื่องมือ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียน ครูประจำชั้น และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนทั้ง 5 แห่ง ในอำเภอแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่ ในการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเสมอมา ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และช่วยเหลือจนการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ท้ายที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่อบรมเลี้ยงดูสั่งสอนและอยู่เคียงข้างข้าพเจ้าทุกช่วงเวลาทั้งทุกข์และสุข ที่สำคัญขอขอบคุณคู่สมรสที่คอยดูแลและสนับสนุนทุกๆ ด้านในการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ รวมถึงบุคคลในครอบครัวอันเป็นที่รัก ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นและแรงบันดาลใจในการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต วิทยาลัยมิตรทุกท่านที่เป็นกำลังใจตลอดมา คุณงามความดีและประโยชน์ ที่เกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ข้าพเจ้ามีความซาบซึ้งในความกรุณาของทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยจิตคารวะ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอให้เป็นประโยชน์สำหรับทุกท่าน

พณฺณ ปณฺ ทิโต ชีเว

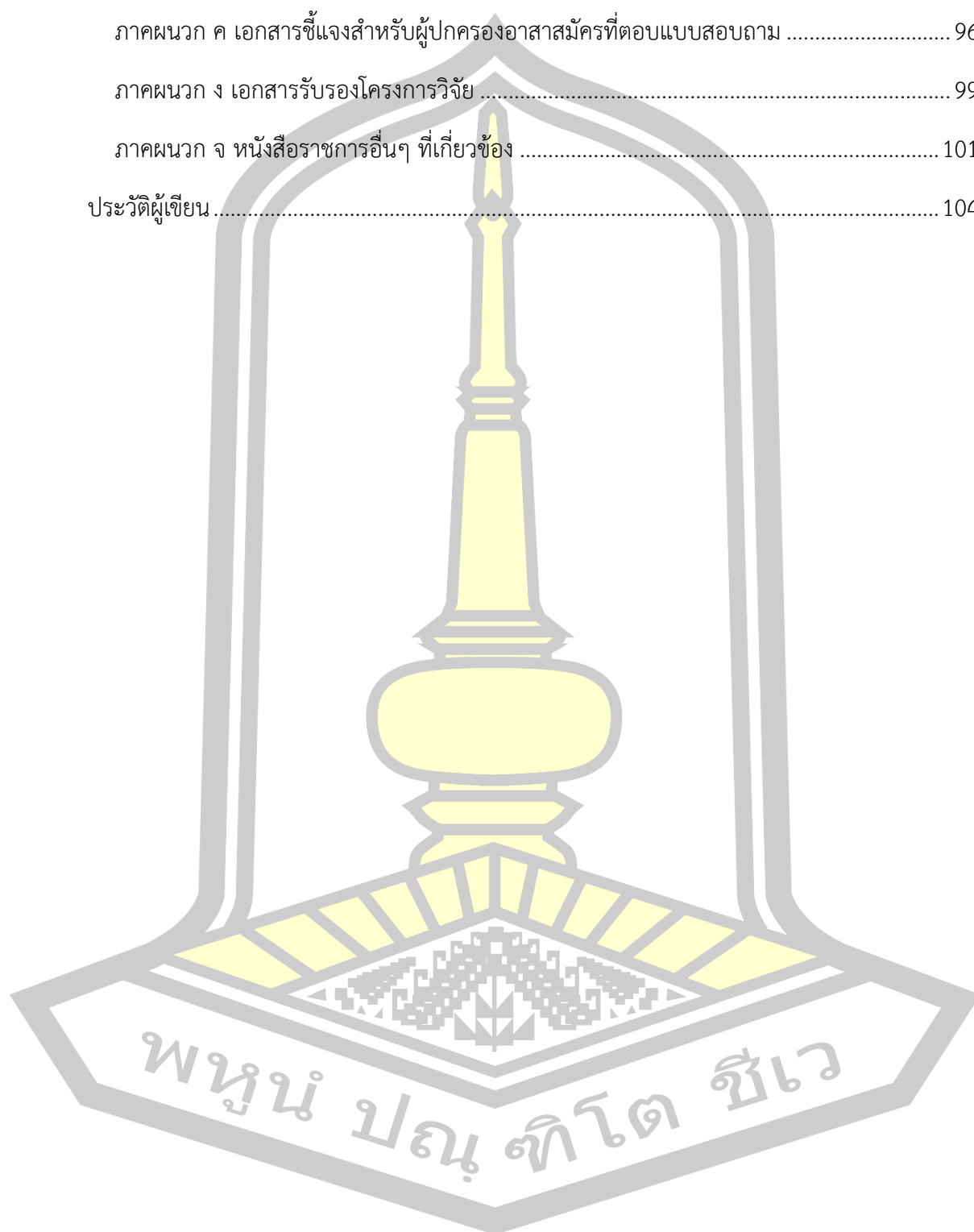
สุจิตรา ปินะเต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
1.3 สมมติฐานการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	5
1.5 นิยามศัพท์การวิจัย.....	5
1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น.....	11
2.2 แนวคิดและสถานการณ์ของครอบครัวแห่งกลาง	14
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต.....	18
2.4 การสนับสนุนทางสังคม.....	24
2.5 รูปแบบการเลี้ยงดูในครอบครัว	29
2.6 สัมพันธภาพในครอบครัว	34

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	45
3.1 รูปแบบการวิจัย	45
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	45
3.3 ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	45
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46
3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	50
3.6 จริยธรรมการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิ์	51
3.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล	52
3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล	53
บทที่ 4 ผลการวิจัย	54
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	55
ตอนที่ 2 การสนับสนุนทางสังคม	59
ตอนที่ 3 รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง.....	60
ตอนที่ 4 สัมพันธภาพในครอบครัว	61
ตอนที่ 5 คุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง.....	61
ตอนที่ 6 ความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง.....	62
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	66
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	66
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	68
5.3 ข้อเสนอแนะ	76
บรรณานุกรม.....	77
ภาคผนวก.....	84
ภาคผนวก ก ตารางข้อมูลที่ได้จากการศึกษา	85

ภาคผนวก ข แบบสอบถาม.....	91
ภาคผนวก ค เอกสารชี้แจงสำหรับผู้ปกครองอาสาสมัครที่ตอบแบบสอบถาม	96
ภาคผนวก ง เอกสารรับรองโครงการวิจัย	99
ภาคผนวก จ หนังสือราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	101
ประวัติผู้เขียน	104

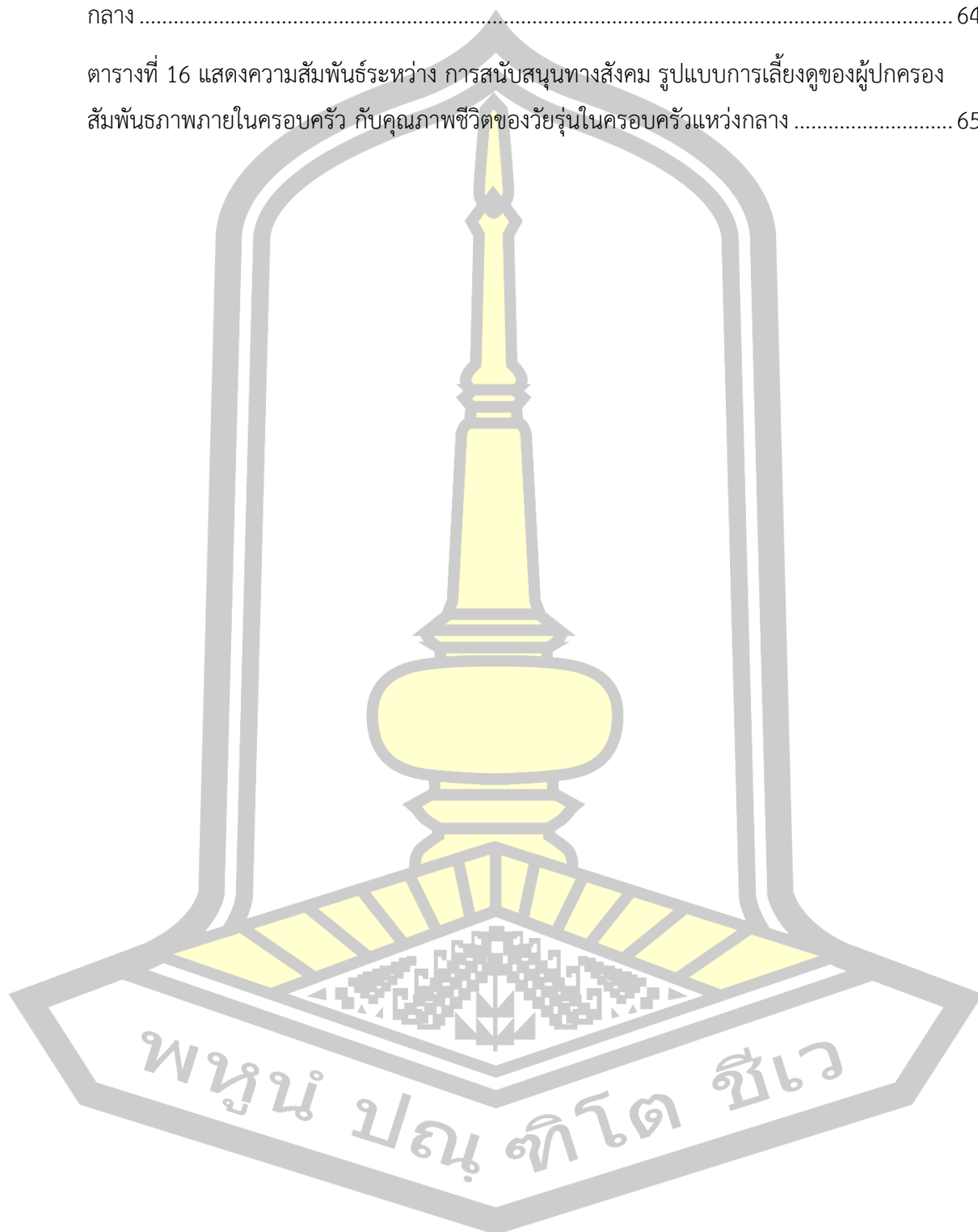

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทั้ง 3 แห่ง	46
ตารางที่ 2 แสดงการแบ่งรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองรายด้าน	48
ตารางที่ 3 แสดงการจำแนกองค์ประกอบคุณภาพชีวิตรายด้าน	49
ตารางที่ 4 แสดงการจำแนกระดับสัมพันธภาพในครอบครัว	50
ตารางที่ 5 แสดงดัชนีความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) (n=60).....	51
ตารางที่ 6 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง (n=406)	55
ตารางที่ 7 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของครอบครัวแห่งกลาง (n=406).....	57
ตารางที่ 8 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการได้รับสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง	59
ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกการสนับสนุนทางสังคมเป็นรายด้าน (n=406)	60
ตารางที่ 10 แสดงจำนวนร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับรูปแบบการเลี้ยงดู.....	60
ตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับสัมพันธภาพในครอบครัว	61
ตารางที่ 12 แสดงจำนวนร้อยละ จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง (n=406).....	61
ตารางที่ 13 แสดงคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลางรายด้าน	62
ตารางที่ 14 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง	62

ตารางที่ 15 แสดงค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่ง
กลาง 64

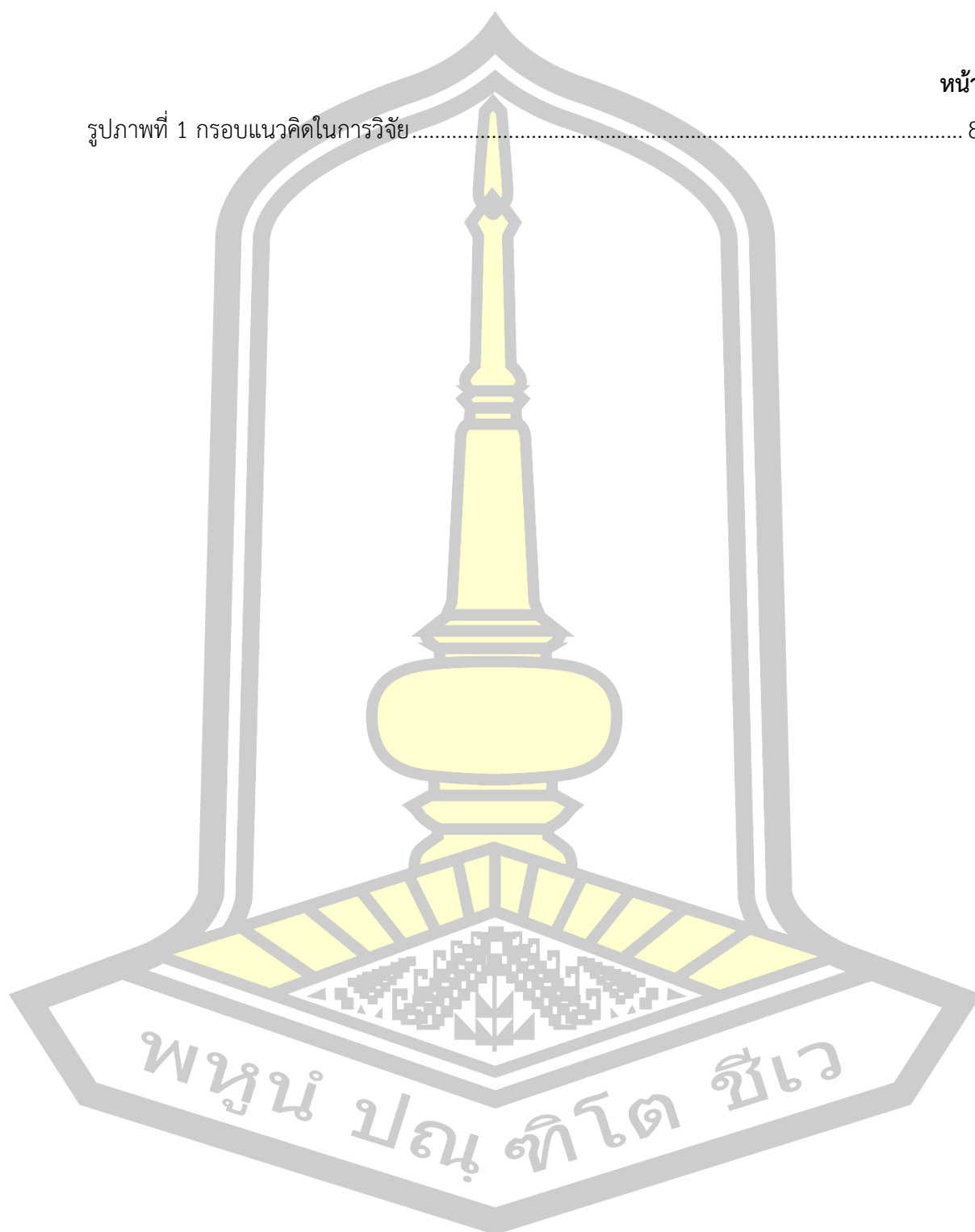
ตารางที่ 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง การสนับสนุนทางสังคม รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง
สัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง 65

สารบัญรูปภาพ

หน้า

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 8

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง และสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อ สังคม และครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวในชนบท ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นเพื่อการทำงานของ บิดามารดา การหย่าร้างหรือแยกทางกัน ติดสารเสพติด การติดคุก ทำให้เด็กถูกทอดทิ้ง ทำให้ปู่ ย่า ตา ยาย ต้องทำหน้าที่ในการดูแลหลานส่งผลทำให้โครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิด เป็นครอบครัวรูปแบบใหม่ ที่เรียกว่าครอบครัวแห่วงกลาง หรือครอบครัวข้ามรุ่น (Skipped-generation families) พ่อแม่จะทำหน้าที่ส่งเงินกลับมาให้เป็นค่าตอบแทน ที่เลี้ยงลูกให้ตนเอง ปรากฏการณ์นี้ทำให้ครอบครัวในส่วนใหญ่ มีโครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนไปจากเดิม (Kawalamthan et al., 2019)

การย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมืองมีเพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นแนวโน้มที่เห็นชัดเจนทั่วโลกใน ค.ศ 1997 ในสังคมตะวันตกมีครอบครัวแห่วงกลาง 2.3 ล้านครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 3 ที่ครอบครัวมี ปู่ ย่า ตา ยายเป็นหัวหน้าครอบครัว และเพิ่มขึ้นเป็น 4.2 ล้านครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 6 ของครอบครัวที่มีปู่ ย่า ตา ยายเป็นหัวหน้าครอบครัวใน ค.ศ. 2012 (Bureau et al., 2012) จากการสำรวจใน สหรัฐอเมริกา พบว่าการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนเด็กที่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายจากร้อยละ 7 ในปี 1991 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11 ในปี 2009 และ 1 ใน 3 ของวัยรุ่นทั้งหมดอาศัยอยู่ในครอบครัวแห่วงกลาง (Ijadunola et al., 2017) และในประเทศกัมพูชามีผู้อพยพย้ายถิ่นประมาณร้อยละ 35 ของประชากร ทั้งหมดและร้อยละ 80 ของเด็กที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลังจะมีปู่ ย่า ตา ยายเป็นผู้ดูแล เห็นได้ชัดเจนว่าใน ประเทศต่างๆ ปู่ ย่า ตา ยายมีบทบาทชัดเจนในการดูแลหลานในระยะยาว (Schneiders et al., 2021)

จากข้อมูลที่พบในต่างประเทศข้างต้นจะเห็นได้ว่าครอบครัวแห่วงกลาง ได้เกิดขึ้นมาหลาย ทศวรรษแล้ว และมีแนวโน้มมากขึ้นในสังคมโลกที่เด็กจะถูกทอดทิ้งให้อยู่กับปู่ ย่า ตา หรือยาย ด้วย เหตุผลทางเศรษฐกิจ สังคม การติดคุก หรือการเสียชีวิตของพ่อแม่ ในประเทศไทยพบข้อมูลของ ครอบครัวแห่วงกลางที่เกิดขึ้นในสังคมครอบครัวไทยและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากรายงาน สถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ. 2558 ชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวแห่วงกลางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 1 แสนครอบครัว ใน พ.ศ.2530 เป็น 4 แสนครอบครัว ใน พ.ศ. 2556 โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 76 อยู่ใน ชนบท ในจำนวนนี้เกือบครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 47 อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) หัวหน้าครอบครัวแห่งกลางเป็นผู้สูงวัยที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป และยังคงทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม อีกทั้งมีสุขภาพไม่แข็งแรง ครอบครัวแห่งกลางส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่ร่วมกับพ่อแม่ (อารี จำปาเกล่า และคณะ, 2556) ถึงแม้ว่าพ่อแม่ของเด็กจะส่งเงินกลับมาให้ ปู่ ย่า ตา ยาย เพื่อเป็นค่าดูแลเด็กและเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวแต่ก็มักจะไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครอบครัว บางครั้งการส่งเงินกลับที่ไม่สม่ำเสมอ ทำให้ครอบครัวแห่งกลางมีเงินไม่เพียงพอกับรายจ่าย ดังนั้น ปู่ ย่า ตา ยายจึงต้องออกไปทำงานเพื่อให้มีรายได้เพียงพอในการเลี้ยงดูหลาน (คาสปาร์ พิค และคณะ, 2558) จากปัญหารายได้ที่ไม่เพียงพอนี้ ส่งผลกระทบต่อตรงต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและวัยรุ่นที่อยู่ในการดูแลของผู้สูงอายุ เด็กในครอบครัวแห่งกลางมีความเปราะบางอย่างมากว่าเด็กในครอบครัวรูปแบบอื่น เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวประกอบด้วยเด็ก และผู้สูงอายุซึ่งอยู่ในวัยที่ต้องพึ่งพิงทั้งคู่ ทำให้เด็กในครอบครัวแห่งกลางเสี่ยงเผชิญกับปัญหาด้านพัฒนาการ และด้านการศึกษา เรียนรู้ จากข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจและการเลี้ยงดู อีกทั้งมีแนวโน้มขัดแย้งทางความคิดกับคนในครอบครัวมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่เนื่องจากรุ่นที่ห่างกัน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565)

ในปัจจุบันรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กมีความแตกต่างจากอดีต เนื่องจากหลายปัจจัย ซึ่งปัจจัยเกี่ยวกับการย้ายถิ่นฐานของพ่อแม่ ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกรอบเลี้ยงดูเด็ก พบว่ายายเป็นคนที่ให้การดูแลเด็กเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพ่อกับแม่ของเด็กมีความจำเป็นต้องย้ายถิ่นฐานเนื่องจากความจำเป็นด้านเศรษฐกิจและมีความเชื่อว่าเด็กจะได้รับการดูแลที่ดี เนื่องจากพ่อกับแม่ที่ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ที่เคยเติบโตมาโดยการอบรมเลี้ยงดูของปู่ ย่า ตา ยาย ของตนเอง เช่นกัน พ่อแม่เด็กเกือบทุกคนส่งเงินกลับบ้านเพื่อช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวที่อยู่ในถิ่นต้นทาง เด็กเหล่านี้อยู่ในครอบครัวที่ยากจนและได้รับการส่งเสริมทางด้านพัฒนาการการเรียนรู้ผ่านทางกิจกรรมค่อนข้างน้อยจากผู้ดูแล มีแนวโน้มในการถูกทำร้ายร่างกาย มีพัฒนาการที่ล่าช้าโดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านภาษา เด็กมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์และอยู่ในภาวะขาดโภชนาการเรื้อรัง ส่วนพัฒนาการที่ล่าช้าพบที่เกิดจากสาเหตุจากการที่ขาดความสัมพันธ์กับพ่อแม่ ขาดความอบอุ่นทางใจจากการดาซึ่งอาจจะส่งผลกระทบยาวเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อเด็กเติบโตเป็นวัยรุ่นได้ (Mahidol University & UNICEF, 2016) ซึ่งเด็กในครอบครัวแห่งกลางกลุ่มนี้จะเติบโตมาเป็นอย่างไรมันน่าที่ปู่ ย่า ตา ยายเป็นผู้ที่มิบทบาทที่สำคัญอย่างมากในการเลี้ยงดูหลานให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปู่ ย่า ตา ยาย ต้องเผชิญกับความกดดัน เมื่อต้องดูแลเด็กยุคใหม่ที่มีรูปแบบชีวิตแตกต่างไปจากรุ่นพ่อแม่

ที่เคยเลี้ยงดูมา โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ชนบท อาจจะขาดโอกาสในการติดตามข้อมูลข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบันทำให้ไม่เข้าใจพฤติกรรมและความสนใจของหลานจึงทำให้เกิดเป็นปัญหาช่องว่างระหว่างวัยที่อาจลุกลามจนกระทบสัมพันธ์สภาพภายในครอบครัว

จากรายงานข้อมูลด้านสถานการณ์เด็กและครอบครัว พ.ศ.2565 พบว่ามีโครงสร้างของประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยสมบูรณ์ ครอบครัวมีขนาดเล็กลง และเปราะบางมากยิ่งขึ้น การเกิดลดน้อยลง ผู้สูงอายุมีอายุยืนขึ้น จากข้อมูล พ.ศ. 2563 ขนาดครอบครัวเล็กลงเหลือจำนวนสมาชิก 2.4 คนต่อครอบครัวจากเดิมเป็น 5-6 คนต่อครอบครัวซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนไป คือ เด็กถูกทอดทิ้งอยู่ตามลำพังขาดการดูแลทั้งทางด้านร่างกายและพัฒนาการอย่างเหมาะสม เด็กในครอบครัวแอ่งกลางมีปัญหาทางด้านพัฒนาการ และการเรียนรู้เรื่องต่างๆ รวมถึงสัมพันธ์ภายในครอบครัวเมื่อมองลงไปถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวแอ่งกลาง พบปัญหาความไม่ลงรอยระหว่างรุ่นที่มีความรุนแรงขึ้น บั่นทอนความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เด็กและวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแอ่งกลางมีความคิดขัดแย้งกันกับผู้ใหญ่ในครอบครัวมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่กับครอบครัวที่มีพ่อและแม่เลี้ยงดู ซึ่งปัญหาความไม่ลงรอยระหว่างรุ่นเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดต่อสัมพันธ์สภาพภายในครอบครัว (ฉัตร คำแสง และคณะ, 2563) ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแอ่งกลาง ต้องได้รับการเยียวยา และช่วยเหลือเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

การที่ไม่มีพ่อแม่อาศัยอยู่ด้วยนั้นอาจมีผลกระทบเชิงลบในระยะยาวต่อความผูกพันระหว่างพ่อแม่และลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กเล็กที่ผลกระทบเชิงลบอาจเกิดขึ้นได้ ผลต่อวัยรุ่นที่มีความคาดหวังว่าพ่อแม่จะกลับมารับตนไปอยู่ด้วย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจทางการศึกษาของเด็ก (คาสปาร์ พิค และคณะ, 2558) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการเลี้ยงดูหลานแบบดั้งเดิมและความสัมพันธ์แบบเดิมกับหลาน ภายใต้เงื่อนไขและสิ่งแวดล้อมใหม่อาจทำให้เด็กขาดทักษะที่มีพื้นฐานจากการเลี้ยงดูจนทำให้เกิดปัญหากับเด็กตามมา โดยเฉพาะช่วงที่เด็กกำลังก้าวเข้าสู่วัยรุ่นมักพบปัญหาช่องว่างระหว่างวัย ซึ่งมีสาเหตุมาจากทั้งของผู้สูงอายุและจากตัวเด็กที่เป็นวัยรุ่นเอง ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันและวัยรุ่นมักแสดงออกในลักษณะของความไม่เชื่อฟัง เกิดปัญหาและมีความเสี่ยงอื่นๆตามมา (เกิดสิริ หงส์ไทย และดารุณี จงอุดมการณ์, 2564) จากการที่สมาชิกในครอบครัวที่ถูกทิ้งให้ให้อยู่รวมกันในครอบครัวแอ่งกลาง บทบาทของผู้สูงอายุที่สำคัญของผู้สูงอายุคือการอบรมเลี้ยงดูหลาน แทนบิดามารดา ผู้สูงอายุจะให้ความรักความใส่ใจมากเป็นพิเศษ โดยมีรูปแบบการเลี้ยงดูแบบตามใจ คอยปกป้องดูแลหลานทุกอย่าง ผลที่ตามมาคือ เด็กได้รับการตามใจมากเกินไป ทำให้มีพฤติกรรมก้าวร้าว เอาแต่ใจตัวเอง ซึ่งอาจส่งผลเป็นปัญหาสังคมในอนาคตได้ การศึกษาในต่างประเทศ พบว่า ปู่ ย่า ตา ยาย ที่เลี้ยงหลานโดยลำพังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางจิตใจของผู้สูงอายุ ปู่ ย่า ตา ยาย

ที่เลี้ยงหลานในครอบครัวแห่วงกลางมีความเครียด วิตกกังวล และมีอาการซึมเศร้ามากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เลี้ยงหลาน (Musil et., 2013) ผู้สูงอายุบางคนอาจต้องมีการระในการหารายได้เพิ่มเพื่อมาจุนเจือครอบครัว ทั้งที่สภาพร่างกายก็มีการเสื่อมถอยไปตามวัย อาจส่งผลให้ผู้สูงอายุมีภาวะเครียด และมีวิธีการจัดการกับความเครียดไม่เหมาะสม มีการระบายออกไปยังตัวเด็ก ในรูปแบบต่างๆ เช่น การประชดประชัน การทำร้ายร่างกายเด็กและวัยรุ่น ซึ่งการกระทำนี้อาจเกิดมาจาก ความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ หรืออาจทำลงไปด้วยความรัก ความหวังดี ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนี้อาจจะนำมาซึ่งผลกระทบทางจิตใจเด็ก หากว่าเกิดเหตุการณ์ซ้ำๆ และเป็นเวลานาน ก็จะทำให้เด็กและวัยรุ่นเกิดการซึมซับ และลอกเลียนแบบ โดยแสดงออกในลักษณะของการไม่เคารพเชื่อฟัง ไม่ทำตามที่ผู้สูงอายุบอก หนีออกจากบ้าน ทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน บางรายอาจแสดงออกในรูปแบบ ของการที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในสังคม กลายเป็นนักเลงหรืออันธพาล อาชญากรที่ก่อให้เกิดความเสียด้านอื่นๆตาม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางอากรรม เป็นต้น (วณิชชา ณรงค์ชัย และคณะ, 2554)

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าเด็ก และวัยรุ่นที่เติบโตจากครอบครัวแห่วงกลางมีผลกระทบทางด้านลบในด้านการสื่อสาร และความเข้าใจเกิดขึ้นจากช่องว่างระหว่างวัยภายในครอบครัว การพูดคุยไม่ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ต่างฝ่ายต่างมองว่าตัวเองถูกเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจึงเป็นต้นเห็นของความสัมพันธ์ในครอบครัว ยกตัวอย่างเช่น หลานที่เข้าสู่ช่วงวัยรุ่นและปัญหาเรื่องเพศ เมื่อเด็กมีปัญหาเลือกที่จะปรึกษาเพื่อนมากกว่าบุคคลในครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา ซึ่งพบหลักฐานเป็นจำนวนมากว่า วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรนั้นเป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่วงกลาง และนอกจากนั้นยังส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและการศึกษาของเด็กด้วย (อารี จำปากลาง และคณะ, 2556)

ผลกระทบต่างๆที่กล่าวมาแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อตัววัยรุ่น และคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่วงกลาง ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อมและความมั่นคง และด้านการศึกษา แต่จากการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับครอบครัวแห่วงกลาง พบว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุ และเด็กวัยก่อนเรียนและวัยเรียน มีการศึกษาจำนวนน้อยที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่วงกลาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต และปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของเด็กวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่วงกลางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีจำนวนครอบครัวแห่วงกลางมากที่สุดในประเทศ ผลจากการศึกษาจะทำให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัวแห่วงกลาง และนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกิจกรรมการดูแล เด็กและวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่วงกลาง รวมทั้งการสนับสนุนช่วยเหลือวัยรุ่นและครอบครัวแห่วงกลางต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง
2. การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง
3. รูปแบบการเลี้ยงดูในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง
4. สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์ (Correlational research design) มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคม และรูปแบบในการเลี้ยงดูกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง โดยศึกษาในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในอำเภอแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

1.5 นิยามศัพท์การวิจัย

- 1) วัยรุ่น หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางในพื้นที่การวิจัยนี้
- 2) ผู้ปกครองหลัก หมายถึง ปู่ ย่า ตา ยาย ที่เป็นผู้ดูแลและอาศัยอยู่ด้วยกันกับวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
- 3) ครอบครัวแห่งกลาง หมายถึง ครอบครัวที่คนในรุ่นปู่ ย่า ตาหรือยายอาศัยอยู่ร่วมกันกับคนรุ่นหลาน โดยพ่อและแม่ ไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมด้วย ด้วยสาเหตุใดๆ ก็ตาม ในงานวิจัยนี้หมายถึงครอบครัวแห่งกลางที่เกิดจากการขาดพ่อและแม่ในทุกกรณี
- 4) การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความช่วยเหลือที่สมาชิกในครอบครัวแห่งกลางได้รับการช่วยเหลือจากครอบครัว วัดการรับรู้การได้รับสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบประเมินการสนับสนุนทางสังคม ของรัชณา สิงห์ทอง (2546) ซึ่งจำแนกการสนับสนุนทางสังคมของ

ครอบครัว โดยจำแนก เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร 3) การสนับสนุนด้านอารมณ์

5) รูปแบบการเลี้ยงดู หมายถึง แนวทางหรือวิธีการที่ผู้ปกครองหลัก (ปู่ ย่า ตา ยาย) ใช้ในการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอนและปฏิบัติต่อหลาน วัดจากแบบสอบถามการเลี้ยงดูของผู้ปกครองพัฒนาโดยภาวรัตน์ ฝาสุกสถาพร (2553) ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) รูปแบบการเลี้ยงดูแบบใส่ใจหรือประชาธิปไตย 2) รูปแบบการเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม 3) รูปแบบการเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง และ 4) รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

6) สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นต่อสภาพบรรยากาศ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทุกคนในครอบครัว ความรัก ความผูกพัน ความห่วงใย การสื่อสาร การห่วงหาอาทร การช่วยเหลือเกื้อกูล ความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมในการ ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว วัดแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว ที่พัฒนาโดยภาวรัตน์ ฝาสุกสถาพร (2553) โดยแบ่งระดับ สัมพันธภาพในครอบครัว ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับไม่ดี ปานกลาง และดี

7) คุณภาพชีวิต หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นต่อสภาพความเป็นอยู่ของตนเองทั้งที่อยู่ที่บ้าน ครอบครัว โรงเรียน และในชุมชนที่วัยรุ่นอาศัยอยู่ คุณภาพชีวิตเป็นองค์รวมของมิติหลายมิติ ครอบคลุมด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา วัดโดยแบบสอบถามคุณภาพชีวิต ของภาวรัตน์ ฝาสุกสถาพร (2553) ซึ่งได้ปรับจากแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ (WHOQOL-BREF – THAI) เพื่อใช้กับกลุ่มวัยรุ่นอายุ 10 – 19 ปี ผลการวัดคุณภาพชีวิตจากแบบสอบถามดังกล่าว แบ่งคุณภาพชีวิต ออกเป็น 3 ระดับ คือ คุณภาพชีวิตในระดับดี ปานกลาง และไม่ดี

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้นำมาจากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องของคุณภาพชีวิต การสนับสนุนทางด้านสังคม รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพภายในครอบครัว ซึ่งแนวคิดการวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1998) ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตสำหรับบุคคลว่า มีทั้งหมด 4 ด้านคือ 1) ด้านร่างกายและสุขภาพ 2) ด้านจิตใจและอารมณ์ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อมและความมั่นคง ซึ่งคุณภาพชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ชีวิตที่สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์กัน มีการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับ ประกอบด้วยมิติ ทางด้านอารมณ์

ด้านวัตถุ ด้านข้อมูลข่าวสาร (Schaefer et al., 1981) รวมถึงคุณลักษณะหรือข้อมูลของบุคคลในด้าน เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่าย สภาพสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ทำให้พ่อแม่ ของวัยรุ่นต้องย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่กรุงเทพมหานครหรือในเมืองอุตสาหกรรม ทำให้วัยรุ่นเอง รู้สึก เหนงา โดดเดี่ยว ขาดพ่อแม่คอยดูแลถึงแม้ว่าจะมีปู่ ย่า ตา ยาย คอยดูแลเอาใจใส่ ดังนั้นวัยรุ่นจะต้องเรียนรู้ เข้าใจ ตลอดจนปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ โดยมีครอบครัวที่ช่วยพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนให้วัยรุ่นเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ อันนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของวัยรุ่น ผู้วิจัยได้นำตัวแปร ดังต่อไปนี้ คือ ปัจจัยด้านข้อมูลทั่วไป ที่พบจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่น ได้แก่ เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่าย ข้อมูลของครอบครัว ได้แก่ ระดับการศึกษาของผู้ดูแล อาชีพของผู้ปกครองหลัก รายได้ของครอบครัว ต่อเดือน ปัจจัยทางด้านการได้รับสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองหลักและปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัวมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรูปภาพที่ 1

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีชุดข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวแห่วงกลาง โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่วงกลาง และปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่น
2. ความรู้ที่เป็นผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นของครอบครัวแห่วงกลาง ที่ทำให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจ และใช้ในการวางแผนกิจกรรมทางสังคมและสุขภาพ สนับสนุนและช่วยเหลือทั้งครอบครัวแห่วงกลาง และวัยรุ่นในครอบครัวแห่วงกลางได้

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม และรวบรวมแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาโดยครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

- 1) นิยามของวัยรุ่น
- 2) พัฒนาการของวัยรุ่น
- 3) วัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

2. แนวคิดและสถานการณ์ของครอบครัวแห่งกลาง

- 1) ความหมายและความสำคัญของครอบครัวแห่งกลาง
- 2) โครงสร้างของครอบครัวแห่งกลาง
- 3) บทบาทในครอบครัวแห่งกลาง
- 4) หน้าที่ครอบครัวแห่งกลาง
- 5) การสื่อสารของครอบครัวแห่งกลาง
- 6) ผลกระทบของครอบครัวแห่งกลาง

3. แนวความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

- 1) ความหมายของคุณภาพชีวิต
- 2) องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต
- 3) การประเมินคุณภาพชีวิต
- 4) ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

4. การสนับสนุนทางสังคม

- 1) ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม
- 2) ความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม
- 3) ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม
- 4) แหล่งสนับสนุนทางสังคม
- 5) กลไกการสนับสนุนทางสังคม

5. รูปแบบการเลี้ยงดูในครอบครัว

- 1) ความหมาย
- 2) ความสำคัญของรูปแบบการเลี้ยงดู
- 3) ประเภทของรูปแบบการเลี้ยงดู
- 4) ปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่น

6. สัมพันธภาพในครอบครัว

- 1) ความหมาย
- 2) องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว
- 3) ปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวแห่วงกลาง
- 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัว

แห่วงกลาง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

2.1.1 นิยามของวัยรุ่น

มีการนิยามวัยรุ่นแตกต่างกันและคล้ายคลึงกัน เช่น

ซานตร็อก (Santrock, 2014) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นว่า เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนเพศ และเป็นวัยพายุบุแคม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์

มรรยาท รุจิวิชญ์ (2556) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นว่า เป็นการเจริญเติบโตทางวุฒิภาวะ เป็นช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ มีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความสับสนในบทบาทของตนเอง และมีความต้องการความเป็นอิสระ รวมทั้งมีความเป็นตัวของตัวเองสูง แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงวัยรุ่นตอนต้น อายุ 13 - 16 ปี และช่วงวัยรุ่นตอนปลาย อายุ 16 - 18 ปี

ในขณะที่ เพ็ญนภา กลุณภาดล (2562) ได้ให้ความหมายว่าวัยรุ่น เป็นผู้ที่มียุระหว่าง 13 - 25 ปี มีช่วงชีวิตระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ มีพัฒนาการที่เปลี่ยนจากการพึ่งพาผู้อื่น เป็นความต้องการมีอิสระและมีวุฒิภาวะ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวเป็นการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน

องค์การยูนิเซฟ (UNICEF, 2022) กล่าวว่า วัยรุ่นมีอายุระหว่าง 10 ถึง 19 ปี จะเป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ และด้วยการเติบโตและการพัฒนาด้านต่างๆ

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization (WHO), 2022) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นช่วงชีวิตระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ โดยมีอายุระหว่าง 10 – 19 ปี เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ในลักษณะที่พร้อมจะมีเพศสัมพันธ์ได้ เป็นวัยที่มีการพัฒนาด้านจิตใจ จากความเป็นเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจของครอบครัวไปสู่ภาวะที่ต้องรับผิดชอบและพึ่งพาตนเองมากขึ้น

สรุปได้ว่า วัยรุ่น หมายถึง ช่วงวัยหนึ่ง อายุ 10-19 ปี ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการพัฒนาด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นวัยที่เปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาในทางเศรษฐกิจจากครอบครัวไปสู่การรับภาระที่ต้องพึ่งพาตัวเองมากขึ้น

2.1.2 พัฒนาการของวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยสร้างอัตลักษณ์ของตนเองที่นำไปสู่การยอมรับจากบุคคลรอบข้าง และต้องการอิสรภาพ เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และกระบวนการรู้คิด ไปสู่วุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของวัยรุ่น แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย (Physical changes) เกิดความเปลี่ยนแปลงของระบบต่าง ๆ ในร่างกาย เป็นสัญญาณเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ลักษณะโครงสร้างร่างกายภายนอกเปลี่ยนแปลง และระบบการหลั่งฮอร์โมนของต่อมไร้ท่อ ดังนั้น วัยรุ่นต้องการการช่วยเหลือและชี้แนะเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นและการปฏิบัติตัวให้ถูกต้อง เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ได้อย่างราบรื่น (Özdemir et al., 2016)

การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ เป็นช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมครั้งใหญ่ การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ และการเปลี่ยนแปลงด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น (Gross, 2014) บางครั้งอาจจะขัดใจผู้ใหญ่และทำให้ถูกตำหนิจนทำให้เกิดความเครียด สมอของวัยรุ่นจะเรียนรู้วิธีควบคุมและแสดงอารมณ์ในแบบผู้ใหญ่ พัฒนาการทางปัญญา การเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมน และเหตุการณ์ในชีวิต มีอิทธิพลต่อการเติบโตทางอารมณ์ของวัยรุ่นที่สำคัญที่สุด (Gross, 2014) บิดามารดาและผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้วัยรุ่นมีการพัฒนาอารมณ์และทักษะทางสังคม เนื่องจากความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างบิดามารดากับวัยรุ่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ ด้านบวกในวัยรุ่น การเฝ้าติดตามการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และพฤติกรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ การตระหนักในฐานะผู้ปกครองเรื่องพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไม่ใช่เรื่องน่าละอายหรือตำหนิแต่ควรให้

คำปรึกษาเพื่อช่วยให้วัยรุ่นรู้สึกปลอดภัย รู้สึกดีกับตนเอง และมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ที่ดี เป็นการส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตใจและสังคม (Rapee et al., 2019)

การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม (Social changes) การพัฒนาอย่างรวดเร็วของร่างกายและสมองมีปฏิสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมทางสังคมทุกด้าน วัยรุ่นต้องการค้นหาตัวตน พัฒนาและสำรวจตัวตนทางเพศ แสวงหาความเป็นอิสระและเสรีภาพในการคิดและการปฏิบัติตัวมากขึ้น มองหาประสบการณ์ใหม่ๆ และแสวงหาความรับผิดชอบมากขึ้นทั้งที่บ้านและโรงเรียน แต่ต้องการความเป็นส่วนตัว โดยเฉพาะเรื่องพฤติกรรม ความรู้สึกของตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง ให้ความสำคัญกับการคบเพื่อน และหันไปใกล้ชิดกับกลุ่มเพื่อนมากกว่าครอบครัว เลือกคบกลุ่มเพื่อนที่มีค่านิยม และมีความสนใจในสิ่งเดียวกัน เพื่อให้ตนเองได้รับการยอมรับ (Kilford et al., 2016)

การเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการรู้คิด (Cognitive changes) การพัฒนาทักษะกระบวนการรู้คิด เกิดความตระหนักรู้ ก่อให้เกิดการพัฒนาปรับเปลี่ยนจากอารมณ์ (Emotional) เป็นการทำงาน of กระบวนการรู้คิด (Cognitive function) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในโครงสร้างและการทำงานของสมอง ส่งผลต่อพัฒนาการด้านความคิดและพฤติกรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงจากความคิดเชิงรูปธรรมไปสู่เชิงนามธรรมและซับซ้อนมากขึ้น สามารถให้นิยามวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน แยกแยะคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ได้ดี มีพัฒนาการทางความคิดรวบยอด การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีการพัฒนาในช่วงวัยรุ่นตอนต้น เช่น สมาธิหรือความสนใจ (Attention) ความจำ (Memory) ความเร็วในการประมวลผล (Processing speed) และเชาวน์ปัญญา (Intelligence) จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ระหว่างอายุ 18-20 ปี และอภิปัญญา (Metacognition) และการพัฒนาทักษะในการตัดสินใจ (Decision making) และเรียนรู้ (Learning) เกี่ยวกับผลของการกระทำถ้าวัยรุ่นได้มีพัฒนาการทั้ง 4 ด้านไปพร้อมกันและมีความเหมาะสม จะทำให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวได้และป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาได้ในอนาคต และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2.1.3 วัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

วัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง มีประสบการณ์ในช่วงการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นผู้ใหญ่ของวัยรุ่นแตกต่างกันไปด้วย เพราะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้พ่อ แม่ต้องอพยพย้ายถิ่นไปทำงานในเมืองพ่อแม่ส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับการทำงานหาเลี้ยงครอบครัวจนไม่มีเวลาให้กับลูกที่เป็นวัยรุ่นขณะเดียวกันวัยรุ่นเองก็จะใช้เวลาอยู่กับตัวเอง หรือกิจกรรมนอกเป็นส่วนมาก หรือใช้เวลาอยู่กับเพื่อน อาจนำไปสู่ การคบเพื่อนที่ไม่ดี การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด การมีแฟน และมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (ชาย โพธิ์สีดา และคณะ, 2559)

2.2 แนวคิดและสถานการณ์ของครอบครัวแห่งกลาง

2.2.1 ความหมายและความสำคัญของครอบครัวแห่งกลาง

ครอบครัวแห่งกลางหรือที่เรียกในภาษาไทยแตกต่างกันออกไป เช่น “ครอบครัว พิเศษ” หรือ “ครอบครัวข้ามรุ่น” หรือ “ครอบครัวแห่งกลาง” และในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Skipped families” “Skip generation families” หรือ “Skip generation households” เป็นครอบครัวที่ต่างจากครอบครัวดั้งเดิม ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2557) จึงมีนักวิชาการและ หน่วยงานต่างๆ ให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวแห่งกลางมากขึ้น และให้คำจำกัดความของ ครอบครัวแห่งกลาง ไว้ดังต่อไปนี้

สำนักสำรวจสำมะโนประชากรสหรัฐอเมริกา (United, 2009) ได้ให้ความหมาย คือ ครอบครัวที่มีเพียงปู่ ย่า ตา ยายและหลานอยู่ ที่อาศัยร่วมกันและเหตุผลส่วนใหญ่เกิดจากพ่อ แม่ติดคุก เสียชีวิต ปัญหาสุขภาพจิต เด็กถูกทอดทิ้งหรือการทำร้ายร่างกาย และบิดามารดาไปรับ ราชการ ซึ่งปู่ ย่าตายายจะนำเด็กมาเลี้ยงเพราะไม่อยากให้เด็กอยู่สถานสงเคราะห์หรือหน่วยงานสวัสดิการให้ปู่ ย่าตายายเป็นผู้เลี้ยงดูหลานที่บิดามารดาไม่สามารถดูแลบุตรได้เป็นเวลานาน คาสปาร์ พิคและคณะ (2558) ให้ความหมายว่า เป็นครอบครัวที่ปู่ ย่าตายายอยู่ กับเด็กหลาน โดยไม่มีคนวัยทำงานอาศัยอยู่ ด้วยในครัวเรือน

วนิชชา ณรงค์ชัย และคณะ (2554) ให้ความหมายคล้ายคลึงกันว่าเป็นครอบครัวที่มีสมาชิกข้ามช่วงอายุอาศัยอยู่ร่วมกัน และมีความสัมพันธ์กันระหว่างคน 2 รุ่นวัยได้แก่ รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย (1st Generation) และรุ่นหลาน (3rd Generation) โดยที่รุ่นบิดามารดา (2nd Generation) หรือผู้ปกครองของเด็กไม่ได้ พำนักอาศัยด้วยกัน

ชัยณรงค์ ยิ้มน้อย และสาวิตรี ทยานศิลป์ (2553) ได้ขยายความว่า ครอบครัวที่ ผู้สูงอายุดูแลเด็กตามลำพัง ครอบครัวที่มี ปู่ ย่าตายายที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปอาศัยอยู่กับเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี โดยไม่มีผู้อื่นอาศัยอยู่ด้วย อาจถูกบิดา-มารดาทอดทิ้ง ตาย หรือบิดามารดาต้องย้ายมาทำงานในเมือง เป็นต้น ซึ่งเป็นสาเหตุให้ต้องทิ้งบุตรไว้กับปู่ ย่า ตา ยาย ให้มีหน้าที่ดูแลหรืออาจจะมีผู้อาศัยร่วมครัวเรือนเดียวกันแต่ไม่ได้มีความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็ก และไม่ได้ช่วยภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ ของครอบครัว

จากการให้ความหมายดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ครอบครัวแห่งกลาง หมายถึง ครอบครัวที่มีสมาชิกข้ามช่วงอายุอาศัยร่วมกัน และมีความสัมพันธ์กันระหว่างคน 2 ช่วงวัย ประกอบด้วย สมาชิกรุ่นปู่ ย่าตายาย เป็นรุ่นที่ 1 ในครอบครัวข้ามรุ่น และสมาชิกรุ่นหลาน เป็นรุ่นที่ 3 โดยที่บิดามารดาของเด็กไม่ได้พำนักอาศัยอยู่ จากสาเหตุใดก็ตาม

2.2.2 โครงสร้างของครอบครัวแห่งกลาง

การอยู่ร่วมกันของบุคคลมักมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในลักษณะโครงสร้าง เนื่องจากครอบครัวเป็นกลุ่มของบุคคลที่อยู่ร่วมกัน ครอบครัวจึงประกอบด้วยโครงสร้างบทบาทหน้าที่ การสื่อสาร อำนาจ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ (Friedman et al., 2003) จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกิดรูปแบบ โครงสร้างครอบครัวลักษณะพิเศษที่เรียกว่าครอบครัวแห่งกลาง เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองหลากหลายสาขาเห็นที่เด็กไม่สามารถได้รับการเลี้ยงดูโดยพ่อแม่ในโครงสร้างครอบครัวปกติทั้งนี้ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดที่ทำหน้าที่เติมเต็มให้เด็กๆ เหล่านั้นมีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งในชีวิตปัจจุบัน และชีวิตในอนาคตของเด็กดังกล่าว

2.2.3 บทบาทในครอบครัวแห่งกลาง

ในครอบครัวแห่งกลาง ปู่ หรือตา อาจทำบทบาทหน้าที่ของผู้ชาย กล่าวคือ เป็นทั้งปู่ ตา คือ ต้องทำหน้าที่ในการดูแลความเป็นอยู่ในครอบครัว เป็นที่ปรึกษาให้บุตรหลาน บำบัดทุกข์บำรุงสุข เลี้ยงหลาน ดูแลตนเองไม่ให้เกิดความยุ่งยากกับบุตรหลาน เป็นแรงงาน เป็นร่มโพธิ์ ร่มไทร นอกจากนี้ยังต้องทำบทบาทหน้าที่เป็นเสมือนบิดาตัวแทนให้หลาน มีหน้าที่เป็นผู้คุ้มครอง เป็นผู้นำ เป็นผู้หาเลี้ยง เป็นผู้ดูแลด้านเศรษฐกิจ คอยตัดสินใจแก้ปัญหาและติดต่อกับสังคมภายนอก ให้ความอบอุ่นแก่ครอบครัว ช่วยดูแลหลานเมื่อ ย่า ยาย ไม่ว่าง ช่วยทำอาหารเมื่อ ย่า ยาย ไม่ว่าง เป็นต้น ส่วน ย่า ยาย จะทำบทบาทหน้าที่ของผู้หญิง กล่าวคือ เป็น ย่า ยาย คือ มีหน้าที่ ในการดูแลการเงินในครอบครัว เป็นที่ปรึกษาให้บุตรหลาน เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร สอนอบรมหลาน เลี้ยงหลาน นอกจากนี้ยังมีบทบาทเป็นเสมือนมารดาตัวแทนของหลาน และเป็นภรรยาของปู่ ตา คือ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของครอบครัว เป็นผู้หารายได้เสริมให้กับครอบครัว เป็นผู้ตัดสินใจปัญหาในบ้าน เป็นผู้มีความอดทน เป็นผู้เก็บเงิน เป็นผู้หุงหาอาหาร เป็นผู้ประสานงานในบ้าน เป็นผู้จัดหา ของใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน เป็นผู้ให้ความรักและดูแลสุขภาพของสมาชิกภายในบ้าน ส่วนหลานมีบทบาทหน้าที่ เป็นเหมือนบุตรหรือหลานของครอบครัว มีหน้าที่เชื่อฟังคำสั่งสอนของ ปู่ ย่า ตา ยาย ช่วยหารายได้ให้ครอบครัว ช่วยงานบ้าน และดูแลน้อง ๆ เป็นต้น

2.2.4 หน้าที่ครอบครัวแห่งกลาง

ครอบครัวแห่งกลาง มีการทำบทบาทหน้าที่ของครอบครัวแห่งกลาง ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

- 1) หน้าที่ครอบครัวแห่งกลางมีความคล้ายคลึงกับครอบครัวโดยทั่วไป คือ หน้าที่ในการตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ แต่ครอบครัวแห่งกลาง ส่วนใหญ่จะได้รับการช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากบิดามารดาของเด็กโดยการส่งเงินหรือเครื่องอุปโภค บริโภคมาให้ซึ่งจะแตกต่างกันไป

แต่ละครอบครัว บางครอบครัวอาจได้รับการช่วยเหลือเพียงเล็กน้อยเช่นนี้ ครอบครัวแห่งกลางจึงมีหน้าที่หารายได้อาจเป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนหรือเฉพาะคนใดคนหนึ่ง (วณิชชา ณรงค์ชัย และดุขฎิ อายุวัฒน์, 2554)

2) หน้าที่ป้องกันภัย ในครอบครัวแห่งกลางยายจะทำหน้าที่ใน การป้องกันภัยให้กับหลาน เช่น ทั้งในกิจวัตรประจำวันในสังคมจากภัยที่มองเห็น และจากสื่อสังคมออนไลน์ (กาญจนา เทียนลาย และวรรณิ หุตะแพทย์, 2558)

3) หน้าที่ในการถ่ายทอดความเชื่อ ศาสนาและวัฒนธรรม ปู่ ย่า ตา ยาย จะมีการเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีและกิจกรรมทางศาสนาอยู่เสมอ ทำให้หลานได้ซึมซับความ เชื่อ ศาสนา และวัฒนธรรม (วณิชชา ณรงค์ชัย และดุขฎิ อายุวัฒน์, 2554)

4) หน้าที่ในการให้ความรู้และขัดเกลาทางสังคม ปู่ ย่า ตา ยายจะทำ หน้าที่ในการสั่งสอนระเบียบวินัยให้แก่หลาน ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาเมื่อเด็กมีปัญหา และให้ คำแนะนำเพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวได้กับสังคมชุมชน และโรงเรียนได้

5) การสืบทอดหรือไม่สืบทอดสถานภาพ เนื่องจากปัจจุบันมีความ ก้าวหน้าทางด้านการศึกษาทำให้บุตรหลานสามารถเลือกแนวทางในการประกอบอาชีพได้มากขึ้น ดังนั้นบุตรหลานจึงไม่จำเป็นต้องสืบทอดสถานภาพของปู่ ย่า ตา ยาย แต่อย่างไรก็ตามบุตรหลานจะได้รับทักษะในการประกอบอาชีพจาก ปู่ ย่า ตา ยาย เช่น การช่าง การทำขนม การทอเสื่อกก เป็นต้น (วณิชชา ณรงค์ชัย และดุขฎิ อายุวัฒน์, 2554)

6) หน้าที่สร้างสัมพันธภาพ ในครอบครัวแห่งกลางปู่ ย่า ตา ยายมักให้ ความรักความอบอุ่นเสมือนเป็นบิดามารดาและอยู่ใกล้ชิดตั้งแต่หลานยังเด็ก เพื่อไม่ให้หลานเกิด ความรู้สึกขาดบิดามารดา ทำให้เกิดความรักความผูกพันเกิดเป็นสัมพันธภาพที่ดีระหว่างปู่ ย่า ตา ยาย และหลาน นอกจากนี้ การช่วยเหลือของหลานในการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะการใช้โทรศัพท์ ทำให้ ปู่ ย่า ตา ยาย มีโอกาสได้ติดต่อ กับบิดามารดาของหลานมากขึ้นด้วย ซึ่งเป็นการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพ ระหว่างปู่ ย่า ตา ยาย และบิดามารดาของเด็กด้วย (กาญจนา เทียนลาย และวรรณิ หุตะแพทย์, 2558)

7) หน้าที่ในการดูแลสุขภาพ ปู่ ย่า ตา ยาย จะมีการดูแลหลานในการทำกิจวัตรประจำวันทั้ง เรื่องการรับประทานอาหาร การนอนหลับพักผ่อน การเล่น การดูแลสุขภาพ สะอาดร่างกาย ซักเสื้อผ้า ความปลอดภัย การดูแลเมื่อเจ็บป่วย การพาหลานไปฉีดวัคซีน เป็นต้น (กาญจนา เทียนลาย และวรรณิ หุตะแพทย์, 2558)

2.2.5 การสื่อสารของครอบครัวแห่งกลาง

สำหรับการสื่อสารในครอบครัวแห่งกลางที่ใช้ในชีวิตประจำวัน มีการศึกษา เกี่ยวกับลักษณะ การติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวกับผู้สูงอายุในชนบทไทย พบว่า ส่วนใหญ่ยังมีการ พบปะติดต่อสื่อสารกันโดยตรงด้วยการเยี่ยมเยียนกัน มีการติดต่อสื่อสารผ่านการ พุดคุยทางโทรศัพท์ ในสัดส่วนที่สูงใกล้เคียงกัน และมีบางส่วนที่เรียนรู้ในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อ ติดต่อสื่อสารกับสมาชิก โดยในครอบครัว แห่งกลางปู่ ย่า ตา ยายและหลานจะมีการติดต่อสื่อสารกันโดยตรง แต่ระหว่างปู่ ย่า ตา ยายและหลานกับ บิดามารดาของหลานจะมีการติดต่อสื่อสารกันทางโทรศัพท์ โดยหลานจะเป็นผู้ ช่วยเหลือปู่ ย่า ตา ยาย ในการใช้โทรศัพท์ติดต่อสื่อสารกับบิดามารดา (กาญจนา เทียนลาย และวรรณ หุตะแพทย์, 2558)

จากการอยู่ร่วมกันในครอบครัวแห่งกลางครอบครัวที่ปู่ ย่า ตา ยาย อาศัยอยู่กับหลาน จึง ต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อดำรงไว้ซึ่งการทำหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของ สมาชิกในครอบครัว ตามความคาดหวังของครอบครัวและสังคมให้เหมือนครอบครัวปกติ

2.2.6 ผลกระทบของความเป็นครอบครัวแห่งกลางต่อสมาชิกในครอบครัว

จากการศึกษาผลกระทบของครอบครัวแห่งกลาง พบว่า การเกิดครอบครัวแห่งกลาง ส่งผลกระทบด้านทางบวก และผลกระทบด้านลบต่อปู่ ย่า ตา ยาย หลานและครอบครัว

ผลกระทบด้านบวกปู่ ย่า ตา ยายมีความรู้สึกว่ามีคุณค่าในการเลี้ยงดูหลานมีความสุขที่ได้ ดูแลหลานได้เห็นหลานเติบโตขึ้นที่มีสุขภาพแข็งแรง ผู้สูงอายุมีความคาดหวังให้ลูกของตนกลับมาบ้าน เพื่อดูแลตนและบุตรของตนในส่วนของหลานมีการช่วยแบ่งเบาการทำงานในครอบครัวดูแลในด้าน ต่างๆ เช่น ช่วยทำงานบ้าน ช่วยดูแลปู่ ย่า ตา ยายยามเจ็บป่วย ทำให้ปู่ ย่า ตา ยายเกิดความรู้สึกอุ่น ใจมีความรู้สึกผูกพันกับหลานมากเหมือนกับเป็นลูกของตนเอง และจากการอยู่ร่วมกันของครอบครัว แห่งกลางทำให้หลานได้ใกล้ชิดกับปู่ ย่า ตา ยาย ได้รับการขัดเกลาทางสังคม การอบรมสั่งสอนและ ถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากปู่ ย่า ตา ยาย มี สัมพันธภาพที่ดีกับปู่ ย่า ตา ยาย มีพฤติกรรมการ ปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับปู่ ย่า ตา ยาย (วนิชชา ณรงค์ชัย และดุขฎิ์ อายุวัฒน์, 2554)

ผลกระทบด้านลบจากความแตกต่างระหว่างรุ่นทำให้เกิดความขัดแย้งทั้งด้านความคิดเห็น การแสดงพฤติกรรมทำให้เด็กขาดความรู้สึกและปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่การดูแลอย่างใกล้ชิดจากปู่ ย่า ตา ยายก็แตกต่างกับพ่อและแม่ ทำให้หลานรู้สึกว่าครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันลดลง ทำให้รู้สึกมี ความสุขลดลง ขาดความรัก ความอบอุ่น (อารี จำปากลายและคณะ, 2556) ซึ่งปู่ ย่า ตา ยายต้อง รับภาระเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีผลต่อสุขภาพโดยเฉพาะปู่ ย่า ตา ยายที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งมีปัญหาด้าน

สุขภาพอยู่แล้ว อีกทั้งยังทำให้ไม่มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูหลานเท่าที่ควรทำให้เลี้ยงดูหลานแบบปล่อยปละเลย หลานจึงมีสุขภาพไม่ดี เมื่อสมาชิกในครอบครัวเกิดการเจ็บป่วยหรือสุขภาพไม่ดีก็ส่งผลให้สุขภาพในครอบครัวไม่ดีด้วยนอกจากนี้ความเหนื่อยล้าจากการทำงานทำให้ปู่ ย่า ตา ยายมักแสดงออกมาในรูปแบบการประชดประชัน ทำให้เด็กเรียนรู้และซึมซับพฤติกรรมความรุนแรง (Leder et al., 2007) ซึ่งจะส่งผลถึงสัมพันธภาพที่ไม่ดีระหว่างปู่ ย่า ตา ยายกับหลาน อีกทั้งครอบครัว แหว่งกลางเป็นครอบครัวที่บิดามารดาไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกับบุตรจึงอาจทำให้เกิดความห่างเหินซึ่งส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตร เมื่อสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวไม่ดีก็ทำให้สัมพันธภาพภายในครอบครัวไม่ดีด้วย

จะเห็นว่าการอยู่ร่วมกันของปู่ ย่า ตา ยาย และหลาน ในครอบครัวแหว่งกลางทำให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อปู่ ย่า ตา ยาย หลาน บิดามารดา และครอบครัว ถึงแม้จะได้รับการสนับสนุนหรือบริการต่างๆ จากสังคมแต่ทั้งนี้ ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับ การรับรู้ข่าวสารและการเข้าถึงบริการหรือแหล่งประโยชน์ต่างๆ ของครอบครัว ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้สามารถส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็ก วัยรุ่น และผู้สูงอายุในครอบครัวแหว่งกลาง

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตของประชากรเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศ เพราะคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่นั้นมีสาเหตุมาจากคน การพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็กและวัยรุ่น จึงได้นักวิชาการ หลากหลายสาขายาามให้ความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า คุณภาพชีวิต กันอย่างกว้างขวาง ในหัวข้อนี้ได้อธิบายถึง ความหมายของคุณภาพชีวิต องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นดังต่อไปนี้

2.3.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

คณะกรรมการด้านคุณภาพชีวิตองค์การอนามัยโลก (The WHOQOL Group, 1995 : 114) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความพึงพอใจและการรับรู้สถานะของบุคคลในการดำรงชีวิต ในสังคมโดยจะสัมพันธ์กับ เป้าหมายและความคาดหวังของตนเอง ภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยม มาตรฐานของสังคมและสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบบริการสวัสดิการต่างๆ ตลอดจนการเมืองและการปกครองของสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่

เฟอร์แรน และพาวเวอร์ (Ferrans & Powers, 1992) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตเป็น ความรู้สึก ฝาสุกของบุคคลซึ่งเป็นมาจากความพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจแต่ละด้านของชีวิตและการให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบต่างๆในชีวิต

ยูเนสโก (UNESCO, 1978) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิต ที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล ซึ่งสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมที่ตนอยู่ได้ดี ขณะเดียวกันก็สามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ศักยภาพส่วนบุคคลสร้างสรรค์พัฒนาตนเองและสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

จันทนา สารแสง (2561) กล่าวว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับการมีชีวิตที่ดีที่มีความสุขและความพึงพอใจในชีวิตทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม เป็นการประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อมภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยมและเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน

อัมรา บุญสาหร่าย (2563) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต คือการรับรู้ของบุคคล ในเรื่อง คุณค่าของชีวิต เป้าหมาย ความคาดหวัง อันประกอบไปด้วย สุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมทั้ง ความเชื่อและความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆในสังคมและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นคุณภาพชีวิตที่ผู้วิจัยได้รวบรวมและศึกษามาพอสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต เป็นการรับรู้ของบุคคลหรือความพึงพอใจ ประกอบด้วย มิติหลายด้าน ได้แก่ มิติทางกาย จิตใจ และสังคม

2.3.2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

การที่มนุษย์จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นซึ่งแต่ละองค์ประกอบ มีความสำคัญแตกต่างกันไปตามแต่ละทัศนะ ของแต่ละบุคคล หรือหน่วยงานขึ้นอยู่กับภูมิหลัง สิ่งแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมของบุคคลนั้น ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบหลายๆด้าน และขึ้นอยู่กับความรู้และความพึงพอใจ ของบุคคลนั้นต่อสิ่งที่เกิดขึ้น โดยมีนักวิชาการที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

คณะกรรมการองค์การอนามัยโลก (WHOQOL Group,1996) ได้กล่าวว่า ได้พัฒนาและนำเสนอเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตที่มีความเป็นสากล ประกอบด้วย ด้านร่างกายและสุขภาพเป็นการรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของวัยรุ่นในการดำรงชีวิตประจำวัน ด้านจิตใจและอารมณ์เป็นการรับรู้สภาพทางด้านจิตใจของวัยรุ่น และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ด้านความสัมพันธ์ทาง

สังคมเป็น การรับรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่นที่อยู่รอบตัว ด้านสิ่งแวดล้อมและความมั่นคงเป็น การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลในการดำรงชีวิต เช่น การรับรู้ว่ามีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝน ทักษะต่างๆ

เฟอร์รานส์ และพาวเวอร์ (Ferrans & Powers, 1992) กล่าวถึงองค์ประกอบคุณภาพชีวิตจากความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจมี 4 องค์ประกอบ คือ ด้านสุขภาพและหน้าที่เป็นการดูแลสุขภาพตนเองการพักผ่อนการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ด้านสังคมเศรษฐกิจ เช่น สภาพความเป็นอยู่ รายได้ การเรียน เพื่อน ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ด้านจิตวิญญาณ เช่น ความพึงพอใจในชีวิต ความสงบทางจิตใจความพึงพอใจในเรื่องต่างๆ ด้านครอบครัว เช่น ความสุขในครอบครัว ภาวะสุขภาพของครอบครัว

เฟอร์เรล (Ferrell, 1995) กล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 องค์ประกอบความผาสุกด้านร่างกาย ด้านความผาสุกด้านจิตใจ ด้านความผาสุกด้านวิญญาณ และด้านความผาสุกด้านสังคม

2.3.3 การประเมินคุณภาพชีวิต

การประเมินคุณภาพชีวิต หรือวัดระดับคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลจำเป็นจะต้องมีเครื่องมือในการชี้วัดระดับคุณภาพชีวิต จึงจะทำให้ทราบถึงคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้นๆว่ามีความเป็นอยู่ในชีวิตดีหรือไม่และอยู่ในระดับใด ซึ่งได้มีผู้ศึกษาและมีนักวิชาการกล่าวถึงการชี้วัดคุณภาพชีวิตไว้ ดังนี้

องค์การความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (UNESCO, 1978: 89) ใช้ดัชนีวัด 8 ด้านในการวัดคุณภาพชีวิต ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการพัฒนาของปัจเจกบุคคลโดยการเรียนรู้ ด้านการจ้างงานและคุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านเวลาและการใช้เวลาว่าง ด้านความต้องการในเรื่องสินค้าและบริการ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านความปลอดภัยของบุคคลและการบริการกระบวนการยุติธรรม และด้านโอกาสทางสังคมและความไม่เสมอภาค

ในขณะที่องค์การอนามัยโลก (WHO, 1997:68) ได้กำหนดเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต (WHOQOL-100) ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านความเชื่อส่วน

สุวัฒน์ มหัตถินวันตร์กุลและคณะ (2545) ได้แปลเครื่องมือวัดคุณภาพ ชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL - BRIEF – THAI) โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านร่างกายและสุขภาพ หมายถึง การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของวัยรุ่นในการ ดำรงชีวิตประจำวัน
- 2) ด้านจิตใจและอารมณ์ หมายถึง การรับรู้สภาพทางด้านจิตใจของวัยรุ่น

3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตนเองกับ บุคคลอื่นที่อยู่รอบตัว

4) ด้านสิ่งแวดล้อมและความมั่นคง หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลใน การดำรงชีวิต

จากการศึกษาการประเมินคุณภาพชีวิตด้วยตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการวัดคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีนั้น สามารถวัดได้จากตัวบ่งชี้ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

2.3.4 ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแวดล้อม

คุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือ องค์ประกอบคุณภาพชีวิตหลายประการจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อคุณภาพชีวิต ดังนี้

1) เพศ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับ คุณภาพชีวิต เนื่องจาก เพศเป็นตัวกำหนดบทบาทและบุคลิกภาพของบุคคลในสังคม เป็นตัวบ่งบอกถึงค่านิยม คุณภาพ พลังอำนาจ และความสามารถของมนุษย์ในสังคม เช่น สังคมไทยในสมัยก่อนมีการยกย่องเกียรติกับ เพศชายให้เป็นหัวหน้าครอบครัว และมีบทบาทหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว ในขณะที่เพศหญิงถูกกำหนดบทบาทให้เป็นแม่บ้านดูแลเกี่ยวกับการประกอบอาหารเลี้ยงดูบุตรและงานอื่น ๆ ภายในครอบครัว ดังนั้นการตัดสินใจจึงขึ้นอยู่กับเพศชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว นอกจากนี้ ลักษณะทางร่างกาย และลักษณะงานอาชีพของเพศชาย บ่งบอกถึงความสามารถทางด้านร่างกายมากกว่าเพศหญิง ทำให้เพศหญิงรู้สึกว่าตนเองเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า มีระดับการพึ่งพาผู้อื่นและมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันมากกว่าเพศชาย ในขณะเดียวกันเพศชายเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า จึงเกิดความพึงพอใจทำให้เกิดความสุขในตนเอง ส่งผลถึงคุณภาพชีวิตทางบวก และพบว่าเพศชายมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า เพศหญิง

2) อายุเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตเนื่องจากอายุเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงวัยของแต่ละบุคคล การที่วัยรุ่นตอนต้นที่กำลังเริ่มก้าวเข้าสู่วัยรุ่นและมีอายุน้อยจะมีความรู้สึกที่ตัวเองต้องพึ่งพาผู้ปกครอง มีความรู้สึกเป็นภาระกับผู้อื่นมากขึ้นรู้สึกไม่มีคุณค่าส่งผลให้คุณภาพชีวิตไม่ดี

3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของบุคคล เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นมีการพัฒนาความรู้ สติปัญญา และพัฒนาทักษะชีวิตในทางที่ดี นอกจากนี้ยังพบว่าวัยรุ่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะทำให้วัยรุ่นมีโอกาสที่จะรับรู้

ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ทำให้ตนเองมีสุขภาพดีขึ้น และสามารถที่จะปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพได้ตามที่ได้รับรู้มา และยังพบว่าวัยรุ่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาข้อมูล และรู้จักใช้แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพได้ดี

4) รายได้หรือเงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละวันเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต เนื่องจากรายได้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เป็นตัวบ่งบอกถึงสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ช่วยให้อายุรุ่น ได้มีโอกาสแสวงหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การเรียน การมีรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจดีทำให้วัยรุ่นสามารถตอบสนองต่อความต้องการ ขั้นพื้นฐานได้อย่างเพียงพอ มีโอกาสที่จะแสวงหาสิ่งที่เป็น ประโยชน์และรายได้ยังทำให้วัยรุ่นมี โอกาสเข้าถึงแหล่งบริการสุขภาพ กลุ่มทางสังคมต่างๆ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ดังนั้น รายได้จึงมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของบุคคล

5) ระดับการศึกษาของผู้ปกครองหลัก เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของบุคคล เนื่องจาก การศึกษา เป็นปัจจัยที่ทำให้มนุษย์มีความรู้ สติปัญญา และพัฒนาทักษะชีวิตในทางที่ดี นอกจากนี้การศึกษายังทำให้บุคคลมีโอกาสรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ทำให้ตนเองมีสุขภาพดีขึ้น และสามารถที่จะปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพได้ตามที่ได้รับรู้มา เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาจะมีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาข้อมูล และรู้จักใช้แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพได้ดี โดยพบว่าผู้ปกครองหลักที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความสามารถในการดูแลตนเอง และมี โอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย หรือไม่ได้รับการศึกษา ซึ่งในการดูแลตนเองและดูแลบุตรหลาน ไม่ว่าทางบวกหรือทางลบ จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ปกครองหลักและวัยรุ่นในครอบครัว แห้ว่งกลาง ได้เช่นเดียวกัน

6) อาชีพของผู้ปกครองหลัก การประกอบอาชีพของผู้ปกครองหลัก เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่มีมิติสำคัญ ของคุณภาพชีวิต การทำงานเป็นสิ่งที่ให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อชีวิตผู้ปกครองหลัก ได้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัว ประกอบทั้งผู้ปกครองหลักที่เป็นผู้สูงอายุสามารถทำงานประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้ เป็นความภาคภูมิใจ ไม่ต้องเป็นภาระของบุตรหลาน

7) รายได้ของครอบครัว รายได้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต เนื่องจากรายได้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เป็นตัวบ่งบอกถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ช่วยให้บุคคลในครอบครัวแห้ว่งกลาง มีโอกาสแสวงหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตการมีรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจดีทำให้บุคคลทุกคนในครอบครัวแห้ว่งกลางสามารถตอบสนองต่อความต้องการ ขั้นพื้นฐานได้อย่างเพียงพอ มีโอกาสที่จะแสวงหาสิ่งที่เป็น ประโยชน์และรายได้ยังทำให้ โอกาสเข้าถึงแหล่ง

บริการสุขภาพกลุ่มทางสังคมต่างๆ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม รายได้จึงมีความสัมพันธ์กับการตรวจสุขภาพประจำปีเนื่องจากผู้ที่มีรายได้สูง เมื่อเกิดความเจ็บป่วยโอกาสที่จะแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งที่เป็นประโยชน์ ต่อการดูแลตนเองระหว่างการเจ็บป่วยโดยไม่ต้องกังวลกับสถานะทางเศรษฐกิจ ดังนั้น รายได้จึงมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของบุคคลในครอบครัวแห่งกลาง

8) การสนับสนุนทางสังคม เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่ทำให้ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลรอบข้าง การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว หรือญาติพี่น้อง จำทำให้เด็กและวัยรุ่นมีสุขภาพและการปรับของเด็กในครอบครัวแห่งกลางเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น หากได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่เหมาะสม ในทุกๆด้าน ยิ่งในกรณีที่เป็นปู่ ย่า ตา ยาย มีสุขภาพที่ไม่แข็งแรง หรือในกรณีเด็กและวัยรุ่นเป็นเด็กมีปัญหา หรือเด็กพิเศษ ยิ่งต้องได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากยิ่งขึ้น การส่งเสริมให้วัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลางความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนนั้นมีความรู้สึกว่าได้ความรัก ความเอาใจใส่และเห็นคุณค่าในตนเอง และการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์จะช่วยเพิ่มศักยภาพให้แก่บุคคลนั้นมีความสามารถในการดูแลตนเองและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

9) รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง การเลี้ยงดูเด็กเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการพัฒนาเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะสมวัย มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญาเป็นไปตามวัย ซึ่งจุดมุ่งหมายหลักในการเลี้ยงดูเด็กนั้น เพื่อต้องการให้เด็กเติบโตมาเป็นบุคคลที่มีสุขภาพกายและใจที่แข็งแรง มีการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้รูปแบบและวิธีการเลี้ยงดูของแต่ละครอบครัวที่มีความแตกต่างกันไปนั้น ล้วนมีความสำคัญต่อพฤติกรรม พัฒนาการ วุฒิภาวะ และคุณภาพชีวิตของเด็กแตกต่างกันไปของเด็กแตกต่างกันไปด้วย

10) สัมพันธภาพภายในครอบครัว เป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สัมพันธภาพในครอบครัวมีมิติพื้นฐาน คือ ความรัก ความเอาใจใส่ ความมีน้ำใจ และ เอื้ออาทรต่อกัน เป็นผลให้เกิดการยอมรับและให้เกียรติ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ส่งผลให้สามารถ สืบทอดและดำรงความเป็นครอบครัวอยู่ได้

2.4 การสนับสนุนทางสังคม

การที่บุคคลได้รับการสนับสนุนทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นจากคนในครอบครัวหรือบุคคลอื่น ย่อมส่งผลให้บุคคลมีกำลังในการเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็น การสนับสนุนทางด้านวัตถุสิ่งของ ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งด้านอารมณ์และจิตใจ จึงเรียกได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมส่งผลดีต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต (วรารักษ์ สันธุโสภา, 2560) ซึ่งจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมด้านสุขภาพอนามัยที่ดี ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งสนับสนุนทางสังคมนี้บุคคลอาจได้รับมาจากบุคคลใกล้ชิด เช่น บิดา มารดา ญาติพี่น้อง ผู้ร่วมงาน เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมมีลักษณะเป็นเครือข่ายพึ่งพาอาศัยกัน อันจะทำให้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุขและมีความหมายมากขึ้น

2.4.1 ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม

แรงสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ได้มีผู้สนใจศึกษาอย่างมากมาย เช่น นักมานุษยวิทยา แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา เป็นต้น ทำให้แรงสนับสนุนทางสังคมได้ถูกมองเป็นหลายแนวคิดและมีความหมายแตกต่างกันออกไป ดังนี้

คอบบ์ (Cobb, 1976) ได้กล่าวว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นการที่บุคคลได้รับข้อมูลข่าวสารที่ทำให้รู้ว่ามีคนคอยให้ความรัก ความเอาใจใส่ ยกย่อง เห็นคุณค่า รวมทั้งความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ทอลส์ดอร์ฟ (Tolsdorf, 1976) ได้กล่าวว่าการสนับสนุนทางสังคม เป็นการช่วยเหลือที่สม่ำเสมอในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ได้รับจากบุคคลอื่น ซึ่งความช่วยเหลือนั้นได้ช่วยให้บุคคลได้ไปถึงเป้าหมาย เฉพาะของตนหรือสามารถแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้

เฮาส์ (House et al., 1988) ได้กล่าวว่าการสนับสนุนทางสังคมคือ ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล ประกอบด้วยความรัก ความไว้วางใจ ความช่วยเหลือด้าน การเงิน สิ่งของ แรงงาน การให้ ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการให้ข้อมูลเพื่อประเมินตนเองและการเรียนรู้

ทอยท์ (Thoits, 1982) ได้กล่าวว่าการสนับสนุนทางสังคมคือการช่วยเหลือด้านอารมณ์ สังคม สิ่งของ และข้อมูล ซึ่งการช่วยเหลือนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญและตอบสนองต่อความเจ็บป่วย หรือความเครียดได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วขึ้น

นันทักษ์ ชนะพันธ์ (2556) ได้กล่าวว่าการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่าคุณค่าของตนเอง ได้รับการช่วยเหลือทั้งในด้านอารมณ์ ข้อมูลข่าวสาร วัตถุสิ่งของต่างๆ ซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลในสังคม ซึ่งอาจจะเป็นครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อน บุคคลใกล้ชิด บุคลากร

ทางการแพทย์ คนใดคนหนึ่งหรือหลายคนร่วมกัน ทำให้บุคคลที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมรู้สึกว่าจะได้รับการยอมรับ ได้รับความรัก รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นที่ต้องการของบุคคลอื่นๆ ทำให้มีกำลังใจ มีอารมณ์มั่นคง ส่งเสริมให้เผชิญความเครียดได้ดี มีการปรับตัวที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้เกิดการมีสุขภาพกายและใจที่ดี

ปรีดานันต์ ประสิทธิ์เวช (2561) ได้กล่าวว่า แรงสนับสนุนทางสังคม คือ การที่บุคคลมีการติดต่อ สัมพันธ์กัน ได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านอารมณ์สังคม สิ่งแวดล้อม ข้อมูลข่าวสาร ทำให้รู้สึก ได้รับการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

พรพิมล เพ็ชรบุรี (2560) ได้กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นการที่บุคคลมี ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการช่วยเหลือสนับสนุนกัน ด้านอารมณ์ การยอมรับ การให้กำลังใจ วัตถุประสงค์ของ และข้อมูลข่าวสาร จนเกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและสามารถ ดำรงชีวิตได้อย่างปกติ

สรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นการที่บุคคลมีการปฏิสัมพันธ์กัน ให้การช่วยเหลือ ให้กำลังใจกันและกัน รวมทั้งการให้การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารและสิ่งของ เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม เพื่อให้บุคคลมองเห็นคุณค่าของตนเองเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ให้บุคคลสามารถดูแลตนเองและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2.4.2 ความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม

แม้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับแรงสนับสนุนทางสังคมจะมีความแตกต่างกันไป แต่การศึกษาส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่า แรงสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อภาวะสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านจิตใจ ได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคมดังนี้

ไลเบอร์แมน (Lieberman 1972) กล่าวว่า แรงสนับสนุนทางสังคม มีผลต่อการลดอุบัติการณ์ การเกิดเหตุการณ์เครียดในชีวิต ทำให้สามารถปรับและเปลี่ยนแปลงการรับรู้ของบุคคลต่อภาวะเครียดในชีวิต ทำให้สามารถปรับและเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของภาวะเครียด และสามารถลดระดับความรุนแรงของภาวะเครียด สามารถเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรุนแรงของภาวะเครียด กับระดับการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของบุคคล สามารถส่งเสริมการเผชิญภาวะเครียดของบุคคลและในทำนองเดียวกันก็สามารถลดความรุนแรงจากผลกระทบของภาวะเครียด สามารถเปลี่ยนความรู้สึกที่มีคุณค่าในตัวเอง และความสามารถในการควบคุมสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆซึ่งถูกทำลายลงจากเหตุการณ์เครียดที่เกิดขึ้น และการสนับสนุนทางสังคมนี้มีผลโดยตรงต่อการปรับตัวของบุคคล

ทอยส์ (Thoits 1986) อธิบายถึงความสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคมว่าเป็นแหล่งประโยชน์ในการช่วยปรับแก้ความเครียด (Coping Assistance) ได้หลายวิธีคือ 1) ช่วยเปลี่ยนแปลงการให้ค่าความหมายกับสถานการณ์ โดยช่วยให้บุคคลประเมินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าไม่รุนแรง มีความรู้สีกว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์ใดขึ้นจะมีผู้คอยช่วยเหลือ หรือบรรเทาความเครียด ให้น้อยลงได้ ปัญหาที่มีอยู่จึงเล็กลง 2) ช่วยลดการตอบสนองทางอารมณ์เนื่องจากความเครียด เช่น ให้เกิดการระบายออก 3) ช่วยเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โดยการมีส่วนร่วมในการจัด หรือเปลี่ยนแปลงปัญหา เช่น การช่วยเหลือด้านการเงิน แรงงานหรือข้อเสนอในการแก้ปัญหา

เพนเดอร์ (Pender 1987) กล่าวว่าแรงสนับสนุนทางสังคมจะส่งเสริมการเจริญเติบโต และการทำงานของระบบต่างๆ ในร่างกายเป็นการเพิ่มคุณค่าของตนเอง ทำให้มีอารมณ์มั่นคง และมีความสุขในชีวิต ลดความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิต เป็นการดำรงไว้ซึ่งสุขภาพ มีการป้องกันกลับ ยืนยันรับรอง หรือทำให้เกิดความมั่นใจและคาดการณ์การกระทำของบุคคลนั้นว่า เป็นที่ต้องการทางสังคม และแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นกันชนหรือเบาะรองรับ เหตุการณ์ที่เป็นภาวะวิกฤติในชีวิต โดยมีอิทธิพลต่อการแปลเหตุการณ์ และการตอบรับทางอารมณ์ของบุคคลที่ทำให้บุคคลมีการปรับตัวได้ดี จึงช่วยลดการเจ็บป่วยซึ่งเป็นการป้องกันโรค

2.4.3 ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม

ได้มีการแบ่งประเภทของแรงสนับสนุนทางสังคม ดังนี้

คอบบ์ (Cobb 1976) ได้แบ่งการสนับสนุน ทางสังคมออกเป็น 3 ชนิดคือ

- 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional Support) หมายถึงข้อมูลที่ทำให้บุคคลเชื่อว่าตนเองได้รับ ความรัก ความเอาใจใส่ มีความผูกพันและไว้วางใจ
- 2) การสนับสนุนและการยอมรับ และเห็นคุณค่า (Esteem Support) หมายถึงข้อมูลที่ทำให้บุคคลรู้สึก ว่าตนเองมีคุณค่า ได้รับการยอมรับ
- 3) การสนับสนุนด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Socially Support) หมายถึง ข้อมูลที่ทำให้บุคคลรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือเป็นสมาชิกในสังคม และมีส่วนร่วมในสังคม

คาห์น (Kahn 1979) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด คือ

- 1) ความผูกพันทางด้านอารมณ์และความคิด (Affection) เป็นการแสดงอารมณ์ในทางบวกของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลหนึ่งซึ่งจะแสดงออกในลักษณะของความผูกพัน การยอมรับ การเคารพ หรือด้วยความรัก

- 2) การยืนยันและรับรองพฤติกรรมของกันและกัน(Affirmation) เป็นการแสดงออกถึงการเห็นด้วย การยอมรับในความถูกต้องเหมาะสม ทั้งในการกระทำและในความคิดของบุคคล

3) การให้ความช่วยเหลือ (Aid) เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลอื่นโดยการให้สิ่งของ หรือช่วยเหลือโดยตรง การช่วยเหลือนี้ อาจเป็นวัสดุ หรือเงิน หรือข้อมูลข่าวสาร และเวลา

House (1981) ได้กล่าวไว้ว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีการช่วยเหลือกัน ทำให้เกิดความผูกพัน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย การสนับสนุน 5 ประเภท คือ

1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotional Support) คือการเห็นคุณค่า การดูแล เอาใจใส่ เห็นอกเห็นใจ ให้ความรักและกำลังใจ รวมทั้งการสอบถามและรับฟังความรู้สึก

2) การสนับสนุนด้านการประเมินค่า (Appraisal Support) การให้ข้อมูลให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ประเมินศักยภาพตนเอง เพื่อใช้ในการอยู่ร่วมในสังคม เป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อให้เกิดการประเมินตนเองในการเผชิญกับปัญหาที่อาจจะต้องพบเจอ โดยนำข้อมูลหรือแหล่งประโยชน์ที่มีอยู่มาใช้ในการแก้ปัญหา

3) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Informational Support) เป็นการแนะนำ แนวทาง หรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหา โดยให้ความช่วยเหลือ บุคคลนั้นโดยตรงเพื่อให้จัดการสถานการณ์นั้นๆได้

4) การสนับสนุนด้านทรัพยากร (Instrumental Support) คือการให้การช่วยเหลือ ด้านการเงิน แรงงาน เวลา รวมทั้งแหล่งประโยชน์ต่างๆในชุมชน รวมถึงให้การช่วยเหลือด้านสิ่งของ และบริการ โดยการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม

5) การได้คำชี้แนะ (The Obtaining of Guidance) หมายถึงการได้รับความจริงใจ การช่วยเหลือทางอารมณ์ และชี้แนะข้อมูลข่าวสาร จากบุคคลที่ตนศรัทธา และคำพูดที่เชื่อถือได้ เมื่อเกิดความเครียดและภาวะวิตกกฤต ถ้าขาดการสนับสนุน จะทำให้บุคคลรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง

เซฟเฟอร์ และคณะ (Schaefer et al., 1981) ได้วิจัยแบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional Support) หมายถึง การก่อให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิด มีความมั่นใจ และความเชื่อมั่นว่าจะสามารถที่จะพึ่งพิงผู้อื่นได้เสมอ ซึ่งทำให้บุคคลรู้สึกว่าตนเองเป็นที่รัก เป็นที่สนใจ เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ไม่ใช่คนแปลกหน้า

2) การสนับสนุนทางด้านวัตถุ (Tangible Support) หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ หรือให้บริการต่างๆ เช่น การให้ยืมเงิน การให้อาหารของข้าวของรางวัล หรือช่วยดูแลในเวลาที่ต้องการ

3) การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Informational Support) การให้ข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถแก้ไขปัญหาได้ รวมทั้งการให้ข้อมูลย้อนกลับถึงการกระทำของบุคคลด้วย

2.4.4 แหล่งสนับสนุนทางสังคม

แหล่งสนับสนุนทางสังคม หมายถึง กลุ่มคนที่มีการติดต่อสื่อสารและให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งมีการแบ่งแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของผู้ศึกษา ที่ต้องการเน้นขนาดของกลุ่มบุคคล ความใกล้ชิด ลักษณะของความสัมพันธ์ และระยะเวลาของความสัมพันธ์ เช่น เพนเดอร์ (Pender 1996) แบ่งแหล่งสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มสนับสนุนตามธรรมชาติ ได้แก่ การสนับสนุนจากครอบครัวและญาติพี่น้อง ซึ่งถือว่าเป็นสำคัญมากที่สุด เพราะมีบทบาทสำคัญมากที่สุด เพราะมีบทบาทสำคัญต่อบุคคลตั้งแต่วัยเด็ก เป็นแหล่งถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ แบบแผนพฤติกรรม และประสบการณ์ต่างๆ
- 2) กลุ่มบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ เพื่อน บุคคลสำคัญ บุคคลใกล้ชิด เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน
- 3) กลุ่มบุคคลทางศาสนา ได้แก่ พระ ผู้นำศาสนา หรือบุคคลอื่นในองค์กรศาสนาโดยยึดหลักคำสอนของศาสนาเป็นเป้าหมายในการสนับสนุน
- 4) กลุ่มบุคลากรทางด้านสุขภาพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ที่จะช่วยส่งเสริม ป้องกัน ดูแล และฟื้นฟูสุขภาพของตนเองและผู้ใกล้ชิด
- 5) กลุ่มวิชาชีพอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.4.5 กลไกการสนับสนุนทางสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการสนับสนุนทางสังคมนั้น ส่งผลดีต่อสุขภาพ กายและสุขภาพจิต ที่สำคัญคือ การสนับสนุนทางสังคมนั้นเปรียบเสมือนกันชน (buffer) สำหรับ ความเครียดและภาวะวิกฤตในชีวิต (พรพิมล เพ็ชรบุรี, 2560) โดยกลไกทางบวกของการสนับสนุนทางสังคมมีดังนี้

- 1) กลไกทางสังคมที่เกิดจาก กฎ วัฒนธรรม ของคนในสังคมที่ตัดสินว่าดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม
- 2) กลุ่มของสมาชิกเครือข่ายของสังคม หรือกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันจะมีการห้ามปรามหรือเฝ้าระวังสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- 3) มีการชี้นำพฤติกรรมที่เหมาะสม ส่งผลให้มีการดำเนินชีวิตอย่างมีความหมาย รวมทั้งการสนับสนุนและควบคุมซึ่งกันและกัน

4) การสนับสนุนทางสังคมช่วยส่งเสริมให้บุคคลเพิ่มความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งจะช่วยลดความเศร้า ความวิตกกังวล นอกจากนี้ยังสามารถเพิ่มความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพจิต

5) ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และทุกคนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ส่งผลให้เกิดความ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

6) การรับรู้ถึงแรงสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับ กลไกการสนับสนุนทางสังคมนั้น เป็นสิ่งที่ดี ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลให้เกิดการ สนับสนุนทางสังคม รวมทั้งให้บุคคลนั้นรับรู้ได้ถึงการสนับสนุนทางสังคมที่เกิดขึ้น โดยมีทั้งการ ควบคุมและสิ่งที่เกิดขึ้นจากกฎ หรือวัฒนธรรมที่กลุ่มบุคคลนั้นมองว่าเป็นสิ่งที่ดี จนเกิดเป็นแรง สนับสนุนและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของบุคคล ทำให้ส่งผลดีทั้งต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต

2.5 รูปแบบการเลี้ยงดูในครอบครัว

2.5.1 ความหมาย

การเลี้ยงดูเด็กเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการพัฒนาเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะสมวัย มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญาเป็นไปตามวัย ซึ่งจุดมุ่งหมายหลักในการเลี้ยงดูเด็กนั้น เพื่อต้องการให้เด็กเติบโตมาเป็นบุคคลที่มีสุขภาพกายและใจที่แข็งแรง มีการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้รูปแบบและวิธีการเลี้ยงดูของแต่ละครอบครัวที่มีความแตกต่างกันไปนั้น ล้วนมีความสำคัญต่อพฤติกรรมพัฒนาการ และวุฒิภาวะของเด็กแตกต่างกันไปด้วย

ศิริกุล อิศรานุรักษ์ (2550) ได้ให้ความหมายของ การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การตอบสนองของพ่อแม่ ที่มีความต้องการของเด็กทั้งกายและใจ รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก รวมทั้งการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีอย่างรอบด้าน

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายคำว่า “การอบรมเลี้ยงดู” ไว้ว่าการอบรม หมายถึง การแนะนำพร่ำสอนให้ซึมซาบเข้าไปจนติดเป็นนิสัย หรือเป็นการแนะนำชี้แนะให้เข้าใจในเรื่องที่ต้องการหรือขัดเกลานิสัย ส่วนคำว่าเลี้ยงดู หมายถึง การดูแลเอาใจใส่ บำรุง ปรนเปรอด้วยอาหารการกิน เป็นต้น

เกศรินทร์ ทารี (2557) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู เป็นกระบวนการที่ได้รับการปลูกฝังจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก เป็นการพัฒนาทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

ขวัญชนก เกสรบัว (2561) กล่าวว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูถือว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่อพัฒนาการมนุษย์ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน การเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว มีอิทธิพลต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของเด็กโดยตรง เพราะการเลี้ยงดูของครอบครัวเป็นตัวที่จะกำหนดและวางรากฐานบุคลิกภาพและอุปนิสัยให้เด็กไปตลอดชีวิต รูปแบบการเลี้ยงดูที่ดีย่อมส่งผลดีต่อพฤติกรรมของเด็กเมื่อเติบโตขึ้น

ผู้วิจัยได้สรุปความหมายของการอบรมเลี้ยงดู คือ เป็นการดูแลเอาใจใส่ตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งกายและใจ การพัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านต่างๆ การปลูกฝังความคิด ทัศนคติ ค่านิยม รวมถึงคำแนะนำสั่งสอน

2.5.2. ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูถือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย ความคิด สติปัญญา รวมถึงด้านบุคลิกภาพของเด็ก จะก่อให้เกิดบุคลิกภาพของ เด็ก การเรียนรู้ ทัศนคติ ตลอดจนแรงจูงใจของคนนั้นๆ หากเราต้องการทราบว่าอนาคตของเด็กจะเป็นอย่างไร ย่อมสามารถดูได้จากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และผู้ปกครอง โดยนักจิตวิทยาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูไว้ ดังนี้

Bandura (1997) ได้อธิบายกระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้โดยการสังเกตและเรียนรู้โดยอาศัยตัวแบบ มีทั้งหมด 4 อย่าง คือ

1. กระบวนการความเอาใจใส่ (Attention)
2. กระบวนการจดจำ (Retention)
3. กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวอย่าง (Reproduction)
4. กระบวนการจูงใจ (Motivation)

โดยจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการเลียนแบบของตัวแบบ (Model) การเรียนรู้ในการสังเกตเป็นแรงจูงใจที่จะท าให้ผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ ถ้าตัวแบบที่ เป็นพ่อแม่ หรือผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีก็จะส่งผลให้เด็กแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ดีตามไปด้วย

2.5.3 ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูประกอบด้วยองค์ประกอบหลายอย่างรวมกัน เพื่อสร้าง ทักษะคติ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และเด็ก การอบรมสะท้อนทัศนคติ ต่อกฎระเบียบ และการตอบสนองต่อผู้ปกครอง รวมถึงการสร้างความคิดหวังระหว่างพ่อแม่กับเด็ก เป็นการ สื่อสารผ่าน ภาษากาย น้ำเสียง อารมณ์ และความสนใจ โดยรูปแบบการเลี้ยงดูส่งผลกระทบต่อ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และเด็ก (Dalimonte-Merckling & Williams, 2020) นักวิจัยหลาย ท่านได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู ได้แก่

แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูถูกเริ่มต้นจากการศึกษาของ Schaefer, (1959) ซึ่งได้สร้าง แบบจำลองเพื่ออธิบายพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ซึ่ง Becker (1964)อธิบายรูปแบบการ อบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบให้ชัดเจนขึ้น เช่น การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (democratic) พ่อแม่ จะมี ความสงบเยือกเย็นกว่าแบบตามใจ (indulgent) ต่อมา Diana Baumrind จึงได้สรุปรูปแบบการ เลี้ยงดูเป็น 3 แบบ และภายหลัง ได้มีการปรับเปลี่ยนเป็น 4 แบบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจ ควบคุม (authoritarian type) การอบรมเลี้ยงดูแบบ รักตามใจ (permissive type) การอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตย (authoritative type) และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (neglect type)

Baumrind (1971) โดยได้ศึกษาพื้นฐานมาจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดู 2 ลักษณะ คือ การ อบรมเลี้ยงดูแบบอบอุ่น (Warmth) และการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม (Control) โดยแนวคิดของ Baumrind สร้างแนวทฤษฎีจากการสังเกตการณ์ปฏิสัมพันธ์ของพ่อแม่หรือ ผู้ปกครองกับเด็กก่อนวัย เรียน แล้วทำการวิเคราะห์แบ่งองค์ประกอบพฤติกรรมของพ่อแม่ออกเป็น 2 มิติ คือ

1. มิติควบคุมหรือเรียกร้องจากพ่อแม่ (Demandingness) เป็นการพิจารณาระดับการ เรียกร้องของพ่อแม่ให้เด็กทำตามมาตรฐาน ที่ตั้งไว้โดยยึดพ่อแม่เป็นศูนย์กลาง แสดงให้เห็นถึงระดับ การควบคุมพฤติกรรมเด็กของพ่อแม่ พ่อแม่บางคนมีมาตรฐานกับเด็กสูง และมีการเรียกร้องให้เด็กทำ ตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพ่อแม่ บางคนเรียกร้องให้เด็กทำตามมาตรฐานเล็กน้อย และไม่ใช้อิทธิพลใน การควบคุมพฤติกรรมของเด็ก

2. มิติการตอบสนองของพ่อแม่ (Responsiveness) เป็นการพิจารณาระดับการตอบสนอง ของพ่อแม่ตามความต้องการของ เด็ก พ่อแม่บางคนจะให้การยอมรับ และการตอบสนองต่อความ ต้องการของเด็ก โดยให้เด็กมีส่วนร่วม ร่วมในการตัดสินใจในขณะที่พ่อแม่บางคนจะปฏิเสธและไม่

ตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก โดยการศึกษาจากพฤติกรรมของเด็กเพื่อนำไปสู่การอธิบายรูปแบบการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันออกเป็นทั้งหมด 3 แบบ

1. รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่หรือประชาธิปไตย (Authoritative) เป็นการเลี้ยงดูแบบที่ผู้เลี้ยงแสดงออกถึงความรัก ความอบอุ่นและ การยอมรับ ส่งเสริมเด็กและให้ความเป็นอิสระในการทำสิ่งต่างๆ มีความเป็นตัวของตัวเอง มีการ สื่อสารที่เปิดกว้างระหว่างผู้เลี้ยงและเด็ก มีการรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน มีความเป็น ประชาธิปไตย เสมอภาค ยอมรับกันและกัน ใช้อำนาจอย่างมีเหตุผลในการชี้แนะและลงโทษ ผู้เลี้ยงมีความคาดหวังสูงแต่ไม่ได้เคร่งครัดจนเกินไป การเลี้ยงดูแบบนี้จะไม่ตัดสินใจเรื่องต่างๆ ตามความต้องการของตนเองฝ่ายเดียว แต่จะยึดข้อตกลงร่วมกัน

2. รูปแบบการเลี้ยงดูแบบควบคุม (Authoritarian) เป็นลักษณะรูปแบบการเลี้ยงดูที่ผู้เลี้ยงมีความเข้มงวด ควบคุม และ กำหนดกฎเกณฑ์ให้เด็กทำตาม พยายามกำหนดแนวทางให้เด็กเพื่อให้แสดงพฤติกรรมที่ตนเอง ต้องการ ไม่ให้เด็กมีสิทธิในการตัดสินใจ ผู้เลี้ยงที่อบรมเลี้ยงดูแบบนี้เชื่อว่าคำสั่งของตนเองถือเป็นที่สุดมีการใช้อำนาจในการบังคับมักมีการลงโทษดุด่าเมื่อเด็กไม่สามารถทำตามความ คาดหวังของตนเองได้

3. รูปแบบการเลี้ยงดูแบบตามใจ (Permissive) เป็นลักษณะรูปแบบการเลี้ยงดูที่ผู้เลี้ยงปล่อยให้ เป็นได้ตามสิ่งที่ต้องการมักไม่ค่อยมีข้อจำกัด และควบคุมโดยมักเชื่อว่าการควบคุมอิสระของเด็ก เป็นการ ขัดขวางพัฒนาการไม่ใช้กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติกับเด็ก ผู้เลี้ยงพยายามให้ความรักความอบอุ่นตอบสนองความต้องการของเด็ก ไม่มีอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก ไม่มีการฝึกระเบียบ และใช้การลงโทษน้อยมาก ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง

ต่อมา Maccoby, Martin, Mussen, and Hetherington (1983 cited in Dalimonte-Merckling, D., & Williams, J. M., 2019) ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมจากงานวิจัยของ Diana Baumrind จึงสามารถจำแนกรูปแบบที่ 4 ได้ว่า

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง (Uninvolved/Neglectful) เป็นลักษณะรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่มีการตอบสนองต่อเด็ก ผู้เลี้ยงไม่ได้ทุ่มเทให้กับบทบาทการอบรมเลี้ยงดู หรือไม่สนใจให้ความช่วยเหลือ หรือมีส่วนร่วมในชีวิตของเด็กโดยรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูลักษณะนี้จะไม่เรียกร้องใดๆ เพื่อให้เด็กปฏิบัติตามทำให้เด็กมีอิสระในการทำสิ่งต่างๆ โดยที่พ่อแม่ไม่ควบคุมเลยโดยอุปสรรคที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากความ ยากจน ความทุกข์ในชีวิตสมรส หรือความเครียดอื่นๆ (Maccoby & Martin, 1983 as cited in Dalimonte-Merckling, D., & Williams, J. M., 2019)

2.5.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่น

มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 อย่าง คือ

1) ครอบครัว ควรมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น โดยผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ปรึกษาให้แก่เด็กทุกเรื่อง รวมทั้งเป็นผู้สร้างความรู้สึกมีคุณค่าให้กับลูกเพื่อทำให้ลูกเกิดความมั่นใจในตนเอง และเป็นปัจจัยที่จะเสริมทักษะในการปฏิเสธ เมื่อมีแรงผลักดันจากสังคมเพื่อนให้ทำในสิ่งที่ยอยู่นอกเหนือจริยธรรมของพ่อ และครอบครัว

2) โรงเรียน เมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นจะเริ่มคบเพื่อนมากขึ้น และเริ่มสนใจเพศตรงข้าม ต้องการสร้างพฤติกรรมที่โดดเด่น ดังนั้น ครูควรเข้าใจพฤติกรรมเหล่านี้และสั่งสอนให้เด็กมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายเพื่อเข้าสู่วัยรุ่น สอนเพศศึกษาให้เด็กทราบถึงผลของการขาดความยับยั้งชั่งใจ เช่น การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ การติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์รวมทั้งสร้างบรรยากาศที่โน้มน้าวให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์

3) เพื่อน เด็กวัยรุ่นมักชอบทำในสิ่งที่คล้ายๆ กัน ดังนั้นควรส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยอาจมีการจัดกิจกรรมให้หลากหลายมากขึ้น วัยรุ่นเป็นวัยสำคัญของการก้าวไปสู่การเป็นไปผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต หากถูกละเลยจากครอบครัวและคนใกล้ชิด อาจส่งผลให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่พึงประสงค์จนกลายเป็นปัญหาในปัจจุบันได้

4) นโยบายรัฐบาล รัฐควรสนับสนุนให้เด็กที่มีความสนใจและส่งเสริมการศึกษาในทุกๆ ด้านทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดให้ทั่วถึง มีบริการทางการศึกษาที่ย่อมเยาและเข้าถึงได้ง่าย เน้นสื่อที่ให้ประโยชน์สร้างสรรค์อย่างใดก็ตาม ปัจจุบันอิทธิพลของตะวันตก และสื่อต่างๆ ทำให้วัยรุ่นไทยถูกชักจูงได้ง่าย และมีความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคนในครอบครัวและสังคมในการดูแลและเข้าใจพฤติกรรมของวัยรุ่นอย่างถูกต้องและใกล้ชิด

สรุปได้ว่าความหมายของการอบรมเลี้ยงดู หมายถึงวิธีการที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรในลักษณะการสั่งสอน การคุ้มครอง การให้ความรักความอบอุ่น การดูแล ช่วยเหลือ และการตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้สึก ตลอดจนการให้รางวัล การลงโทษ และการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตร

2.6 สัมพันธภาพในครอบครัว

2.6.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว

นวลฉวี ประเสริฐสุข (2558) กล่าวว่า สัมพันธภาพในครอบครัว ถือเป็นความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญสูงสุดในบรรดาระหว่างความสัมพันธ์มนุษย์ด้วยกันเอง เนื่องจากการที่มีสัมพันธภาพที่ดีที่ราบรื่นในครอบครัว มีส่วนช่วยให้ครอบครัวมีความสุข ความเข้มแข็งและความมั่นคง ตลอดจน เป็นเครื่องมือป้องกันปัญหาต่างๆที่จะเกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วันัญญา แก้วปาน (2560) กล่าวว่า สัมพันธภาพหมายถึง สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในรูปแบบพ่อแม่ ญาติพี่น้อง สัมพันธภาพในครอบครัวจะแสดงให้เห็นถึงความผูกพันใกล้ชิด มีความรักใคร่ปรองดองกัน มีความไว้วางใจ เชื่อใจ การเคารพซึ่งกันและกัน การพูดคุยปรึกษาปัญหากัน รวมไปถึงการแบ่งเบาภาระงานและการช่วยเหลือเกื้อหนุนกันและกัน

Gilliss (1989) สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สัมพันธภาพในครอบครัวมีมีโนทัศน์พื้นฐาน คือ ความรัก ความเอาใจใส่ ความมีน้ำใจและ เอื้ออาทรต่อกัน เป็นผลให้เกิดการยอมรับและให้เกียรติ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ส่งผลให้สามารถ สืบทอดและดำรงความเป็นครอบครัวอยู่ได้ การเปลี่ยนแปลงของสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกใน ครอบครัวจะปรากฏในแต่ละขั้นตอนของพัฒนาการชีวิต ซึ่งจะมากน้อยเพียงใดและต้องใช้เวลาานเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับการปรับตัวของครอบครัว และการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่ จะช่วยพัฒนา และก่อให้เกิดความพึงพอใจขึ้นในครอบครัว

มอร์โร และวิลสัน (Morrow & Wilson, 1961) อธิบายว่า ลักษณะสัมพันธในครอบครัว ประกอบด้วย การสนับสนุนค่านิยม และสิ่งแวดล้อม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีความรักใคร่ผูกพัน เห็นใจซึ่งกันและกัน มีการพักผ่อนร่วมกัน มีความสามัคคีภายในครอบครัว

มิมุชิน (Mimuchin, 1974) อธิบายว่า สัมพันธภาพในครอบครัวทำให้สมาชิกมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในการมีชีวิตอยู่ โดยมีครอบครัวเป็นแหล่งให้ความรัก กำลังใจ

ดังนั้นสัมพันธภาพในครอบครัวจึงเป็นการแสดงออกของสมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อกันที่ประกอบด้วย 4 ด้าน (Friedman, 1981; Morrow & Wilson, 1961) ดังนี้ คือ

1. ด้านความรักความห่วงใยอาทรซึ่งกันละกัน หมายถึง การแสดงออกเกี่ยวกับการเอาใจใส่ ความสนใจ ความรู้สึกชอบที่มีต่อกันของสมาชิกในครอบครัว
2. ด้านการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันในครอบครัว หมายถึง การแสดงออกเกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมของสมาชิกในครอบครัวที่ช่วยผ่อนคลาย เช่น การพูดคุยเรื่องสนุกสนาน การออกกำลังกาย การปลูกต้นไม้ การ ไปท่องเที่ยวร่วมกัน เป็นต้น

3. ด้านการเคารพซึ่งกันและกัน หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อกันอย่างเคารพ ยกย่องในเรื่องของการตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็น การให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินชีวิตร่วมกันดำเนินไปอย่างราบรื่น

4. ด้านการปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หมายถึง การแสดงออกของสมาชิกในครอบครัว ที่ปฏิบัติต่อกันในเรื่องการช่วยเหลือกันประนีประนอม ไม่แก่งแย่ง หรือทะเลาะกัน

Mc Cubin ,(1993) เป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการปรับตัวของครอบครัวอธิบายให้ ทราบว่าเพราะเหตุใดบางครอบครัวจึงสามารถปรับตัวได้และมีความเข้มแข็งในการเผชิญหน้ากับ สถานะการหรือปัญหาที่ก่อให้เกิดความเครียดได้ในขณะที่บางครอบครัวยังคงอ่อนแอและต้องการ พึ่งพาผู้อื่นและบางครอบครัวก็ประสบความสำเร็จเกิดสภาพครอบครัวแต่เปลี่ยนไปเลยการปรับตัว ของครอบครัวตามความแรงเช่นนี้ให้ทำธุรการความการปรับตัวของเราปล่อยไว้บ้างเป็นผลลัพธ์จาก ความพยายามรักษาสมดุลการผสมผสานความผูกพันและการทำหน้าที่ของครอบครัวต่อการเผชิญกับ ความเครียดหรือภาวะที่ก่อให้เกิดความเครียดในวิกฤตครอบครัวได้

สรุปได้ว่าสัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึงการแสดงออกที่สมาชิกในครอบครัว หรือความ ผูกพันที่เกิดจากจิตใจเกี่ยวข้องของสมาชิกในครอบครัวที่ปฏิบัติแก่กันและกัน ด้วยความพึงพอใจ ซึ่ง จะประกอบด้วยด้านต่างๆ 4 ด้านคือ ด้านความรักความห่วงใยอาทรซึ่งกันและกัน ด้านการพักผ่อน หย่อนใจร่วมกันในครอบครัว ด้านความเคารพซึ่งกันและกัน และด้านการปรองดองเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกัน เพื่อให้สมาชิกได้มีการพัฒนาการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่น สามารถที่ดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมได้อย่างมีความหมาย และมีความสุข

2.6.2 องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ของสมาชิกใน ครอบครัวที่มีองค์ประกอบสำคัญหลายประการที่จะทำให้สัมพันธภาพในครอบครัวดำเนินไปอย่าง เหมาะสมซึ่งได้มีนักวิชาการได้ศึกษา และรวบรวมไว้ ดังจะสรุปได้ดังนี้

ตามแนวคิดของ แครนด์คอลล์ (Crandall, 1996) อธิบายว่า สัมพันธภาพในครอบครัวนั้นเป็น ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (primary relationship) ที่มีบทบาทสำคัญต่อการมีพัฒนาการต่าง ๆ ของ บุคคลให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ โดยมีหน้าที่ของครอบครัวหลายอย่างประกอบ กัน ซึ่งมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. จำนวนของบทบาท (number of role) ซึ่งความสัมพันธ์ในครอบครัวนั้นจะมีความสัมพันธ์กันหลายบทบาท เช่น เป็นพ่อ แม่ เป็นผู้เลี้ยงดูให้การสั่งสอน เป็นผู้ที่ช่วยเหลือสมาชิก ในครอบครัวให้มีการมีปฏิสัมพันธ์กัน ที่ทำให้เกิดความรัก ความสนใจ มีความเชื่อถือ ได้รู้และเข้าใจใน บุคลิกที่แท้จริงของกันในครอบครัวตลอดจนได้รู้ถึงค่านิยมต่าง ๆ

2. การสื่อสาร (communication) ในครอบครัวนั้นมีความสัมพันธ์แบบปฐมนุฏี จะมีการสื่อสารแบบเปิด มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และพูดคุยกันอย่างอิสระและกว้างขวาง

3. อารมณ์ (emotion) อารมณ์ในครอบครัวจะเป็นความสัมพันธ์ในกลุ่มปฐมนุฏี การเกิดอารมณ์ต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกนั้นจะก่อให้เกิดความรัก ความผูกพันห่วงใยความเข้าใจความคิดถึง หรือก่อให้เกิดความโกรธ ความไม่เข้าใจกัน และความขัดแย้งก็ได้

4. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึก (transferability) ความสัมพันธ์แบบปฐมนุฏีที่ก่อรูปขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ไม่สามารถที่จะถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นได้อย่างง่าย จะเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอย่างเฉพาะของแต่ละบุคคล มีความรู้สึกผูกพันที่เฉพาะเจาะจง

นอกจากนี้ ตามแนวความคิดของ ไวท์ (Weiss, 1974) เกี่ยวกับ การสัมพันธ์ภาพในครอบครัวที่ดีในสังคม จะประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ

1. ความใกล้ชิดสนิทสนม ทำให้บุคคลรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ที่บุคคลในครอบครัวให้แก่กัน
2. การมีส่วนร่วมในสังคม เป็นการแสดงถึงมีส่วนร่วมระหว่างบุคคลกับบุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการเป็นครอบครัวเดียวกัน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข่าวสาร ความคิดความชื่นชมซึ่งกันและกัน
3. พฤติกรรมในการดูแลรับผิดชอบ เช่น บิดา มารดาดูแลบุตรที่ยังเล็ก บุตรวัยผู้ใหญ่ดูแลบิดามารดา มารดาที่สูงอายุ ผู้ที่แข็งแรงกว่าดูแลผู้ที่อ่อนแอกว่า
4. การช่วยเหลือ เป็นการช่วยเหลือแบ่งปันกันในเรื่องต่างๆ ซึ่งบุคคลมีความสัมพันธ์กันจะให้แก่กันในครอบครัว

2.6.3 ปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสัมพันธ์ภาพในครอบครัวและทำให้เกิดผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัวจนไม่สามารถที่เสริมสร้างความรักใคร่ ผูกพัน ไม่มีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน มีความห่างเหินกันของสมาชิกในครอบครัว คือ

1. การเปลี่ยนแปลงแบบแผนความสัมพันธ์ในครอบครัว เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปแล้วส่งผลต่อสมาชิกในครอบครัว กล่าวคือ สมาชิกในครอบครัวต้องออกไปทำงานนอกบ้านทำให้บทบาทต่าง ๆ อาจถูกละเลยขาดความใส่ใจกัน
2. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกันน้อยลงมีความเอื้ออาทรลดลงระหว่างสมาชิกในครอบครัว (วนัญญา แก้วแก้วปาน, 2560)
3. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว อาจเนื่องจากปัจจุบันค่าครองชีพที่สูงขึ้นจึงทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องดิ้นรนเพื่อหาเงิน และมีผลทำให้มีเวลาที่จะพบกันภายในครอบครัว

ลดลง เกิดการห่างเหิน มีความสนใจ เข้าใจอันดีต่อกันลดลง (Mo, 2017)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงบทบาทของสมาชิกในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างครอบครัว และความห่างเหินกันจากภาวะด้านเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงนั้นจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพในครอบครัว และกระทบความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ก่อให้เกิดการละเลย ไม่สนใจ ขาดความรักและความเข้าใจอันดีของสมาชิกในครอบครัว

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 งานวิจัยเกี่ยวกับครอบครัวแห่งกลาง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าปัญหาครอบครัวแห่งกลางได้รับความสนใจศึกษาอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่มุ่งเน้นศึกษาผลกระทบของครอบครัวแห่งกลางที่มีต่อตัวผู้สูงอายุซึ่งต้อง รับภาระเลี้ยงดูหลาน ปู่ ย่า ตา ยาย เข้ามา รับภาระเลี้ยงดูหลานในจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นมาจากหลากหลายสาเหตุด้วยกัน โดยสาเหตุที่พบในประเทศสหรัฐอเมริกา คือ การหย่าร้าง (divorce) การใช้สารเสพติดของพ่อแม่เด็ก (adult parent drug abuse) และการล่วงละเมิดเด็กในครอบครัว (Fuller-Thomson & Minkler, 2000) ส่วนการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (teen pregnancy) การต้องคุมขัง (incarceration) ความพิการ (disability) หรือ การเสียชีวิตของพ่อแม่ก็เป็นสาเหตุที่ผลักดันให้ปู่ ย่า ตา ยาย ต้องเข้าไปรับภาระเป็นผู้เลี้ยงดูหลานเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้นหาก ปู่ ย่า ตา ยาย ต้องเลี้ยงดูหลานที่มีความบกพร่องพิการหรือติดเชื้อ HIV จะยิ่งต้องเผชิญปัญหาที่ยุ่งยากยิ่งขึ้นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนทางสังคม ในกรณีที่ครอบครัวแห่งกลางได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่ไม่เพียงพอ อาจส่งผลกระทบที่เป็นปัญหากับ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ต้องมารับภาระเลี้ยงดูหลาน ซึ่งจากการศึกษาของ (Wohl et al., 2002) พบว่า ปัญหาที่มีนัยสำคัญของ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่เลี้ยงดูหลาน ได้แก่ ความรู้สึกโดดเดี่ยว (loneliness) ความรู้สึกแตกต่าง (Feeling different) และการมองไม่เห็นทางออกในการดำเนินชีวิต (having a sense of invisibility) สอดคล้องกับการการศึกษาของ Hughes, Waite, LaPierre and Luo (2007) ได้ทำการศึกษาผลกระทบ จากการเลี้ยงดูหลานของผู้สูงอายุ (ปู่ย่าตายาย) ในครอบครัวแห่งกลางในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้เน้นไปที่ ผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า การที่ต้องรับภาระเลี้ยงดูหลาน โดยปราศจากบิดา มารดาของเด็กในครอบครัวส่งผลเสียต่อภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต โดยทำให้สุขภาพแย่ลงและมีปัญหาภาวะซึมเศร้า ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับ Toremann (2009) ซึ่งได้ทำการศึกษาผลกระทบของการรับภาระเลี้ยงดูหลานของผู้สูงอายุในครอบครัวแห่งกลางของ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้พบว่าผู้สูงอายุที่ต้องรับภาระเลี้ยงดูเด็กต้อง

ประสบปัญหาหลายประการไม่ว่าจะเป็นปัญหาสุขภาพ ความลำบากในการเลี้ยงดูเด็ก การมีข้อจำกัดทางการเงิน การที่บิดามารดาของหลานไม่รับผิดชอบ และไม่ช่วยเหลือการมีข้อจำกัดในการพัฒนาเด็กทางการเรียนและพฤติกรรม

นอกจากนี้ยังพบงานของ (Shakya et al., 2012) ได้ทำการศึกษา ผลกระทบของการเลี้ยงดูหลานที่มีต่อ ปู่ ย่า ตา ยาย ในครอบครัวแห่งกลางในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้พบประเด็นปัญหาเกิดขึ้นหลายประการ ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย ต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพจากการเลี้ยงดูหลาน เป็นภาระที่หนัก ในขณะที่ตนเองมีอายุมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ต้องประสบความยากลำบากในการเลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะในเรื่องสุขภาพและภาวะการเจ็บป่วย ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจกับหลานเนื่องด้วยความแตกต่างของ อายุ ประสบปัญหาด้านความสัมพันธ์กับลูกซึ่งเป็นบิดามารดาของหลาน เกิดความกังวลกับอนาคตของตนเอง มีปัญหาในการจัดการการศึกษาให้แก่หลาน และมีปัญหาทางการเงิน ผลกระทบเชิงลบของครอบครัวแห่งกลางที่มีต่อผู้สูงอายุในงานวิจัยข้างต้นบอกเป็นนัยว่าการอาศัยอยู่ใน ครอบครัวแห่งกลางส่งผลกระทบเชิงลบต่อเด็กอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือผู้สูงอายุที่ต้องรับภาระเลี้ยงดูหลาน โดยปราศจากบิดามารดาของหลานมักประสบปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีปัญหาในการเลี้ยงดูหลาน เกิดปัญหาทางการเงิน อีกทั้งยังมักมีปัญหาไม่เข้าใจกันกับหลานอันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างวัย ผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุดังกล่าวย่อมถูกส่งผ่านไปยังเด็ก จากการศึกษาของ (อารี จำปาปลาย และคณะ, 2556) พบว่าเด็กที่เติบโตมาจากการห่างไกลพ่อแม่มีเพียง ปู่ ย่า ตา ยาย ที่เลี้ยงดู เด็กกลุ่มนี้มีโอกาสได้สัมผัสกิจกรรมจากผู้ดูแลและมีแนวโน้มที่จะถูกทำร้ายร่างกาย มีพัฒนาการตามวัยที่ล่าช้ากว่าเด็กที่อยู่กับพ่อแม่พร้อมหน้าพร้อมตา ปู่ ย่า ตา ยายที่มีปัญหาสุขภาพ ต้องมารับผิดชอบดูแลหลาน ทำให้สุขภาพแยลงและไม่สามารถดูแลเอาใจใส่หลานที่ควร จึงเลี้ยงหลานแบบปล่อยปละละเลย ทำให้หลานรู้สึกขาดความรักความอบอุ่นจากครอบครัว (อารี จำปาปลาย และคณะ, 2556) จากการรับผิดชอบหน้าที่ที่มากเกินไปทำให้ปู่ย่าตายายแสดงออกในรูปแบบประชดประชัน ทำให้หลานซึมซับและแสดงออกพฤติกรรมก้าวร้าวไม่เชื่อฟัง เกิดความขัดแย้งและสัมพันธ์ภาพที่ไม่ดีระหว่าง ปู่ ย่า ตา ยายและหลาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวที่มีหลานเป็นวัยรุ่น การเกิดช่องว่างระหว่างวัย อาจทำให้หลานมีพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เช่น พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ การติดเพื่อน ติดเกมส์ การเสพสารเสพติด เป็นต้น (Hughes et al., 2007) ทำให้เด็กได้รับการดูแล อย่างไม่เหมาะสม ขาดที่พึ่งและที่ปรึกษาที่เข้าใจ ขาดการสนับสนุนและส่งเสริมในด้านต่างๆ ขาดโอกาสในการ พัฒนาศักยภาพอย่างเหมาะสมตามช่วงวัย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการอาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางส่งผลเสีย ต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและวัยรุ่น และส่งผลเสียต่อตัวเด็กในด้านอื่น ๆ ตามไปด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรม ยังพบงานของ Adhikari et al., (2014) ซึ่งได้ทำการศึกษาผลกระทบของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ ของบิดามารดาที่มีต่อสุขภาพจิตของเด็กจำนวน 1,030 คนในประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มอายุ ได้แก่ อายุ 3-5 ปี และอายุ 9-11 ปี โดยได้แบ่งลักษณะของการย้ายถิ่นเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ บิดาหรือมารดาที่มีการย้าย ถิ่นในปัจจุบัน บิดามีประวัติเคยย้ายถิ่น และมารดาที่มีประวัติเคยย้ายถิ่น และได้ทำการประเมินสุขภาพจิตของ เด็กจาก 5 มิติ ได้แก่ อาการป่วยทางจิต ปัญหาด้านพฤติกรรม อาการไฮเปอร์ การเก็บงำปัญหา และพฤติกรรม เอื้อสังคม จากการศึกษพบว่า การย้ายถิ่นของบิดามารดาในปัจจุบันและการย้ายถิ่นในอดีตของบิดาไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อภาวะสุขภาพจิตของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ในขณะที่การย้ายถิ่นในอดีตของมารดาส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อภาวะสุขภาพจิตของเด็ก นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กหญิงมีปัญหาสุขภาพจิตน้อยกว่า เด็กชาย และปัญหาสุขภาพกายจะส่งผลทำให้เด็กมีปัญหาสุขภาพจิตสูงขึ้นอีกด้วย

จากการศึกษาของ คริษฐา อ่อนแก้ว (2563) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับกลาง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของเด็กทั้ง 4 ด้านคือ การส่งเงินกลับมาของพ่อแม่ในการดูแลรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของเด็ก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสัมพันธภาพของครอบครัว การดูแลเอาใจใส่ของพ่อแม่ของเด็ก ที่มีการติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอและกลับมาเยี่ยมช่วงปิดเทอมทำให้มีสัมพันธภาพที่ดี มีความพึงพอใจในชีวิตและมีความสุขมากกว่า เด็กที่ถูกพ่อแม่ปล่อยปละละเลยอยู่ลำพังกับผู้สูงอายุ องค์การอนามัยโลกได้ให้นิยามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิต (Quality of life) เป็นการรับรู้ของบุคคลในการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมาย ความคาดหวัง และบริบทของสังคม โดยเป็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของบุคคล ด้านสุขภาพกาย ภาวะทางจิตใจ ระดับของการพึ่งพาความสัมพันธ์เชิงสังคม ความเชื่อของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม (World Health Organization, 1996) โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตของเด็กและวัยรุ่น มีผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นคุณภาพชีวิตในเด็กและวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง และผลการศึกษา ใจชนก เศษศรี (2565) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของสมาชิกในครอบครัว เช่น ปู่ ย่า ตา และยายที่เป็นผู้เลี้ยงดูเด็กในครอบครัวเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเด็กวัยเรียนที่อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ 4.35) และเห็นว่าเด็กวัยเรียนได้รับการเสริมสร้างศักยภาพมากที่สุด รองลงมาเป็นการได้รับการคุ้มครองและการได้รับการจัดสวัสดิการ และการศึกษาของ Adhikari (Adhikari et al., 2014) ที่พบว่าโครงสร้างครอบครัวมีผลกระทบต่อสุขภาพจิต และคุณภาพชีวิตของเด็กวัยรุ่น โดยการย้ายถิ่นเป็นสาเหตุสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัวซึ่งส่งผลให้วัยรุ่นเกิดความเครียด ภาวะกดดันและการปรับตัวทั้งในครอบครัว โรงเรียน และในชุมชน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเด็กวัยรุ่นโดยตรง แต่ยังมีการศึกษาที่พบผลลัพธ์อีกแบบ เช่น การศึกษาของอารี (อารี จำปา กลาย et al., 2556) ที่พบว่าไม่ใช่เพียงแค่ปัจจัยด้านการย้ายถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กวัยรุ่นเท่านั้น ยังพบอีกปัจจัยคือ ปัจจัยด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ส่งผลทางบวกต่อสภาวะทางจิตและ

ความสุขของเด็ก กล่าวคือ ครอบครัวที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ทำงานต่างถิ่นแล้วส่งเงินกลับมาให้เด็กในครอบครัวจะทำให้เด็กสามารถใช้จ่ายสำหรับการเรียน การอุปโภคบริโภคในครัวเรือน รวมถึงการซื้อของที่ตอบสนองตามความต้องการของวัยรุ่น สิ่งเหล่านี้ได้ก้วัยรุ่นในครอบครัวเอง มองว่าตัวเองได้รับการดูแลและสนับสนุนที่ดีจากครอบครัว

2.7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัว แห่วงกลาง

1) ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่าย

เพศกับคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัวแห่วงกลาง

การศึกษาของ Adhikari et al., (2014) ซึ่งได้ทำการศึกษาผลกระทบของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ ของบิดามารดาที่มีต่อสุขภาพจิตของเด็กจำนวน 1,030 คนในประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มอายุ ได้แก่ อายุ 3-5 ปี และอายุ 9-11 ปี โดยได้แบ่งลักษณะของการย้ายถิ่นเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ บิดาหรือมารดาที่มีการย้าย ถิ่นในปัจจุบัน บิดามีประวัติเคยย้ายถิ่น และมารดาที่มีประวัติเคยย้ายถิ่น และได้ทำการประเมินสุขภาพจิตของ เด็กจาก 5 มิติ ได้แก่ อาการป่วยทางจิต ปัญหาด้านพฤติกรรม อาการไฮเปอร์ การเก็บงำปัญหา และพฤติกรรม เอื้อสังคม จากการศึกษาพบว่า การย้ายถิ่นของบิดามารดาในปัจจุบันและการย้ายถิ่นในอดีตของบิดาไม่มี ผลกระทบใดๆ ต่อภาวะสุขภาพจิตของเด็ก นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ในขณะที่การย้ายถิ่นในอดีตของมารดาส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพจิตของเด็ก นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กหญิงมีปัญหาสุขภาพจิตน้อยกว่า เด็กชาย และปัญหาสุขภาพกายจะส่งผลทำให้เด็กมีปัญหาสุขภาพจิตสูงขึ้นอีกด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตวัยรุ่น พบว่าเพศของวัยรุ่นเป็นตัวแปรที่ไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตวัยรุ่น เนื่องจากการเข้าสู่วัยรุ่นของเพศชายและเพศหญิงเร็วช้าแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ดังนั้นเพศน่าจะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัวแห่วงกลาง ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะนำมาเป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัวแห่วงกลาง

จากการศึกษาของ คริษฐา อ่อนแก้ว (2563) ศึกษาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในครอบครัวแห่วงกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในประเทศไทย พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีเกรดเฉลี่ยต่างกันมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของเด็กและเยาวชนต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ การศึกษาของ ภาวรัตน์ ผาสุกสถาพร (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตวัยรุ่นตอนต้นของจังหวัดสมุทรปราการ โดยกลุ่มตัวอย่างคือวัยรุ่นอายุระหว่าง 12-16 ปี จำนวน 460 คน ผลการศึกษาพบว่าวัยรุ่นตอนต้น จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของวัยรุ่น ($P\text{-value} < 0.001$) แตกต่างจากงานของแสงอรุณ

พจน์พัฒนาพล ซึ่งศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครเหนือ กรุงเทพมหานครกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงจำนวน 360 คน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพดี ศิริวรรณ (2548) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในโรงเรียน กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 280 คน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของวัยรุ่นเป็นตัวแปรที่ยังไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำปัจจัยนี้มาเป็นตัวแปรในการศึกษาในครั้งนี้

เงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายกับคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

การศึกษาของ คริษฐา อ่อนแก้ว (2563) ศึกษาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในครอบครัวแห่งกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในประเทศไทย พบว่าคุณภาพชีวิตด้านภาพรวมของเด็กและเยาวชนที่ได้เงินจากบุคคลต่างกัมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ต่างจากการศึกษาของ ภาวรัตน์ ฆาสุกสถาพร (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตวัยรุ่นตอนต้นของจังหวัดสมุทรปราการ โดยกลุ่มตัวอย่างคือวัยรุ่นอายุระหว่าง 12-16 ปี จำนวน 460 คนผลการศึกษาพบว่าวัยรุ่นตอนต้น จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าเงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ($P\text{-value} < 0.189$)

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า เงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายของวัยรุ่นเป็นตัวแปรที่ยังไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำปัจจัยนี้มาเป็นตัวแปรในการศึกษาในครั้งนี้

2) ข้อมูลครอบครัว

ระดับการศึกษาของผู้ปกครองกับคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

จากการศึกษา ของเพ็ญประภา สุวรรณ และคณะ (2555) ศึกษาสภาวะสุขภาพจิต คุณภาพชีวิต และทักษะการปรับตัวของเยาวชนไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3- 6 และมหาวิทยาลัยปีที่ 1 ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 3,143 คน พบว่าอาชีพของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแตกต่างจาก การศึกษาของ รจนา คงคาลับ (2558) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จังหวัดชลบุรี จำนวน 353 คนพบว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองเป็นตัวแปรที่ยังไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

เนื่องจากระดับการศึกษาของผู้ปกครอง นำมาสู่อาชีพและรายได้ของครอบครัวที่มาจุนเจือความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งตัววัยรุ่นด้วย อาจส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของวัยรุ่นได้ ดังนั้นระดับการศึกษาของผู้ปกครองน่าจะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำปัจจัยนี้มาเป็นตัวแปรในการศึกษาในครั้งนี้

อาชีพของผู้ปกครองกับคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

จากการศึกษา ของเพ็ญประภา สุวรรณ และคณะ (2555) ศึกษาสถานะสุขภาพจิต คุณภาพชีวิต และทักษะการปรับตัวของเยาวชนไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3- 6 และมหาวิทยาลัยปีที่1 ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 3,143 คน พบว่าอาชีพของบิดามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับการศึกษาของ ยุพดี ศิริวรรณ และคณะ (2548) ศึกษาคุณภาพชีวิตและความเครียดของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 18,250 คน พบว่าอาชีพของบิดามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งต่างจากการศึกษาของรจนา คงคาลับ (2558) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จังหวัดชลบุรี จำนวน 353 คนพบว่าอาชีพของผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า อาชีพของผู้ปกครองเป็นตัวแปรที่ยังไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง เนื่องจากอาชีพของผู้ปกครอง ย่อมนำมาซึ่งรายได้ของครอบครัว น่าจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของวัยรุ่นได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำปัจจัยนี้มาเป็นตัวแปรในการศึกษาในครั้งนี้

รายได้ของครอบครัวต่อเดือนกับคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

จากการศึกษาของ อารี จำปากลาง และคณะ (2556) กล่าวว่าเงินส่งกลับมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความมั่งคั่งของครัวเรือน แสดงให้เห็นว่า เงินส่งกลับมีส่วนในการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ครัวเรือนใช้เงินส่งกลับมากที่สุดสามอันดับแรกไปกับการศึกษาของเด็ก อาหาร เสื้อผ้า ของใช้ในครัวเรือน และอาหารของเด็กสอดคล้องกับการศึกษาของ (ศรีฐา อ่อนแก้ว, 2563) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับกลาง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ การส่งเงินกลับมาของพ่อแม่ในการดูแลรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของเด็ก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสัมพันธภาพของครอบครัว การดูแลเอาใจใส่ของพ่อแม่ของเด็ก ที่มีการติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอและกลับมาเยี่ยมช่วงปิดเทอมทำให้มีสัมพันธภาพที่ดี มีความพึงพอใจในชีวิตและมีความสุขมากกว่า เด็กที่ถูกพ่อแม่ปล่อยปละละเลยอยู่ลำพังกับผู้สูงอายุ ต่างจากการศึกษาของ รจนา คงคาลับ (2558) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จังหวัดชลบุรี จำนวน 353 คน พบว่ารายได้ของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ารายได้ของครอบครัวต่อเดือนเป็นตัวแปรที่ยังไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง เนื่องจากรายได้ของครอบครัว น่าจะส่งผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันของวัยรุ่นได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำปัจจัยนี้มาเป็นตัวแปรในการศึกษาในครั้งนี้

3) การสนับสนุนทางสังคมกับคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

จากการศึกษาของ ยุซรอ เล้าแม (2559) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาระการดูแล แรงสนับสนุนทางสังคม และคุณภาพชีวิตของมารดาที่ดูแลเด็กโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด อายุ 3-36 เดือน ผลการศึกษา พบว่ามารดามีคะแนนเฉลี่ยแรงสนับสนุนทางสังคมและคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง ($M=85.18, SD=13.79$) โดยแรงสนับสนุนมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=.47, p<.01$)

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรที่ยังไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง แต่จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคม เป็นตัวแปร ทางจิตสังคมที่จะช่วยให้สามารถปรับตัวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะวัยรุ่นที่ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการในทุกๆช่วงวัย ถ้าได้รับการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง จะทำให้สามารถผ่านช่วงวัยได้ตามปกติ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำปัจจัยนี้มาเป็นตัวแปรในการศึกษาในครั้งนี้

4) รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองกับคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

จากการศึกษาของอรเพ็ญ เพชรรัช (2556) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตวัยรุ่น โรงเรียนมัธยมศึกษา และเขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 จำนวน 360 คน พบว่า การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตสอดคล้องกับการศึกษาของ เกสร ภูมิดี (2551) ศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสามารถในการเผชิญปัญหา และฝ่าฟันอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตวัยรุ่น พบว่าการอบรมเลี้ยงดู มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น เนื่องจากผู้ปกครองได้อบรมเลี้ยงดู ตั้งแต่เด็กจนถึงวัยรุ่น ดังนั้นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว น่าจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการ ดำรงชีวิตประจำวันของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะนำปัจจัยนี้มาเป็นตัวแปร ในการศึกษาคั้งนี้

5) สัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

การศึกษาของพัฒนาพร ไทยพิบูลย์ (2560) กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ส่งผลต่อความอยู่ดีมีความสุขของเด็กในครอบครัวแห่งกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเด็กใน ครอบครัวแห่งกลางมีปัญหาหรือมีความทุกข์ มักได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกคนอื่นๆ และมีการ ถามสารทุกข์สุขดิบกันภายในครอบครัว และสอดคล้องกับ วณิชชา ณรงค์ชัย และดุขฎิ อายุวัฒน์ (2554) กล่าวว่า การอยู่อาศัยร่วมกันตั้งแต่วัยเด็กทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันมีความเหนียวแน่น สามารถ พุดคุยระหว่างกันได้ทุกเรื่องกล่าวคือ หากหลานมีปัญหาใด ๆ ก็สามารถเล่าหรือปรึกษาย่าหรือยายได้ เช่นเดียวกับหากย่าหรือยายมีเรื่องทุกข์หรือไม่สบายใจหลานก็สามารถเป็นผู้รับฟังที่ดีได้ ด้วยที่เด็กยัง อายุน้อยจึงทำให้การอบรมส่วนนี้เกิดขึ้นได้อย่างราบรื่น สอดคล้องกับการศึกษาของรจนา คงคาลับ (2558) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จังหวัดชลบุรี จำนวน 353 คน พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตวัยรุ่น พบว่าสัมพันธภาพใน ครอบครัว เป็นตัวแปรที่ยังไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตวัยรุ่น เนื่องจาก ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว น่าจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของ วัยรุ่น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำปัจจัยนี้มาเป็นตัวแปรในการศึกษาคั้งนี้

พูน ปณ จิต ชีเว

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบหาความสัมพันธ์ (Correlational Research Design) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลางและศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ในอำเภอแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ที่อาศัยในครอบครัวแห่งกลางระยะเวลาตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปในอำเภอแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากโรงเรียนมัธยมในอำเภอ 3 แห่ง จำนวน 468 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือนักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ทั้งเพศหญิง และเพศชายโดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ดังนี้

3.2.1 เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria)

- 1) เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป
- 2) ยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย และผู้ปกครองให้ความยินยอม

3.2.2 เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

- 1) ขอลถอนตัวออกจากการวิจัยก่อนตอบแบบสอบถามหรือระหว่างการตอบแบบสอบถาม
- 2) นักเรียนย้าย ลาออก ป่วย ไม่มาโรงเรียนในวันที่ตอบแบบสอบถาม

3.3 ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัย ได้นำจำนวนประชากรทั้งหมดโดยใช้เกณฑ์คัดเลือกตามที่กำหนดไว้มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากจำนวนประชากรอยู่ในปริมาณที่สามารถเก็บได้และมีความแม่นยำสูง ซึ่งการสุ่มตัวอย่างอาจนำสู่ความคลาดเคลื่อนทั้งยังเป็นการให้โอกาสนักเรียนที่อาศัยอยู่ใน

ครอบครัวแห่งกลางทั้งหมดได้เข้าร่วมในโครงการวิจัย และอีกประการที่สำคัญการเก็บข้อมูลในนักเรียนทั้งหมดจะลดความรู้สึกไม่เท่าเทียมกันและลดทัศนคติที่ไม่ดีกับกลุ่มนักเรียนที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้จำนวน 406 คน จากจำนวน 468 คนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ในโรงเรียนประจำตำบล และประจำอำเภอแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โรงเรียนแห่งที่ 1 ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในวันที่ตอบแบบสอบถามได้จำนวน 34 คน (ขาดเรียนจำนวน 22 คน และไม่ยินยอมจำนวน 14 คน) โรงเรียนแห่งที่ 2 ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมวันที่ตอบแบบสอบถามได้จำนวน 15 คน (ขาดเรียนจำนวน 15 คน) โรงเรียนแห่งที่ 3 ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมวันที่ตอบแบบสอบถามได้จำนวน 13 คน (ขาดเรียนจำนวน 13 คน) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทั้ง 3 แห่ง

โรงเรียนมัธยมศึกษา	จำนวนประชากร(คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง(คน)
โรงเรียนแห่งที่ 1	324	290
โรงเรียนแห่งที่ 2	94	79
โรงเรียนแห่งที่ 3	50	37
รวม	468	406

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมมูลดังนี้ (ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเครื่องมือเป็นที่เรียบร้อยแล้วตามเอกสารแนบท้ายในภาคผนวก)

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม 1 ชุด ประกอบด้วย 5 ส่วน จำนวนทั้งสิ้น 95 ข้อ ดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย ด้านข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายประจำวัน ด้านข้อมูลครอบครัว ได้แก่ ระดับการศึกษาของผู้ปกครองหลัก อาชีพของผู้ปกครองหลัก รายได้ของครอบครัวต่อเดือน

1.2. แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม พัฒนาขึ้นโดย รัชจณา สิงห์ทอง (2545) ซึ่งเป็นปริญญานิพนธ์เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเผชิญปัญหา ความพึงพอใจในชีวิต แรงสนับสนุนทางสังคม และภาวะซึมเศร้า ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบสอบถาม ที่ ทบทวนแนวคิดการสนับสนุนทางสังคมของ เชฟเฟอร์ และคณะ (Schaefer et al., 1981) ประกอบ

ไปด้วย 3 ประเด็น คือการสนับสนุนทางด้านอารมณ์ การสนับสนุนด้านวัตถุและการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร โดยแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่น .8465 ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย

1. การสนับสนุนทางด้านอารมณ์	จำนวน 6 ข้อ	ได้แก่ข้อ 1-6
2. การสนับสนุนด้านวัตถุ	จำนวน 5 ข้อ	ได้แก่ข้อ 7-11
3. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร	จำนวน 6 ข้อ	ได้แก่ข้อ 12-17

ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ

มากที่สุด	หมายถึง	ได้รับแรงสนับสนุนตรงกับข้อความนั้นมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ได้รับแรงสนับสนุนตรงกับข้อความนั้นมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ได้รับแรงสนับสนุนตรงกับข้อความนั้นปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ได้รับแรงสนับสนุนตรงกับข้อความนั้นน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ได้รับแรงสนับสนุนตรงกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

เกณฑ์การให้คะแนน ลักษณะคำตอบของข้อความเป็นการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมของวัยรุ่น จะให้คะแนนเรียงลำดับจากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด คือ 5,4,3,2 และ1 ตามลำดับ (ข้อ 1-7และ 9-17) ส่วนลักษณะคำตอบที่ตรงกันข้าม (ข้อ8) จะให้คะแนนกลับกัน

การแปลค่าคะแนน พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมของกลุ่มตัวอย่าง ถ้าคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยแสดงว่าได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับมาก และถ้าคะแนนน้อยกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่าได้รับแรงสนับสนุนในระดับต่ำ

1.3 แบบสอบถามรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย 2 เลือกใช้แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง โดยใช้แบบสอบถามของภาวรัตน์ ผาสุกสถาพร (2553) ซึ่งเป็นปริญญานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นซึ่งพัฒนาจากแบบสอบถามรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองของ นุชลดดา โรจนประภาพรรณ (2541) ที่สร้างขึ้นตามแนวคิดของ เซฟเฟอร์ (Schaefer) และเบคเกอร์ (Becker) ความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยมีค่าความเชื่อมั่น Cronbach's alpha coefficient 0.62 มาเป็นแบบประเมินในการวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูไว้ 4 แบบ จำนวน 24 ข้อ ประเภทละ 6 ข้อ ในสัดส่วนเท่าๆ กันครบทุกประเภท แบ่งออกเป็น 4 ตอน เป็นข้อคำถามที่ 1 - 24 ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อ 1 - 6 เป็นข้อความเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ตอนที่ 2 ข้อ 7 - 12 เป็นข้อความเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

ตอนที่ 3 ข้อ 13 - 18 เป็นข้อความเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ

ตอนที่ 4 ข้อ 19 - 24 เป็นข้อความเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม

ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือ ทำเป็นประจำ ทำบ่อยๆ ทำบางครั้ง ทำนานๆครั้ง ไม่เคยทำเลย

เกณฑ์การให้คะแนน

ทำทุกครั้ง	ให้	4	คะแนน
ทำเกือบทุกครั้ง	ให้	3	คะแนน
ทำนานๆครั้ง	ให้	2	คะแนน
ไม่เคยทำเลย	ให้	1	คะแนน

การแปลผล

แบ่งรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ออกเป็น 3 ระดับ โดยพิจารณาจาก คะแนนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้อิงเกณฑ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการแบ่งรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองรายด้าน

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	ร้อยละของคะแนนรวมรายประเภท		
	มาก ($\geq$ ร้อยละ 80)	ปานกลาง (ร้อยละ 60-79)	น้อย ($\leq$ ร้อยละ 59)
1. แบบประชาธิปไตย	≥ 19 คะแนน	14-18 คะแนน	≤ 13 คะแนน
2. แบบปล่อยปละละเลย	≥ 19 คะแนน	14-18 คะแนน	≤ 13 คะแนน
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ	≥ 19 คะแนน	14-18 คะแนน	≤ 13 คะแนน
4. แบบใช้อำนาจควบคุม	≥ 19 คะแนน	14-18 คะแนน	≤ 13 คะแนน

1.4 แบบประเมินคุณภาพชีวิต ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินคุณภาพชีวิตของ ภาวรัตน์ ผาสุสสาพร (2553) ซึ่งเป็นปริญญานิพนธ์ เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งได้พัฒนาจากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF - THAI) ที่พัฒนาและแปลเป็นภาษาไทยโดย สุวัฒน์มัทธินันต์กุล และคณะ (2545) ความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยมีค่าความเชื่อมั่น Cronbach's alpha coefficient 0.85 ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 26 ข้อคำถามข้อคำถามประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านร่างกายและสุขภาพ มีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1-6
2. ด้านจิตใจและอารมณ์ มีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 7-12
3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ข้อ 13-16

4. ด้านสิ่งแวดล้อมและความมั่นคง มีจำนวน 8 ข้อ ได้แก่ ข้อ 17-24

ส่วนข้อที่ 25 และข้อที่ 26 เป็นคุณภาพชีวิตโดยรวม ซึ่งไม่รวมใน 4 องค์ประกอบ

ข้อคำถามเป็นข้อความเชิงบวกและเชิงลบ จำนวน 24 ข้อ ดังนี้

ข้อคำถามเชิงบวก ได้แก่ ข้อคำถามที่ 1, 2, 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15, 16, 19, 21, 22 และ 2

ข้อคำถามเชิงลบ ได้แก่ ข้อคำถามที่ 4, 5, 9, 10, 14, 17, 18, 20, และ 23

ลักษณะข้อความทั้งทางบวกและทางลบจำนวน 24 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตรา ส่วน
ประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง เล็กน้อย ไม่เลย

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความทางบวก				ข้อความทางลบ			
มากที่สุด	ให้	5	คะแนน	มากที่สุด	ให้	1	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน	มาก	ให้	2	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน	ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
เล็กน้อย	ให้	2	คะแนน	เล็กน้อย	ให้	4	คะแนน
ไม่เลย	ให้	1	คะแนน	ไม่เลย	ให้	5	คะแนน

แปลผลโดยการยึดตามเกณฑ์ของ สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2545) แบ่งคะแนน
ออกเป็น 3 ระดับ ตามองค์ประกอบดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการจำแนกองค์ประกอบคุณภาพชีวิตรายด้าน

องค์ประกอบ	ระดับคะแนนคุณภาพชีวิต		
	ไม่ดี	ปานกลาง	ดี
1.ด้านร่างกายและสุขภาพ	6-13	14-21	22-30
2.ด้านจิตใจและอารมณ์	6-13	14-21	22-30
3.ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	4-8	9-14	15-20
4.ด้านสิ่งแวดล้อมและความมั่นคง	8-18	19-29	30-40
คุณภาพชีวิตโดยรวม	26-60	61-95	96-130

1.5 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัด
สัมพันธภาพในครอบครัว ภาวรัตน์ ผาสุกสถาพร (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพ
ชีวิตของวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งได้พัฒนาจากแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวของลัดดา เหมาะ
สุวรรณ และคณะ (2546) ที่พัฒนามาจากแนวคิดของ แมคคับบิน และคณะ (Mc Cubbin
et.al,1996) ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ มีค่าความเชื่อมั่น Cronbach's alpha coefficient 0.68 ซึ่ง
แบบสอบถามมีจำนวน 12 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 Subscale คือ

Subscale ที่ 1 : Attachment เป็นข้อคำถามเชิงลบ ได้แก่ ข้อ 2, 4, 7, 8, 10 และ 12

Subscale ที่ 2 : Changeability เป็นข้อคำถามเชิงบวก ได้แก่ ข้อ 1, 3, 5, 6, 9 และ 11
ลักษณะข้อคำถามทั้งทางบวกและทางลบจำนวน 12 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ เกิดขึ้นเป็นประจำ เกิดขึ้นบางครั้ง และไม่เคยเกิดขึ้น

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความทางบวก				ข้อความทางลบ			
เกิดขึ้นเป็นประจำ	ให้	3	คะแนน	เกิดขึ้นเป็นประจำ	ให้	1	คะแนน
เกิดขึ้นบางครั้ง	ให้	2	คะแนน	เกิดขึ้นบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ไม่เคยเกิดขึ้น	ให้	1	คะแนน	ไม่เคยเกิดขึ้น	ให้	3	คะแนน

การแปลผล

ในการอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งระดับสัมพันธภาพในครอบครัว ออกเป็น 3 ระดับ โดยพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้อิงเกณฑ์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการจำแนกระดับสัมพันธภาพในครอบครัว

ระดับสัมพันธภาพในครอบครัว	คะแนนรวม	ร้อยละ
ไม่ดี	≤ 19 คะแนน	(≤ ร้อยละ 59)
ปานกลาง	20-27 คะแนน	(ร้อยละ 60-79)
ดี	≥ 28 คะแนน	(≥ ร้อยละ 80)

สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี หมายถึงครอบครัวที่สมาชิกต่างคนต่างอยู่ ความผูกพัน และความร่วมมือกันน้อย มีการปรับตัวไม่ดี

สัมพันธภาพในครอบครัวปานกลาง หมายถึงครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกันน้อย ความร่วมมือและการปรับตัวอยู่ในระดับปานกลาง

สัมพันธภาพในครอบครัวดี หมายถึงครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพัน กันมาก มีความร่วมมือและการปรับตัวอยู่ในระดับดี

3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

สำหรับการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ด้วยการนำแบบประเมินไปทดสอบกับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ ในโรงเรียนขยายโอกาสที่ไม่รวมอยู่ในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน และนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha

coefficient) กำหนดค่าความเที่ยงที่ยอมรับได้ตั้งแต่ระดับ 0.7 ขึ้นไป (Burns et al., 2005) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงดัชนีความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) (n=60)

แบบสอบถาม		ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค
1.	แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม	0.81
2.	แบบสอบถามรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	0.71
3.	แบบประเมินคุณภาพชีวิต	0.87
4.	แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว	0.73

3.6 จริยธรรมการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิ์

งานวิจัยเรื่องนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ใบรับรองเลขที่ 389-316/2566 ลงวันที่ 5 ตุลาคม 2566 จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัย โดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัยในคนอย่างเคร่งครัดดังนี้

1) ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด แนะนำตัวเอง และชี้แจงให้ทราบถึงโครงการวิจัย วัตถุประสงค์ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ระยะเวลาที่ใช้ประโยชน์จากข้อมูลและผลของการวิจัย รวมไปถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในขณะดำเนินการวิจัย และขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยโดยทำหนังสือ แจ้งผู้ปกครองให้ความยินยอมอนุญาตก่อนเข้าร่วมการวิจัย จากนั้นเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างซักถามข้อสงสัย และทำการนัดหมายอีกครั้งในนัดครั้งที่ถัดไป

2) เมื่อถึงนัดครั้งที่ถัดไป ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงรายละเอียดและสอบถามความสนใจอีกครั้ง เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้รับฟังการชี้แจงรายละเอียดจนครบถ้วนและเข้าใจ และทราบว่าตนเองมีสิทธิ์ในการตัดสินใจเข้าร่วมและได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการให้กลุ่มตัวอย่างทำการตอบแบบสอบถาม

3) ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างในการบันทึกข้อมูลลงในแบบสอบถามการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้รหัสตั้งแต่ 1-406 แทนการเขียน ชื่อ-สกุล เพื่อไม่ให้อายุเชื่อมโยงถึงกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลได้

4) ในระหว่างกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยไม่ดำเนินการใดๆ ที่ทำให้เกิดความตึงเครียด และไม่กดดันให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความไม่สบายใจ อีกทั้งเปิดโอกาสให้ซักถามและตอบข้อสงสัยของกลุ่มตัวอย่างในทุกประเด็น

5) กลุ่มตัวอย่างทุกอย่างทุกคนทราบว่า ขณะตอบแบบสอบถามหากกลุ่มตัวอย่างรู้สึกอึดอัดหรือรู้สึกไม่สบายใจกับบางคำถาม มีสิทธิ์ที่จะไม่ตอบแบบสอบถามเหล่านั้นได้ รวมถึงมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า

6) เมื่อได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยถือว่าข้อมูลทุกอย่าง เป็นความลับจะถูกเก็บรักษาไว้ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะและเป็นบุคคลแต่ละรายงานผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น

7) ข้อมูลที่รวบรวมได้ เมื่อบันทึกวิเคราะห์ นำเสนอผลการวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัยเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเก็บแบบสอบถามไว้เป็นหลักฐาน 1 ปี ในตู้เก็บเอกสารโดยใส่กุญแจมิดชิด และเมื่อครบ 1 ปี แล้วจะทำลายด้วยเครื่องย่อยกระดาษ

3.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.7.1 ขั้นตอนเตรียมการ

1) ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตดำเนินการวิจัย จากคณะบดีคณะพยาบาลศาสตรมหาวิทาลัยมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน ทั้ง 5 แห่งเพื่อขออนุญาตเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล 3 แห่ง และทดสอบเครื่องมือ 2 แห่ง

2) หลังจากได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องและพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และสิทธิของกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย โดยให้มีระยะเวลาในการตัดสินใจได้อย่างอิสระภายใน 1 สัปดาห์ก่อนถึงวันนัดรวมทั้งขอให้นักเรียนนำเอกสารชี้แจงพร้อมเอกสารขออนุญาตผู้ปกครอง และให้ผู้ปกครองลงนามยินยอมอนุญาตให้นักเรียนเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้

3.7.2 ขั้นตอนดำเนินการ

1) หลังจากนักเรียนได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่างโดยการแนะนำตัวเอง อธิบายวัตถุประสงค์การวิจัย รายละเอียดของโครงการวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการวิจัยจะไม่กระทบกลุ่มตัวอย่างแต่อย่างใด ข้อมูลที่ได้มาถือเป็นความลับ นำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เท่านั้นโดยการนำเสนอเป็นภาพรวม

2) ผู้วิจัยอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจนเกิดความเข้าใจ และให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามทั้งหมดด้วยตัวเอง โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 5 ส่วน จำนวนทั้งสิ้น 95 ข้อดังรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) แบบสอบถาม

ทั่วไปจำนวน 10 ข้อ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมจำนวน 17 ข้อ 3) แบบสอบถามรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองจำนวน 24 ข้อ 4) แบบประเมินคุณภาพชีวิตจำนวน 26 ข้อ และ 5) แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวจำนวน 12 ข้อ

3) ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถาม ทั้ง 5 ส่วน โดยผู้วิจัยให้นักเรียนทั้งหมดทำแบบสอบถาม

4) หลังจากนักเรียนทำแบบสอบถามเสร็จผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล

5) การจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ ผู้วิจัยจะทำการเก็บแบบสอบถามข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างโดยแยกหนังสือยินยอมกับเครื่องมือที่ใช้ในรวบรวมข้อมูลออกจากกันเพื่อป้องกันการทราบถึงตัวบุคคล

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้การประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อการวิจัย ประกอบด้วย

1) ข้อมูลทั่วไปการสนับสนุนทางสังคม รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง สัมพันธภาพในครอบครัว และคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ใช้สถิติเชิงพรรณนา ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

2) ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของวัยรุ่น และครอบครัว ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษาของผู้ปกครองหลัก อาชีพของผู้ปกครองหลัก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square) ส่วนปัจจัยด้าน อายุ เงินที่ได้รับไปโรงเรียน รายได้เฉลี่ยครอบครัวต่อเดือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3) ความสัมพันธ์ระหว่าง การสนับสนุนทางสังคม รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง สัมพันธภาพในครอบครัว กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลางในโรงเรียน 3 แห่ง ในอำเภอหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากกลุ่มตัวอย่าง 406 คน เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของวัยรุ่น ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวแห่งกลาง แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม แบบสอบถามรูปแบบการเลี้ยงดูในครอบครัว แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว แบบวัดคุณภาพชีวิต จำนวนทั้งหมด 95 ข้อ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนธันวาคม 2566 ภายหลังเสร็จสิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบการแจกแจงข้อมูล วิเคราะห์และแปลผลข้อมูลซึ่งผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย

- 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของวัยรุ่น ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา เกรดเฉลี่ยสะสม จำนวนเงินที่ได้รับไปโรงเรียน ความเพียงพอของเงินที่ได้รับไปโรงเรียน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง สถานภาพสมรสของบิดามารดา
- 2) ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวแห่งกลาง ประกอบด้วย สถานภาพสมรสของผู้ปกครองหลัก ระดับการศึกษาของผู้ปกครองหลัก อาชีพของผู้ปกครองหลัก รายได้รวมของครอบครัวแห่งกลาง แหล่งที่มาของรายได้ สถานะทางการเงินของครอบครัวแห่งกลาง บุคคลที่วัยรุ่นอาศัยอยู่ด้วย อายุของผู้ปกครองหลัก และจำนวนสมาชิกในครอบครัวแห่งกลาง

ตอนที่ 2 คะแนนเฉลี่ยการสนับสนุนทางสังคมของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง ประกอบด้วย 3 ด้านคือ ด้านการสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ ด้านการสนับสนุนด้านอารมณ์ และด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร

ตอนที่ 3 คะแนนเฉลี่ยรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ประกอบด้วย 4 รูปแบบการเลี้ยงดูคือ รูปแบบเอาใจใส่หรือแบบประชาธิปไตย รูปแบบการเลี้ยงดูแบบควบคุม รูปแบบการเลี้ยงดูแบบรักตามใจ และรูปแบบการเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง

ตอนที่ 4 คะแนนเฉลี่ยสัมพันธภาพในครอบครัวแห่งกลาง โดยได้แบ่งระดับสัมพันธภาพในครอบครัวออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดี ปานกลาง และไม่ดี

ตอนที่ 5 คะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านร่างกายและสุขภาพ ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม และความมั่นคง

ตอนที่ 6 ความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของวัยรุ่น

ลักษณะข้อมูลทั่วไปของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง จากการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 54.93 เพศชายร้อยละ 45.07 อายุเฉลี่ยเท่ากับ 13.57 ปี (S.D.=0.98) กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีจำนวนเท่ากันร้อยละ 35.96 เกรดเฉลี่ยสะสมสูงสุดอยู่ในช่วง 3.51 ขึ้นไปร้อยละ 33.00 จำนวนเงินที่วัยรุ่นได้รับไปโรงเรียนประมาณวันละ 50 บาท ความเพียงพอของเงินที่ได้รับไปโรงเรียนอยู่ในระดับพอใช้คิดเป็นร้อยละ 66.01 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางสูงสุดอยู่ในช่วง 11-15 ปีคิดเป็นร้อยละ 78.57 สถานภาพสมรสของบิดามารดา พบว่าบิดามารดาแยกทางกันร้อยละ 64.78 ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง (n=406)

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (n=406)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	183	45.07
หญิง	223	54.93
อายุ (ปี)		
Mean= 13.57, S.D.= 0.89, Max= 15, Min= 12		
ระดับชั้นที่กำลังศึกษา		
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1	146	35.96
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2	146	35.96
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3	114	28.08
เกรดเฉลี่ยสะสมของนักเรียน		
ต่ำกว่า 2.50	46	11.33
2.50-3.00	109	26.85

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (n=406)	ร้อยละ
3.01-3.50	117	28.82
3.51 ขึ้นไป	134	33.00
Mean= 3.30, P ₂₅ = 2.86, P ₇₅ = 3.64, Max= 4.00, Min= 1.52		
จำนวนเงินที่ได้รับไปโรงเรียนต่อวัน		
Mean= 50, P ₂₅ = 50, P ₇₅ = 60, Max= 100, Min= 20		
ความเพียงพอของค่าใช้จ่ายประจำวัน		
พอใช้	286	66.01
ไม่พอใช้	59	14.53
พอใช้และเหลือเก็บ	79	19.46
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง		
1-5 ปี	46	11.33
6-10 ปี	41	10.10
11-15 ปี	319	78.57
Mean= 11.72, S.D.= 3.74, Max= 15, Min= 1		
สถานภาพสมรสของบิดา/มารดา		
อยู่ด้วยกัน	118	29.06
แยกกันอยู่	263	64.78
บิดาเสียชีวิต	17	4.19
มารดาเสียชีวิต	7	1.72
บิดาและมารดาเสียชีวิต	1	0.25

1.2 ข้อมูลของครอบครัวแห่งกลาง

ผู้ปกครองหลักของวัยรุ่น ส่วนมากเป็นตาและยายร้อยละ 43.35 อายุของปู่อยู่ในช่วง 52-91 ปี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 65.97 ปี (S.D.=7.0) อายุของย่าอยู่ในช่วง 50-80 ปี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 64.78 ปี (S.D.=7.4) อายุของตาอยู่ในช่วง 50-83 ปี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 64.78 ปี (S.D.=7.25) และอายุของยายอยู่ในช่วง 41-90 ปี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 62.54 ปี (S.D.=8.17) สถานภาพสมรสของผู้ปกครองหลัก มีทั้งสถานภาพสมรสคู่ หม้าย หย่า แยก คิดเป็นร้อยละ 68.47, 21.67, 5.91 และ 3.94 ตามลำดับ ระดับการศึกษาของผู้ปกครองหลักส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาร้อยละ 75.37 การประกอบอาชีพของผู้ปกครองหลัก (ปู่ ย่า ตา ยาย) ส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรร้อยละ 63.79 ด้านรายได้

ครอบครัวแห่งกลางมีรายได้รวมของครอบครัวอยู่ในช่วง 6,000 บาทขึ้นไปร้อยละ 54.19 และเมื่อพิจารณาจากแหล่งที่มาของรายได้ของครอบครัว พบว่าบิดามารดาของหลานส่งเงินกลับมาร้อยละ 72.41 ผู้ปกครองหลักมีรายได้หลักจากการประกอบอาชีพร้อยละ 87.44 มีรายได้จากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุร้อยละ 70.44 และนอกจากนี้ยังพบว่า ครอบครัวแห่งกลางยังมีรายได้อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 23.40 เมื่อพิจารณาถึงความเพียงพอของรายได้รวมในครอบครัวแห่งกลางพบว่า มีความเพียงพอและเหลือเก็บร้อยละ 34.48 นอกจากนี้ยังมีครอบครัวแห่งกลางที่รายได้ไม่เพียงพอและมีหนี้สินร้อยละ 26.35 สมาชิกในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวแห่งกลางส่วนมากมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 2-4 คนร้อยละ 77.09 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของครอบครัวแห่งกลาง (n=406)

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (n=406)	ร้อยละ
สถานภาพสมรสของผู้ปกครองหลัก		
คู่	278	68.47
หม้าย	88	21.67
หย่า	24	5.91
แยก	16	3.94
ระดับการศึกษาของผู้ปกครองหลัก		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	11	2.71
ประถมศึกษา	306	75.37
มัธยมศึกษาตอนต้น	38	3.36
มัธยมศึกษาตอนปลาย	43	10.59
อนุปริญญา/ปวส.	2	0.49
ปริญญาตรี	6	1.48
อาชีพของผู้ปกครองหลัก		
ไม่ประกอบอาชีพ	43	10.60
เกษตรกร	259	63.79
รับจ้าง	64	15.76
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	7	1.72
ค้าขาย	33	8.13

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (n=406)	ร้อยละ
รายได้รวมของครอบครัว		
ต่ำกว่า 2,000 บาท	7	1.72
2,001-4,000 บาท	62	15.27
4,001-6,000 บาท	117	28.82
มากกว่า 6,000 บาท	220	54.19
Mean= 8602.7, S.D.= 6617.62, Max= 40,000, Min= 1,600		
แหล่งที่มาของรายได้ในครอบครัว		
จากพ่อแม่เด็กส่งกลับมาให้		
-ไม่มี	112	27.59
-มี	294	72.41
จากรายได้หลักของผู้ปกครอง(ปู่ ย่า ตา ยาย)		
-ไม่มี	51	12.56
-มี	355	87.44
จากเบี้ยผู้สูงอายุ		
-ไม่มี	120	29.56
-มี	286	70.44
จากรายได้อื่นๆ เช่น ขายผัก ผลไม้ สัตว์เลี้ยงในครัวเรือน		
-ไม่มี	311	76.60
-มี	95	23.40
สถานะทางการเงินของครอบครัวช่วงกลาง		
-เพียงพอ เหลือเก็บ	140	34.48
-เพียงพอ ไม่เหลือเก็บ	128	31.53
-ไม่เพียงพอ	31	7.64
-ไม่เพียงพอ มีหนี้สิน	107	26.35
ผู้ปกครองที่วัยรุ่นอาศัยอยู่ด้วยในครอบครัว		
ปู่	9	2.22
ย่า	28	6.90
ตา	10	2.46
ยาย	106	26.11
ปู่และย่า	77	18.96

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (n=406)	ร้อยละ
ตาและยาย	176	43.35
อายุของผู้ปกครองหลัก		
อายุปู่ Mean= 65.97 อายุย่า Mean= 62.90 อายุตา Mean= 64.78 อายุยาย Mean= 62.54		
จำนวนสมาชิกในครอบครัวช่วงกลาง		
2-4 คน	313	77.09
5-7 คน	93	22.91
Mean= 4, P ₂₅ = 3, P ₇₅ = 4, Max= 7, Min= 2		

ตอนที่ 2 การสนับสนุนทางสังคม

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การสนับสนุนทางสังคมอยู่ระดับน้อย ร้อยละ 50.74 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.48 (S.D.=0.58) โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัยได้รับการสนับสนุนทางด้านอารมณ์อยู่ในระดับน้อยร้อยละ 57.64 การสนับสนุนด้านวัตถุ อยู่ในระดับน้อยร้อยละ 51.97 ส่วนการสนับสนุนด้านข้อมูลและข่าวสารอยู่ในระดับมากร้อยละ 68.23 ดังแสดงตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการได้รับสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

แรงสนับสนุนทางสังคม		ค่าระดับ				ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
		น้อย		มาก			
		คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ		
1.	การสนับสนุนทางด้านอารมณ์	234	57.64	172	42.36	3.26	0.75
2.	การสนับสนุนทางด้านวัตถุ	211	51.97	195	48.03	3.44	0.70
3.	การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร	129	31.77	277	68.23	3.74	0.63
รวมทุกด้าน		206	50.74	200	49.26	3.48	0.58

เมื่อพิจารณาการสนับสนุนทางสังคมในรายด้าน พบว่าการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.74 (S.D.=0.63) รองลงมา ได้แก่การสนับสนุนทางด้านวัตถุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 (S.D=0.70) และ การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 (S.D.=0.75) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกการสนับสนุนทางสังคมเป็นรายด้าน (n=406)

	การได้รับการสนับสนุนทางสังคม	Mean	S.D	การแปลผล
1.	การสนับสนุนทางด้านอารมณ์	3.26	0.75	น้อย
2.	การสนับสนุนทางด้านวัตถุ	3.44	0.70	น้อย
3.	การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร	3.74	0.63	มาก
	การสนับสนุนทางสังคมโดยรวม	3.48	0.58	น้อย

ตอนที่ 3 รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการเลี้ยงดูของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับการเลี้ยงดูรูปแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.20 และได้รับรูปแบบการเลี้ยงดูแบบรักตามใจอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 59.61 รูปแบบการเลี้ยงดูแบบรักตามใจอยู่ในระดับน้อยร้อยละ 71.43 และแบบใช้อำนาจควบคุมอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 71.43 ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับรูปแบบการเลี้ยงดู

ข้อ	รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	ระดับรูปแบบการเลี้ยงดู			$\bar{X} \pm S.D.$
		น้อย	ปานกลาง	มาก	
		n (%)	n (%)	n (%)	
1.	แบบประชาธิปไตย	72 17.73	216 53.20	118 29.06	2.11±0.68
2.	แบบปล่อยปละละเลย	242 59.61	147 36.21	17 4.19	1.45±0.57
3.	แบบรักตามใจ	290 71.43	107 26.35	9 2.12	1.31±0.51
4.	แบบใช้อำนาจควบคุม	215 52.96	169 41.63	22 5.4	1.52±0.60

ตอนที่ 4 สัมพันธภาพในครอบครัว

ผลจากการวิเคราะห์สัมพันธภาพในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 71.14 รองลงมาอยู่ในระดับดี ร้อยละ 23.15 และระดับไม่ดี ร้อยละ 2.17 ดังแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับสัมพันธภาพในครอบครัว

ปัจจัย	ร้อยละของคะแนนรวม (n=406)		
	ไม่ดี	ปานกลาง	ดี
	(≤ร้อยละ59) n (%)	(ร้อยละ 60-79) n (%)	(≥ร้อยละ80) n (%)
สัมพันธภาพในครอบครัว	11 (2.71)	301 (74.14)	94 (23.15)

ตอนที่ 5 คุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

จากการศึกษาวิจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัยมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง จำนวน 369 ราย รองลงมาคือคุณภาพชีวิตในระดับดี จำนวน 30 ราย และคุณภาพชีวิตระดับไม่ดีจำนวน 7 รายคิดเป็นร้อยละ 90.89, 7.39 และ 1.72 ตามลำดับดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนร้อยละ จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง (n=406)

	ระดับคุณภาพชีวิตในครอบครัวแห่งกลาง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1.	คุณภาพชีวิตระดับไม่ดี (26-60)	7	1.72
2.	คุณภาพชีวิตระดับปานกลาง (61-95)	369	90.89
3.	คุณภาพชีวิตระดับดี (96-130)	30	7.39

เมื่อพิจารณา คุณภาพชีวิตรายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมและความมั่นคง มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 24.70 (S.D.=4.01) รองลงมา ได้แก่ คุณภาพชีวิตจิตใจและอารมณ์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.80 (S.D.=3.43) คุณภาพชีวิตด้านร่างกายและสุขภาพมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.77 (S.D.=2.73) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดคือคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.42 (S.D.=2.60) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลางรายด้าน

คุณภาพชีวิต	Mean	S.D.
1. ด้านร่างกายและสุขภาพ	16.77	2.73
2. ด้านจิตใจและอารมณ์	19.80	3.43
3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	12.42	2.60
4. ด้านสิ่งแวดล้อมและความมั่นคง	24.70	4.01
คุณภาพชีวิตโดยรวม	81.08	10.04

ตอนที่ 6 ความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

6.1 ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของวัยรุ่นและครอบครัวแห่งกลาง

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง คือ เพศ ($\chi^2 = .013$) และคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลางมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเกรดเฉลี่ยสะสม ($r = .154$) อยู่ในระดับต่ำ ส่วนปัจจัยอื่นๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง เกรดเฉลี่ยสะสม มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางระดับต่ำ ดังแสดงในตารางที่ 14 และตารางที่ 15

ตารางที่ 14 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

ตัวแปร	ระดับคุณภาพชีวิต						X ²	p-value
	ไม่ดี		ปานกลาง		ดี			
	n	%	n	%	n	%		
เพศ								
ชาย	2	0.49	160	39.41	21	5.17	8.591	.013 ^{b*}
หญิง	5	1.23	209	51.48	9	2.21		
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน								
ต่ำกว่า 2.50	0	0	43	10.59	3	0.74	5.952	.390 ^b
2.51-3.00	4	0.99	100	24.63	5	1.23		
3.01-3.50	2	0.49	98	24.14	12	2.96		
มากกว่า 3.51	1	0.25	128	31.53	10	2.46		

ตัวแปร	ระดับคุณภาพชีวิต						X ²	p-value
	ไม่ดี		ปานกลาง		ดี			
	n	%	n	%	n	%		
ความเพียงพอจำนวนเงินที่ได้รับไปโรงเรียน								
เพียงพอ	6	1.48	313	77.09	28	6.90	1.515	.434 ^b
ไม่เพียงพอ	1	0.25	56	13.79	2	0.49		
ระดับการศึกษาของผู้ปกครองหลัก								
ไม่ได้เรียนหนังสือ	0	0.0	9	2.22	2	0.49	3.307	.453 ^b
ประถมศึกษา	6	1.48	280	68.97	20	4.93		
มัธยมศึกษาขึ้นไป	1	1.23	80	19.70	8	1.97		
อาชีพของผู้ปกครองหลัก								
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	1	0.25	36	8.87	6	1.48	4.821	.488 ^b
เกษตรกร	5	1.23	237	58.37	17	4.19		
รับจ้างทั่วไป	0	0.0	59	14.53	5	1.23		
อื่นๆ	1	0.25	37	9.11	2	3.94		
แหล่งที่มาของรายได้								
พ่อ/แม่หลานส่งมาให้								
ไม่มี	1	0.25	106	26.11	5	1.23	2.651	.266 ^a
มี	6	1.48	263	64.78	25	6.16		
รายได้ของผู้ปกครองหลัก								
ไม่มี	0	0.49	46	11.33	5	1.23	.994	.658 ^b
มี	7	1.72	323	79.56	25	6.157		
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ								
ไม่มี	2	0.49	106	26.11	12	2.96	1.826	.414 ^b
มี	5	1.23	263	64.78	18	4.43		
รายได้อื่นๆ								
ไม่มี	6	1.48	281	69.21	24	5.91	.559	.737 ^a
มี	1	0.25	88	21.67	6	1.47		
สถานะทางการเงินของครอบครัวผู้ปกครองหลัก								
ไม่พอใช้	1	0.25	130	32.02	7	1.72	2.647	.264 ^a

ตัวแปร	ระดับคุณภาพชีวิต						X ²	p-value
	ไม่ดี		ปานกลาง		ดี			
	n	%	n	%	n	%		
พอใช้	6	1.48	239	58.87	23	5.66		
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง								
อาศัยตั้งแต่แรกเกิด	5	1.23	258	63.55	21	5.17	.091	1.000 ^a
ไม่ได้อาศัยตั้งแต่แรกเกิด	2	0.49	111	27.34	9	2.22		
สถานภาพสมรสบิดามารดา								
อยู่ด้วยกัน	1	0.25	103	25.37	14	3.45	5.047	.068 ^b
ไม่ได้อยู่ด้วยกัน	6	1.48	266	65.52	16	3.94		

ตารางที่ 15 แสดงค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

ปัจจัยส่วนบุคคล	1	2	3	4	5	6
อายุของวัยรุ่น	1					
เกรดเฉลี่ยสะสม	-.084	1				
เงินที่ได้รับไปโรงเรียน	-.015	.143**	1			
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน	-.054	-.058	.318**	1		
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-.025	.030	-.019	-.025	1	
คุณภาพชีวิตวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง	-.050	.154**	.002	.069	-.076	1

6.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม รูปแบบการเลี้ยงดูในครอบครัว

สัมพันธ์ภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง

จากการทดสอบการแจกแจงของข้อมูลที่ได้จากการวิจัย โดยใช้สถิติ (Kolmogorov-Sminov test) พบว่าข้อมูลมีการแจกแจงไม่ปกติ แต่เนื่องจากข้อมูลที่ผู้วิจัยศึกษา มีกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ หรือมากกว่า 300 ซึ่งอาจพบว่า Tye 1 Error ได้และเมื่อพิจารณาจาก Histograms และ Absolute skewness values ≤ 2 และ absolute kurtosis ≤ 4 (Mishra et al., 2019) ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ มีชุดข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 406 ชุดข้อมูล ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิติแบบ Parametric statistic วิเคราะห์ข้อมูลในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ศึกษาคือใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson 's Correlation Coefficient) พบว่า

การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ($r=.549$) อยู่ในระดับสูง กล่าวคือเมื่อคะแนนการสนับสนุนทางสังคมสูงขึ้นจะสอดคล้องกับคะแนนคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางเพิ่มขึ้นด้วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ($r=.318$) อยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือเมื่อกลุ่มเป้าหมายมีคะแนนรูปแบบการเลี้ยงดูที่สูงขึ้น จะสอดคล้องกับคะแนนคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางเพิ่มขึ้นด้วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สัมพันธภาพในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ($r=.338$) ในระดับปานกลาง กล่าวคือเมื่อกลุ่มเป้าหมายมีคะแนนสัมพันธภาพเพิ่มขึ้น จะสอดคล้องกับคะแนนคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางเพิ่มขึ้นด้วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาการแปลผลขนาดของความสัมพันธ์เบียร์นและโกลฟ (Gray & Grove, 2020) ที่นิยมใช้ดังนี้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์กัน, 0.10-0.29 มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ 0.30-0.50 มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง 0.51-0.99 มีความสัมพันธ์ในระดับสูง และ 1.00 มีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์

ตารางที่ 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง การสนับสนุนทางสังคม รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

	ตัวแปร	1	2	3	4
1.	การสนับสนุนทางสังคม	1			
2.	รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	.255**	1		
3.	สัมพันธภาพในครอบครัว	.473**	.124*	1	
4.	คุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง	.549**	.318*	.338**	1

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลางและปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ศึกษาในพื้นที่อำเภอแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภาคที่มีสถิติจำนวนครอบครัวแห่งกลางสูงที่สุดในประเทศไทย รูปแบบวิจัยเป็นการวิจัยแบบบรรยายหาความสัมพันธ์ โดยใช้แบบสอบถามข้อข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม แบบสอบถามรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว และแบบวัดคุณภาพชีวิตเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 406 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบเฉพาะเจาะจงเป็นวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง เดือนธันวาคม 2566 ผู้วิจัย ได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

- 1) วัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.93 มีอายุเฉลี่ย 13.57 ปี ส่วนใหญ่เรียนอยู่ชั้น ม.1 และ ม.2 ร้อยละ 35.96 มีเกรดเฉลี่ยสะสมสูงสุดอยู่ในช่วง 3.51 ขึ้นไป ร้อยละ 34.24 วัยรุ่นอาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางตั้งแต่แรกเกิดจนถึงปัจจุบันร้อยละ 69.95 และที่สำคัญพบว่าสภาพสมรสของบิดา มารดา มีสถานะแยกทางกัน ร้อยละ 64.78
- 2) ครอบครัวแห่งกลาง ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัว 2-4 คน ร้อยละ 77.09 อาศัยอยู่กับตาและยาย ร้อยละ 43.35 ผู้ปกครองหลักมีสถานะสมรสคู่ร้อยละ 68.47 ผู้ดูแลหลักที่เป็นปู่มีอายุเฉลี่ย 65.97 ปี ผู้ดูแลหลักที่เป็นย่ามีอายุเฉลี่ย 62.90 ปี ผู้ดูแลหลักที่เป็นตามีอายุเฉลี่ย 64.78 ปี และผู้ดูแลหลักที่เป็นยายอายุเฉลี่ย 62.54 ปี ผู้ดูแลหลักส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรร้อยละ 63.79 มีรายได้เฉลี่ยรวมของครอบครัวที่ 6,000 ขึ้นไป ส่วนครอบครัวแห่งกลางที่มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาท ร้อยละ 1.79 ส่วนใหญ่แล้วรายได้เหล่านี้มาจากพ่อแม่ของวัยรุ่นส่งมาให้ อีกทั้งผู้ปกครองหลักยังมีรายได้จากการประกอบอาชีพ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และมีบางครอบครัวที่มีรายได้อื่นๆ เช่นจากการผักผลไม้และสัตว์เลี้ยงในครัวเรือน ส่วนใหญ่ มีรายได้ที่เพียงพอ แต่ก็ยังพบว่าบางครอบครัวมีรายได้ไม่เพียงพอและมีหนี้สิน

- 3) การสนับสนุนทางสังคม ผลการวิจัยครั้งนี้ครั้งนี้ พบว่า ครอบครัวแห่งกลางได้รับการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การสนับสนุนทางสังคม ด้านข้อมูล

ข่าวสารได้รับการสนับสนุนในระดับมาก ส่วนการสนับสนุนทางสังคมด้านวัตถุและด้านอารมณ์อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ “ผู้ปกครองสอนว่า ยาเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี” รองลงมาคือ “เมื่อข้าพเจ้าเจ็บป่วย ข้าพเจ้าต้องดูแลตนเองตามลำพัง” และ “ผู้ปกครองแนะนำเกี่ยวกับการดูแลตนเอง เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น” ตามลำดับ และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ “เมื่อข้าพเจ้าอยากไปเที่ยวในที่ต่างๆผู้ปกครองจะพาไป”

4) รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง มีทั้งหมด 4 ด้าน โดยพบว่าด้านที่มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง คือรูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยส่วนที่เหลืออีก 3 รูปแบบ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยประกอบด้วย รูปแบบการเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม รูปแบบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และรูปแบบการเลี้ยงดูแบบรักตามใจ สรุปรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองในครอบครัวแห่งกลาง มี 2 รูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย(ทางบวก)ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 70.94 และรูปแบบการเลี้ยงดูอื่นๆ(ทางลบ)อยู่ในระดับน้อยเช่นกัน ร้อยละ 98.03 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ “ผู้ปกครองแนะนำนักเรียนในเรื่องความประพฤติ กิริยามารยาทให้เหมาะสม” รองลงมาคือ “เวลานักเรียนจะไปไหนหรือจะทำอะไรจะต้องขออนุญาตและชี้แจงรายละเอียดให้ผู้ปกครองทราบ” และ “ผู้ปกครองชมนักเรียนเสมอ เมื่อนักเรียนทำในสิ่งที่ถูก” ตามลำดับ และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ “ผู้ปกครองมักไม่สนใจช่วยเหลือเมื่อนักเรียนประสบปัญหาต่างๆ”

5) สัมพันธภาพในครอบครัวแห่งกลาง พบว่า ครอบครัวแห่งกลาง มีคะแนนสัมพันธภาพในภาพรวมมากกว่าครึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 74.14 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ “นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบงานบ้าน เช่น กวาด-ถูบ้าน ล้างจาน” รองลงมาคือ “นักเรียนและสมาชิกในบ้านต่างทำตามความพอใจของตน โดย ไม่สนใจความรู้สึกของคนอื่น” และ “นักเรียนและสมาชิกในบ้านสามารถแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่” ตามลำดับ และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ “นักเรียนและคนในบ้านมักคัดค้านกันเองมากกว่าจะร่วมกันทำกิจกรรมทั้งครอบครัว”

6) คุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง คุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลางที่ศึกษาส่วนใหญ่พบว่า มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง ร้อยละ 90.89 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การศึกษารังนี้แบ่งคุณภาพชีวิตออกเป็น 4 ด้าน โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสิ่งแวดล้อมและความมั่นคง รองลงมาคือด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านร่างกายและสุขภาพ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม

7) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง พบว่า การสนับสนุนทางสังคม รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองและสัมพันธภาพในครอบครัว มี

ความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ($r=.549$, $r=.318$ และ $r=.338$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.01

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำมาใช้อภิปรายผลการศึกษิตตามสมมติฐานการวิจัยดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

1) ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อที่1 อภิปรายได้ว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ $p < .01$ โดยนักเรียนชายสูงกว่านักเรียนหญิง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากความจำเป็นที่ พ่อ แม่ ไปทำงานต่างถิ่น และต้องอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย เพศเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับ คุณภาพชีวิต เนื่องจาก เพศเป็นตัวกำหนดบทบาทและบุคลิกภาพของบุคคลในสังคม เป็นตัวบ่งบอกถึงค่านิยม คุณภาพ พลังอำนาจ และความสามารถของมนุษย์ในสังคม เช่น สังคมไทยในสมัยก่อนมีการยกย่องเกียรติกับ เพศชาย ในขณะที่เพศหญิงถูกกำหนดบทบาทให้ต้องช่วยงานบ้านหุงหาอาหารช่วยงานปู่ ย่า ตา ยาย ช่วยเลี้ยงน้องและงานอื่น ๆ ภายในครอบครัว นอกจากนี้ ลักษณะทางร่างกาย และลักษณะงานของเพศชาย บ่งบอกถึงความสามารถทางด้านร่างกายมากกว่าเพศหญิง ทำให้เพศหญิงรู้สึกที่ตนเองเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า มีระดับการพึ่งพาผู้อื่น และมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันมากกว่าเพศชาย ในขณะเดียวกันเพศชายเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า จึงเกิดความพึงพอใจทำให้เกิดความสุขในตนเอง ส่งผลถึงคุณภาพชีวิตทางบวก และพบว่าเพศชายมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า เพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของยุพดี ศิริวรรณ และคณะ (2548) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิต และของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในประเทศไทยพบว่า เพศ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตและความเครียดของนักเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ สุพรรณิการ์ มาศยศ (2555) พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครที่มีเพศต่างกันมีคุณภาพชีวิตโดยรวมในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน และการศึกษาของ ภาวรัตน์ ฝาสุกสถาพร (2553) ที่กล่าวว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่น อาจเป็นเพราะการศึกษาในบริบทวัยรุ่นทั้งสองกลุ่มอยู่ในครอบครัวที่แตกต่างกันผลการศึกษาจึงแตกต่างกัน

2) ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง ผลการวิจัยไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่1 ซึ่งอธิบายได้ว่า อายุเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต เนื่องจากอายุเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงวัยของแต่ละบุคคล การที่วัยรุ่นตอนต้นที่กำลังเริ่มก้าวเข้าสู่วัยรุ่นและมีอายุน้อยจะมีความรู้สึกที่ตนเองต้องพึ่งพาผู้ปกครอง มีความรู้สึกเป็นภาระกับผู้อื่นมากขึ้นรู้สึกไม่มี

คุณค่าส่งผลให้คุณภาพชีวิตไม่ดี แต่ผลการศึกษาคครั้งนี้ศึกษาในเด็กที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแอ่งกลาง ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย ตั้งแต่แรกเกิด และอาศัยอยู่มานานจนเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นตอนต้น ทำให้อายุที่แตกต่างกันคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของเพ็ญภา กุลนาค (2557) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตครอบครัวของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดชลบุรีพบว่า อายุ ไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตครอบครัวของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดชลบุรี แตกต่างจากการศึกษาของ สุพรรณิการ์ มาศยง (2554) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านอายุเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของคุณภาพชีวิตในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย การผลวิจัยที่แตกต่างนี้อาจเป็นเพราะบริบทครอบครัวที่ต่างกัน นักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา และนักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแอ่งกลางคุณภาพชีวิตจึงแตกต่างกัน

3) ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแอ่งกลาง ผลวิจัยสนับสนุนสมมติฐาน ข้อที่1 อธิบายได้ว่า วัยรุ่นที่มีผลการสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง แสดงว่าวัยรุ่นเกิดความรู้สึกเห็นค่าในตนเอง รู้สึกและต้องการเป็นที่ยอมรับจาก พ่อ แม่ ที่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน จึงทำให้วัยรุ่นรับรู้ว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีดังที่ มาสสโลว์ กล่าวว่ามนุษย์ต้องการความรักหรือต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นที่ยอมรับในสังคม เพราะวัยรุ่นต้องการได้รับคำชมเชยจากบุคคลรอบตัว ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติ พี่น้อง หรือคนอื่นๆรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง โดยเฉพาะวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแอ่งกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ คริชฐา อ่อนแก้ว (2563) ที่พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีผลการเรียนแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกันในด้านจิตใจ และภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการศึกษาของ ภาวรัตน์ ฝาสุกสถาพร (2553) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของวัยรุ่นตอนต้นในจังหวัดสมุทรปราการมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นในจังหวัดสมุทรปราการ และการศึกษาของ สุพรรณิการ์ มาศยง (2555) พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครที่มีระดับผลการเรียนต่างกันมีคุณภาพชีวิตในโรงเรียนแตกต่างกัน

4) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการเงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายไปโรงเรียนกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแอ่งกลาง ผลการวิจัยไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 อธิบายได้จาก เงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายประจำวันมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เงินที่ค่าใช้จ่ายแต่ละวันเป็นส่วนน้อยเท่านั้น เงินค่าใช้จ่ายเพียงแค่อำนาจอาหารกลางวันและค่าเดินทาง เนื่องจากโรงเรียนได้จัดจำหน่ายอาหารในโรงเรียนราคาถูกแก่นักเรียน และระยะทางระหว่างบ้านกับโรงเรียนใกล้กัน และบางคนอาจเดินไปโรงเรียนได้ ทำให้เงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายประจำวันไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแอ่งกลาง การศึกษาคครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ภาวรัตน์ ฝาสุกสถาพร (2553) ที่พบว่าค่าใช้จ่ายของวัยรุ่นไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต แม้ว่าเงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน แต่คุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน แตกต่างกับการศึกษาของ คริชฐา อ่อนแก้ว (2563) ที่พบว่า

เยาวชนได้รับเงินไปโรงเรียนวันละ 41-60 บาท และพบว่าคุณภาพชีวิตโดยรวมของเยาวชนที่ได้เงินจากพ่อแม่ไปโรงเรียน ดีกว่าเด็กและเยาวชนที่ได้รับเงินจากญาติคนอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการศึกษาของ สุพรรณิการ์ มาศยงค์ (2555) พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครที่ได้รับเงินต่อวันต่างกันมีคุณภาพชีวิตในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

5) ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของผู้ปกครองหลักกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแอ่งกลาง ผลการวิจัยไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 อธิบายได้ว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองหลัก เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของบุคคล เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้มนุษย์มีความรู้ สติปัญญา และพัฒนาทักษะชีวิตในทางที่ดี นอกจากนี้การศึกษายังทำให้บุคคลมีโอกาที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ทำให้ตนเองมีสุขภาพดีขึ้น และสามารถที่จะปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพได้ตามที่ได้รับรู้มา เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาจะมีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาข้อมูล และรู้จักใช้แหล่งข้อมูลเพื่อต่อการดูแลสุขภาพได้ดี โดยพบว่าผู้ปกครองหลักที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความสามารถในการดูแลตนเอง และมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย หรือไม่ได้รับการศึกษาซึ่งในการดูแลตนเอง และดูแลบุตรหลานไม่ว่าทางบวกหรือทางลบ จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ปกครองหลักและวัยรุ่นในครอบครัวแอ่งกลาง ได้เช่นเดียวกัน แต่ในการศึกษานี้เนื่องจากเป็นครอบครัวแอ่งกลาง ผู้ปกครองหลักส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และมีบางครอบครัวที่ผู้ปกครองหลักไม่ได้รับการศึกษา จึงทำให้ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองหลักไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแอ่งกลาง ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของ ภาวรัตน์ ผาสุกสถาพร (2553) ที่กล่าวว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองที่แตกต่างกันทำให้คุณภาพชีวิตของวัยรุ่นแตกต่างกัน

6) ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองหลักกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแอ่งกลาง ผลการวิจัยไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 อาชีพของผู้ปกครองหลัก การประกอบอาชีพของผู้ปกครองหลัก เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่มีมิติสำคัญ ของคุณภาพชีวิต การทำงานเป็นสิ่งที่ให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อชีวิตผู้ปกครองหลัก ได้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัว แต่บริบทของครอบครัวแอ่งกลาง ผู้ปกครองหลักส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ และประกอบอาชีพเกษตรกรรม บางครอบครัวไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ที่มาของรายได้ส่วนใหญ่มาจากพ่อ แม่ที่ไปทำงานต่างถิ่น ส่งกลับมาให้ และคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นไม่ได้มาจากอาชีพของผู้ปกครองหลักเพียงอย่างเดียวสอดคล้องกับการศึกษาของ ภาวรัตน์ ผาสุกสถาพร (2553) ที่พบว่าอาชีพของบิดาไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตวัยรุ่นตอนต้น แลการศึกษาของ สุพรรณิการ์ มาศยงค์ (2555) ที่พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครที่บิดาประกอบอาชีพต่างกันต่างก็มีคุณภาพชีวิตในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ต่างจากการศึกษาของ เพ็ญนภา กุลนภาดล (2557) อาชีพของบิดา ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตครอบครัวของนักเรียนวัยรุ่น

7) ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของครอบครัวต่อเดือนกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัว
 แห่กลาง ผลการวิจัยไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 อธิบายได้ว่ารายได้ของครอบครัว รายได้เป็น
 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต เนื่องจากรายได้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เป็นตัว
 บ่งบอกถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ช่วยให้บุคคลในครอบครัวแห่กลาง มีโอกาสแสวงหา
 สิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตการมีรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจดีทำให้บุคคลทุกคนในครอบครัวแห่
 กลางสามารถตอบสนองต่อความต้องการ ขั้นพื้นฐานได้อย่างเพียงพอ มีโอกาสที่จะแสวงหาสิ่งที่เป็น
 ประโยชน์และรายได้อีกทำให้ โอกาสเข้าถึงแหล่งบริการสุขภาพกลุ่มทางสังคมต่างๆ และการเข้าร่วม
 กิจกรรมทางสังคม รายได้จึงมีความสัมพันธ์กับการตรวจสอบสุขภาพประจำปีเนื่องจากผู้ที่มีรายได้สูง เมื่อ
 เกิดความเจ็บป่วยโอกาสที่จะแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งที่เป็นประโยชน์ ต่อการดูแล
 ตนเองระหว่างการเจ็บป่วยโดยไม่ต้องกังวลกับสถานะทางเศรษฐกิจ ดังนั้น รายได้จึงมีความเกี่ยวข้อง
 กับคุณภาพชีวิต แต่เนื่องจากบริบทของครอบครัวแห่กลางรายได้หลักของครอบครัว มาจากการ
 ส่งกลับมาให้เพียงทางเดียว บางครอบครัวส่งไม่สม่ำเสมอ หรือบางครอบครัวไม่ได้ส่งเลย ทั้งให้เป็นภาระ
 ให้กับผู้สูงอายุในการดูแลบุตรหลาน ทำให้ครอบครัวแห่กลางอยู่บนความขาดแคลน รายได้ไม่
 เพียงพอ บางครอบครัวมีหนี้สิน ทำให้พบว่า รายได้ของครอบครัวจึงไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต
 ของวัยรุ่นในครอบครัวแห่กลางสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพรรณิการ์ มาศยงค์ (2555) พบว่า
 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครที่ผู้ปกครองมีรายได้เฉลี่ยต่างกันมีคุณภาพชีวิตใน
 โรงเรียนไม่แตกต่าง

สมมติฐานข้อที่ 2 การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นใน
 ครอบครัวแห่กลาง

ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานอภิปรายผลได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม คือการที่บุคคลมี
 ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการช่วยเหลือสนับสนุนกัน ด้านอารมณ์ การยอมรับ การให้กำลังใจ วัตถุประสงค์ของ
 และข้อขัดข้องสสาร จนเกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและสามารถ
 ดำรงชีวิตได้อย่างปกติ (พรพิมล เพ็ชรบุรี, 2560) ซึ่งการที่วัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่กลางที่
 ขาดพ่อแม่หรือทั้ง 2 คน การอาศัยอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย มีความต้องการ การสนับสนุนทางสังคมที่ดี
 จาก พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ชุมชนหรือแม้กระทั่งหน่วยงานจากภาครัฐและเอกชนต่างๆซึ่งทำให้วัยรุ่นมี
 คุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มมากขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่าปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์
 กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่กลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ คริชฐา อ่อนแก้ว
 (2563) ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในครอบครัวแห่กลางของภาค
 ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่พบว่า ปัจจัยและองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของ

เด็กและเยาวชนทั้ง 4 ด้าน คือการส่งเงินกลับมาของพ่อแม่ในการดูแลรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของเด็กและเยาวชน ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ในครอบครัว การดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ การติดต่อกลับอย่างสม่ำเสมอและกลับมาเยี่ยมและรับเด็กกลับไปพักอาศัยด้วยในช่วงปิดภาคเรียน ส่งผลต่อความรู้สึกด้านจิตใจอย่างชัดเจน ยังพบการศึกษาในต่างประเทศที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของปู่ย่าตายายและหลานในครอบครัวแห่งกลางประเทศเคนย่า พบว่า รัฐบาลให้ความสำคัญกับการสนับสนุนทางการเงินให้กับผู้สูงอายุที่ดูแลเด็กในครอบครัวแห่งกลาง เป็นสวัสดิการสังคมของรัฐบาลเคนย่า มอบเงินอุดหนุนให้ผู้สูงอายุ เด็กกำพร้า และครัวเรือนที่มีผู้ดูแลผู้ปวยเรื้อรังหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศเคนย่า (OGWE, 2021) สอดคล้องกับการศึกษาของอารี จำปาปลาย และคณะ (2558) ที่กล่าวว่าการส่งเงินกลับมามีส่วนในการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน สอดคล้องกับการศึกษาของ เกิดสิริ หงษ์ไทยและดารุณี จงอุดมการณ์ (2563) ที่กล่าวว่าครอบครัวที่บุตรให้การสนับสนุนผู้สูงอายุในการเลี้ยงหลาน และมีความใกล้ชิด กลับมาเยี่ยมอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้ง ส่งผลให้หลานได้รับความอบอุ่นจาก ปู่ ย่า ตา ยาย และปิตามารดา เมื่อเติบโตเป็นวัยรุ่น หลานจึงสามารถดูแลตนเองในกิจวัตรประจำวันต่างๆ ได้ไม่สร้างภาระให้ผู้สูงอายุ อีกทั้งคอยช่วยเหลือและดูแลผู้สูงอายุอีกด้วย ในทางตรงกันข้าม มีการศึกษาเกี่ยวกับภาระการเลี้ยงหลานในครอบครัวข้ามรุ่น พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และขาดการสนับสนุนด้านการเงินจากบุตร อีกทั้งการเลี้ยงหลานทำให้ค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทุกอย่างทำให้ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ ทำให้มีปัญหาทางการเงิน ต้องไปกู้หนี้ยืมสิน เพื่อนำมาเลี้ยงหลานทำให้เกิดความเครียดสะสม ไม่สามารถจัดการความเครียดออกไปได้ จึงเป็นแรงผลักดันให้ปู่ ย่า ตา ยาย พร้อมแสดงพฤติกรรมรุนแรงต่อหลาน และเมื่อหลานเข้าสู่วัยรุ่น ความเครียดจะเพิ่มสูงขึ้น (เกิดสิริ หงษ์ไทยและดารุณี จงอุดมการณ์, 2564) เศรษฐกิจที่ดี ของ ปู่ ย่า ตา ยาย ไม่ได้ส่งผลทางบวกต่อการส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขและคุณภาพชีวิตของเด็กในครอบครัวแห่งกลางเสมอไป หากครอบครัวมุ่งเพียงต่อการตอบสนองในทางวัตถุให้เด็กเท่านั้นดังที่ อารีย จำปาปลาย และคณะ (2558) สรุปไว้ว่าการส่งเงินกลับจากผู้ยายถิ่นทำให้เกิดผลทั้งบวกและลบต่อเด็กได้ ในเวลาเดียวกันเงินส่งกลับมาเป็นทรัพยากรที่นำไปสู่อนาคตที่ดี แต่ก็อาจมีส่วนช่วยให้เด็กมีโอกาสเข้าไปข้องแวะกับพฤติกรรมไม่เหมาะสมได้ เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเด็กที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมส่วนใหญ่ได้รับการดูแลจากปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งขาดการชี้นำที่ถูกต้องจากพ่อแม่ เงินส่งกลับซึ่งโดยทั่วไปเป็นประโยชน์กับครอบครัวผู้ย้ายถิ่นแต่เป็นดาบสองคมที่ทำให้เด็กเสียหายได้ และนอกจากการสนับสนุนทางการเงินแล้ว เด็กที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางบางครั้งอาจประสบปัญหาสุขภาพจิตและ

ความเครียดมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา (Bramlett & Blumberg, 2007) เด็กเหล่านี้ต้องการการสนับสนุนทางด้านอารมณ์และคำแนะนำจาก ปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งทำหน้าที่แทนพ่อกับแม่ ดังนั้นการส่งเสริมความสุขในครอบครัวโดยเฉพาะครอบครัวแห่งกลางที่มีวัยรุ่นอาศัยอยู่ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัวแห่งกลางได้รับการสนับสนุนทางด้านสังคมต่างๆ ทั้งด้านวัสดุสิ่งของ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านอารมณ์ เพราะการสนับสนุนทางสังคมนั้น ส่งผลดีต่อสุขภาพ กาย และสุขภาพจิต ที่สำคัญคือ การสนับสนุนทางสังคมนั้นเปรียบเสมือนกันชน (buffer) สำหรับความเครียดและภาวะวิกฤตในชีวิต (พรพิมล เพ็ชรบุรี, 2560) และเมื่อวัยรุ่นได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูง ทำให้วัยรุ่นเกิดความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาอื่น ๆ นำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขและคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

สมมติฐานข้อที่ 3 รูปแบบการเลี้ยงดู มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 3 อภิปรายผลได้ว่าการอบรมเลี้ยงดู เป็นกระบวนการที่ได้รับการปลูกฝังจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก เป็นการพัฒนาทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต (เกสรินทร์ ทาริ, 2557) ซึ่งการที่วัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางที่ขาดพ่อแม่หรือทั้ง 2 คน หากวัยรุ่นได้รับการเลี้ยงดูจาก ปู่ ย่า ตา ยาย ที่มีรูปแบบการเลี้ยงดูที่เหมาะสม เช่น เลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ไม่ทอดทิ้ง ปล่อยปละละเลย และไม่ใช้อำนาจควบคุมจะทำให้เด็กเติบโต มีพัฒนาการสมวัย อาจส่งผลให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งจากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นจังหวัดสมุทรปราการพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลางกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ภาวรัตน์ ผาสุกสถาพร, 2553) แต่ในครอบครัวแห่งกลางนั้น เด็กและวัยรุ่นที่ได้รับการเลี้ยงดูจากผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเลี้ยงหลานแบบปล่อยปละละเลย ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนหลานเท่าที่ควร ทำให้หลานรู้สึกขาดความรักความอบอุ่นจากครอบครัว การเลี้ยงหลานวัยรุ่นจึงมักพบปัญหาต่างๆ เช่น หลานไม่เชื่อฟัง ดิดเพื่อน ดิดบุหรี ดิดยาเสพติด วัยรุ่นมักไม่ต้องการให้ใครมายุ่งเรื่องมาถามมาก จึงทำตัวออกห่างจากผู้สูงอายุ หากยุ่งมากก็แสดงความไม่พอใจ บางรายถึงขั้นต่อสู้ทำร้ายร่างกายผู้สูงอายุ (เกิดสิริ หงษ์ไทยและดารุณี จงอุดมการณ์, 2563) หลานบางคนถูกเลี้ยงดูแบบตามใจมาโดยตลอดตั้งแต่เล็กๆ ทำให้โตขึ้นมาเป็นเด็กที่เอาแต่ใจตัวเอง ก้าวร้าว ไม่เชื่อฟัง หลานที่ถูกพ่อกับแม่ทอดทิ้ง เด็กจะรู้สึกขาดความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่ส่งผลให้

เด็กเติบโตขึ้นมามีพฤติกรรมก้าวร้าว (เกดสิริ หงษ์ไทยและดารุณี จงอุดมการณ์, 2564) คล้ายคลึงกับการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลางของผู้ดูแลพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้ดูแลมีปัญหาและอุปสรรคในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ได้แก่ ค่าใช้จ่าย ปัญหาสุขภาพ การใช้เวลาคุณภาพกับเด็ก และการป้องกันโรคติดต่อที่มีอุบัติการณ์ใหม่ ประกอบทั้งการอบรมเลี้ยงดูไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ผู้ดูแลขาดความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ให้ถูกต้องตามพัฒนาการเด็ก (ยุภาติ สงวนพงษ์ และคณะ, 2565) เด็กที่ถูกเลี้ยงโดย ปู่ ย่า ตา ยาย มีพัฒนาการต่ำกว่าปกติ 2 เท่า ของเด็กที่เลี้ยงดูโดยพ่อแม่ และพบปัจจัยด้านลักษณะการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก (Nanthamongkolchai et al., 2011) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นผู้เลี้ยงดูหลักและมีการเลี้ยงดูแบบปกป้องมากเกินไปสัมพันธ์กับการมีปัญหาด้านสุขภาพจิตด้านอารมณ์และพฤติกรรม อาจเนื่องมาจากขาดความรู้และทักษะการเลี้ยงดูที่เหมาะสม โดยพบว่า ปู่ ย่า ตา ยาย ที่เลี้ยงดูบุตรหลานอาจขาดความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆ เช่น ทักษะการเลี้ยงดู การจัดการปัญหาและพฤติกรรม ทักษะการสื่อสาร พฤติกรรมทางเพศและการใช้สารเสพติด หรือการจัดการกับความเครียดจากการสูญเสียพ่อแม่ของเด็ก ซึ่งการส่งเสริมให้ความรู้เหล่านี้ อาจช่วยให้ ปู่ ย่า ตา ยาย สามารถที่จะดูแลบุตรหลานได้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น (ฐิติรัตน์ สันติ และคณะ, 2566) จะเห็นได้ว่าการที่วัยรุ่นที่ถูกเลี้ยงโดย ปู่ ย่า ตา ยาย มีผลกระทบหลายอย่างทั้งต่อตัววัยรุ่นและตัวผู้ดูแลเด็กเอง ดังนั้นควรมีการส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับการการดูแลเลี้ยงดูเด็กสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องดูแลเลี้ยงดูเด็ก พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายในการอบรมเลี้ยงดูและให้การช่วยเหลือวัยรุ่นและผู้สูงอายุในครอบครัวแห่งกลาง

สมมติฐานข้อที่ 4 สัมพันธภาพภายในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 4 อภิปรายผลได้ว่า การที่สมาชิกอยู่ร่วมกันในครอบครัวจะต้องมีสัมพันธภาพในครอบครัว คือความสัมพันธ์ ความใกล้ชิดคุ้นเคยกัน ตามบทบาทหน้าที่ที่คนเราที่คนเรามีต่อสมาชิกในครอบครัว มีความสัมพันธ์กันไปในลักษณะรักใคร่กลมเกลียวกัน ถือว่าเป็นสัมพันธภาพที่ดี แต่ถ้าเป็นความขัดแย้งหรือรู้สึกไม่ติดต่อกัน ถือว่าเป็นสัมพันธภาพที่ไม่ดี (ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2550) ซึ่งการที่วัยรุ่นอาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง ผู้เลี้ยงดูเป็นผู้สูงอายุ มีช่องว่างระหว่างวัยทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้สูงอายุกับวัยรุ่น ผู้สูงอายุไม่เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของหลานในยุคปัจจุบัน ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ไม่ดีภายในครอบครัว จากการศึกษาของ ภาวรัตน์ ผาสุกสถาพร (2553) พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลางกับ

คุณภาพชีวิตของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและจากการศึกษาในต่างประเทศคุณภาพชีวิตของ ปู่ ย่า ตา ยาย และหลานที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง พบว่าสัมพันธภาพภายในครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของปู่ ย่า ตา ยาย และหลานที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง (OGWE, 2021) ความสุขที่เกิดขึ้นเกิดจากสัมพันธภาพภายในบ้านของครอบครัวแห่งกลาง ทั้งความสุขที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิก ปู่ ย่า ตา ยายสมาชิกหลาน ผ่านการพูดคุยระหว่างคนสองรุ่น ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ยากจนเกินไป ประกอบกับสมาชิกในครอบครัวแห่งกลางทั้งสองรุ่น ต่างคาดหวังที่จะพูดคุยระหว่างกันอยู่เสมอๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทุกข์ใจ การปรึกษา เรื่องการเรียน หรือแม้แต่การพูดคุยในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการพูดคุยจึงเป็นเหมือนการสร้างสุขให้กับครอบครัวแห่งกลางที่มีสมาชิกย้ายถิ่นไปทำงาน วัฒนชัย ขวาลำธาร (2563) แต่เนื่องจากช่องว่างระหว่างวัย ผู้สูงอายุไม่เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของหลานในยุคปัจจุบัน จึงเลี้ยงหลานและสั่งสอนโดยใช้ชุดความรู้เดิมเหมือนสมัยก่อน ตัวหลานเองก็ไม่เข้าใจผู้สูงอายุเกิดความรำคาญ ไม่เชื่อฟัง หลานจะแยกตัว เวลามีปัญหาไม่ปรึกษาผู้สูงอายุ มักไว้อใจและปรึกษาเพื่อนมากกว่าบุคคลในครอบครัว อีกทั้งในปัจจุบันเทคโนโลยีใหม่ๆเข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิต เด็กรุ่นใหม่ใช้เวลาอยู่กับโลกออนไลน์มากขึ้น โอกาสที่จะได้สื่อสารเชื่อมโยงสัมพันธ์หรือทำกิจกรรมร่วมกันก็ลดน้อยลงไปอีก สัมพันธภาพระหว่างครอบครัวที่เคยมีความผูกพันอย่างใกล้ชิดเปลี่ยนแปลงไป คือ ปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพังมากขึ้น หรือสมาชิกในครอบครัวมีเวลาอยู่ด้วยกันน้อยลง วัยรุ่นที่ขาดความอบอุ่นจากบิดามารดา มักจะมีปัญหาด้านความประพฤติและติดยาเสพติด เป็นต้น วัยรุ่นมักไม่ต้องการให้ใครมายุ่งเรื่องมาถามมาก จึงทำตัวออกห่างจากผู้สูงอายุ หากยุ่งมากก็แสดงความไม่พอใจ บางรายถึงขั้นต่อสู้ทำร้ายร่างกายผู้สูงอายุ สัมพันธภาพที่ไม่ดีในครอบครัวจะส่งผลก่อให้เกิดความเครียดในครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการกระทำความรุนแรงทั้งทางด้านวาจา และการกระทำได้ ทำให้ผู้สูงอายุเสียใจ (เกิดสิริ หงษ์ไทยและดารุณี จงอุดมการณ์, 2564) และจากการศึกษาของ รุจา ภูไพบูลย์ (2562) ศึกษาครอบครัวไทยแบบบูรณาการตามวงจรชีวิตครอบครัว พบว่า แม่วัยใสที่มีลูกเมื่อไม่พร้อม การมีครอบครัวเมื่อไม่พร้อมนำมาซึ่งปัญหาการเลิกรา หย่าร้าง เกิดเป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว และไม่สามารถเลี้ยงลูกได้ด้วยตนเองได้ จึงต้องนำลูกไปฝากให้ปู่ ย่า ตายาย เลี้ยง เกิดเป็นครอบครัวแห่งกลาง ช่องว่างระหว่างความรู้ความคิดระหว่างวัยที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุและหลานส่งผลต่อการเจริญเติบโตของหลาน ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดครอบครัววัยใส รอบแล้วรอบเล่า สอดคล้องกับการศึกษาของศรีพันธุ์ ฤกษ์รัตนประทีป (2561) พบว่าการเติบโตในครอบครัวแห่งกลางมีผลกระทบด้านลบในเรื่องของการสื่อสาร ความเข้าใจ เนื่องจากเกิดช่องว่างระหว่างวัยภายในครอบครัว ซึ่งทำให้การสื่อสาร

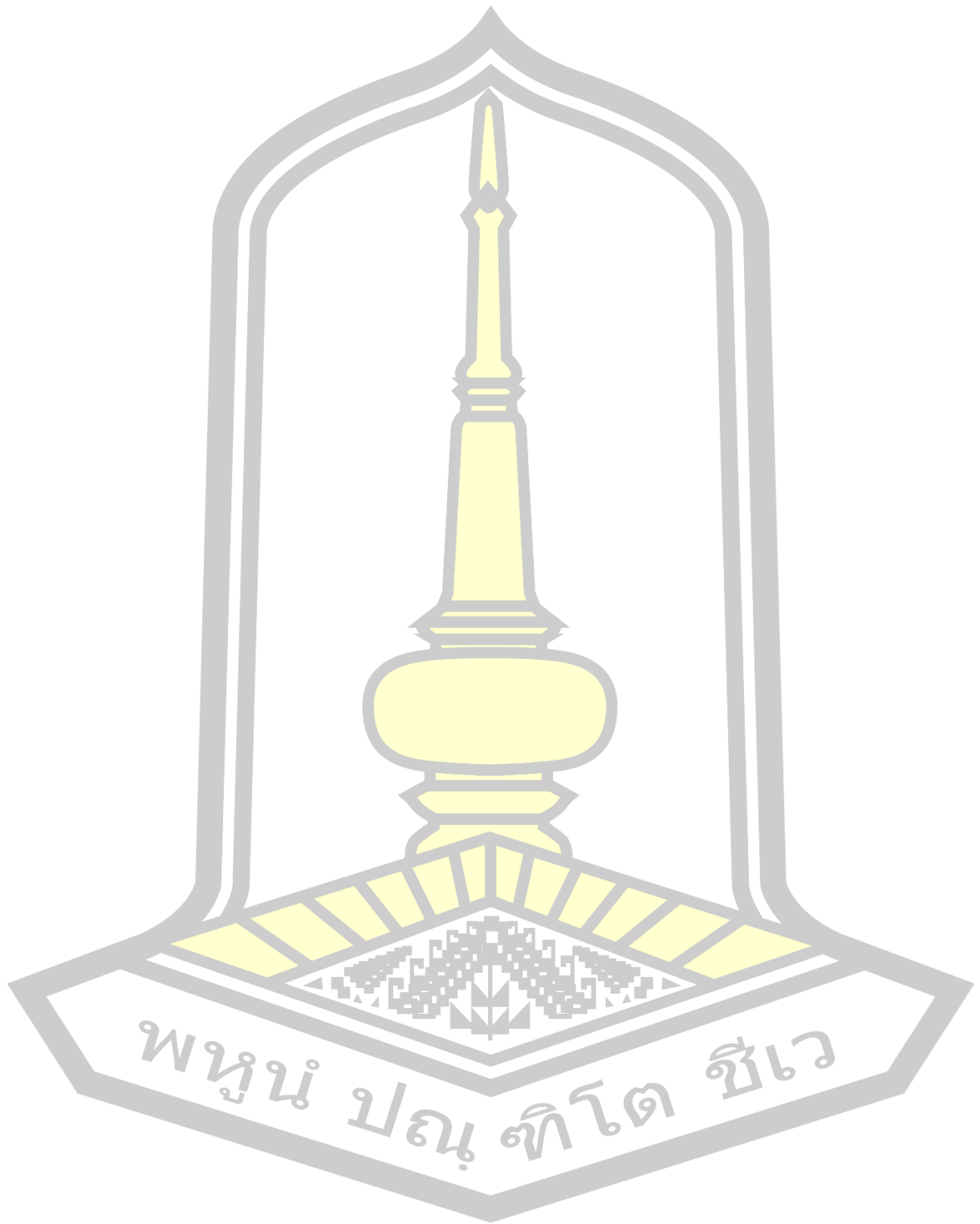
แบบเปิดใจคุยกันในเรื่องที่มีความสำคัญต่างๆ นั้นได้รับผลกระทบ เช่นในหลานที่เข้าสู่ช่วงวัยรุ่นและปัญหาเรื่องเพศ ซึ่งพบหลักฐานจำนวนมากว่า วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรนั้นเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวแอ่งกลาง และการศึกษาของ พัฒนพร ไทยพิบูลย์ (2560) ที่พบว่าช่วงเด็กที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยรุ่น ปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นในครอบครัว ได้แก่ ปัญหาช่องว่างระหว่างวัย ซึ่งมีสาเหตุมาจากทั้งตัวของผู้สูงอายุและตัววัยรุ่นเอง โดยเฉพาะในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัยในเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแอ่งกลาง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการทำความเข้าใจกับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแอ่งกลาง และวางแผนในการส่งเสริมสุขภาพจิต และยกระดับคุณภาพชีวิตในกลุ่มวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแอ่งกลาง
2. ด้านการวิจัย ควรมีการนำผลการวิจัยไปศึกษาเพื่อทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแอ่งกลาง
3. ด้านการศึกษาควรมีการเผยแพร่ความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาคุณภาพชีวิตของครอบครัวแอ่งกลาง เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาคุณภาพชีวิตของครอบครัวแอ่งกลางในบริบทอื่นๆ ที่แตกต่างกันออกไป และควรมีการเพิ่มเนื้อหาโครงสร้างครอบครัวแบบใหม่นี้ และคุณภาพชีวิตเพื่อให้ พยาบาลจิตเวชเด็กและวัยรุ่น และพยาบาลครอบครัวได้ตระหนักและสามารถดูแลครอบครัวแอ่งกลางได้อย่างเหมาะสม
4. พยาบาลจิตเวชเด็กและวัยรุ่นควรประเมินคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแอ่งกลาง และประสานให้ความช่วยเหลือกับผู้นำชุมชน ครู อาจารย์ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือครอบครัวแอ่งกลาง

พญ. ปณ. จิตโต ชีเว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). รายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปีงบประมาณ 2564. กองมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวง.
- กาญจนา เทียนลาย และคณะ. (2558). สถานการณ์เลี้ยงดูหลานในครัวเรือนข้ามรุ่นของประเทศไทย, นักปฏิบัติการวิจัย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 9 (น.311-324). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เกศรินทร์ ทาริ. (2557). อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูต่อความคาดหวังในบทบาทของบิดาของนิสิตชาย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ). <https://shorturl.asia/rBv3A>
- เกตุสิริ หงษ์ไทย และคณะ. (2563). ผู้สูงอายุที่เลี้ยงหลานวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน. วารสารพยาบาล ศาสตร์และสุขภาพ, 43(4), 97-109.
- เกตุสิริ หงษ์ไทย และคณะ. (2564). ภาระการเลี้ยงหลานของผู้สูงอายุในครอบครัวข้ามรุ่น. วารสาร สภาการพยาบาล, 36(1), 71-88.
- คริสฐา อ่อนแก้ว. (2563). คุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในครอบครัวแห่งกลางของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือในประเทศไทย. วารสารมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี, 15(1), 92-104.
- คาสปาร์ พิค และคณะ. (2558). รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ.2558 โฉมหน้าครอบครัวไทย ยุคเกิดน้อยอายุน้อย. <https://shorturl.asia/0zbqo>
- ฉัตร คำแสง และคณะ. (2563). เด็กและครอบครัวไทยในสามวิกฤต : รายงานสถานการณ์เด็กและครอบครัวประจำปี 2020. <https://shorturl.asia/5ji8f>
- ชาย โพธิ์สีดา และคณะ. (2559). วัยรุ่นและครอบครัวในโลกสมัยใหม่. การประชุมวิชาการระดับชาติ “ก้าวสู่ปีที่ 50”. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชัยณรงค์ ยี่มน้อย และคณะ. (2553). สภาพการดำเนินชีวิตครอบครัวที่ผู้สูงอายุดูแลเด็กตามลำพัง และบริการทางสังคมสำหรับครอบครัว. งานประชุมวิชาการครอบครัวศึกษา ปี 2553, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิตรัตน์ สันติ และคณะ. (2566). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพจิตของวัยรุ่นในครอบครัวข้ามรุ่น เทียบกับครอบครัวขยายและครอบครัวเดี่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์. Journal of the Psychiatric Association of Thailand, 68(4), 339-357.

- นันทัก ชนะพันธ์ และคณะ.(2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและการรู้จักตนเองกับการคืนความสำคัญให้ตนเองของผู้ป่วยหญิงโรคซึมเศร้า. The Journal of Thailand and Midwifery Nursing Council, 28(2), 44-57.
- ปรีดานันต์ ประสิทธิ์เวช. (2561). ผลของโปรแกรมการสนับสนุน ทางสังคมร่วมกับการออกกำลังกาย ต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย โรคซึมเศร้า [ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต], สืบค้นจาก <https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=4114&context=chulae> td
- พรพิมล เพ็ชรบุรี, และคณะ. (2560). ผลของโปรแกรมการสนับสนุนทางสังคมต่อภาวะสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 35(2), 188-197.
- พัฒนาพร ไทยพิบูลย์. (2560). แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ของครอบครัวแห่งกลางเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขของเด็กภายใต้ความคิดครอบครัวนิเวศ. [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญภา กลุณภาดล. (2557). คุณภาพชีวิตครอบครัวของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดชลบุรี. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 25(1), 64-74.
- เพ็ญภา กลุณภาดล. (2562). การให้การปรึกษาวัยรุ่น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์ประยูรสาสน์ไทย การพิมพ์ กรุงเทพมหานคร. เกี๊ยกู้ดครีเอชั่น.
- ภาวรัตน์ ผาสุกสถาพร และคณะ. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นตอนต้น จังหวัดสมุทรปราการ. Thai Journal of Public Health, 40(1), 29-39.
- มรรยาท รุจิวิชญ์. (2556). การจัดการความเครียดเพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิต. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุภาติ สงวนพงษ์ และคณะ. (2565). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในครอบครัวแห่งกลาง ของผู้ดูแลพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ : การวิจัยแบบผสมวิธี. วารสารพยาบาลทหารบก, 23(2), 149-159.
- ยุภาติ ศิริวรรณ และคณะ. (2548). คุณภาพชีวิตและความเครียดของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://dmh-elibrary.org/items/show/130>
- รัชจณา สิงห์ทอง. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและการเผชิญปัญหาความพึงพอใจในชีวิตแรงสนับสนุนทางสังคมและภาวะซึมเศร้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. [ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต], มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วณิชชา ณรงค์ชัย และคณะ. (2554). รูปแบบการอยู่อาศัยร่วมกันของคนข้ามรุ่นในครอบครัวผู้ย้ายถิ่นอีสาน. KRU Research Journal (Graduate Studies), 11(3), 101-110.

วณัญญา แก้วแก้วปาน. (2560). สัมพันธภาพครอบครัวกับปัญหาการกระทำความผิดในวัยรุ่น.
 Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10(1), 361-371.

วราภรณ์ สินธุโสภณ. (2560). ผลของโปรแกรมการสนับสนุนทางสังคมแบบกลุ่มต่อคุณภาพชีวิตของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท. [วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://shorturl.asia/ehFf6>

ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และคณะ. (2550). การอบรมเลี้ยงดูเด็ก. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา, 5(1), 105-118.

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2557). รายงานประจำปี 2557 สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว / สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2565. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/BMoqK>

สุพรรณิการ์ มาศยงค์ และคณะ (2555). การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตใน โรงเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายในกรุงเทพมหานคร. Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, 4(2), 29-40.

อัมรา บุญสาหร่าย. (2563). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทใน โรงพยาบาลชลบุรี. วารสารระบบบริการปฐมภูมิและ เวชศาสตร์ครอบครัว, 3(3), 35-45.

อารี จำปาศลาย และคณะ. (2556). ลูกๆ เป็นอย่างไรเมื่อพ่อแม่ย้ายถิ่นโครงการ CLAIM. พิมพ์ครั้งที่ 1. จังหวัดนครปฐม. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

อารี จำปาศลาย และคณะ. (2558). ประชากรและสังคม 2558 : ความหลากหลายทางประชากรและสังคมในประเทศไทย ณ ปี 2558. สืบค้นจาก

https://ipsr.mahidol.ac.th/post_research/ประชากรและสังคม-2558/

Adhikari, R., Jampaklay, A., Chamrathirong, A., Richter, K., Pattaravanich, U., & Vapattanawong, P. (2014). The impact of parental migration on the mental health of children left behind. J Immigr Minor Health, 16(5), 781-789. <https://doi.org/10.1007/s10903-013-9809-5>

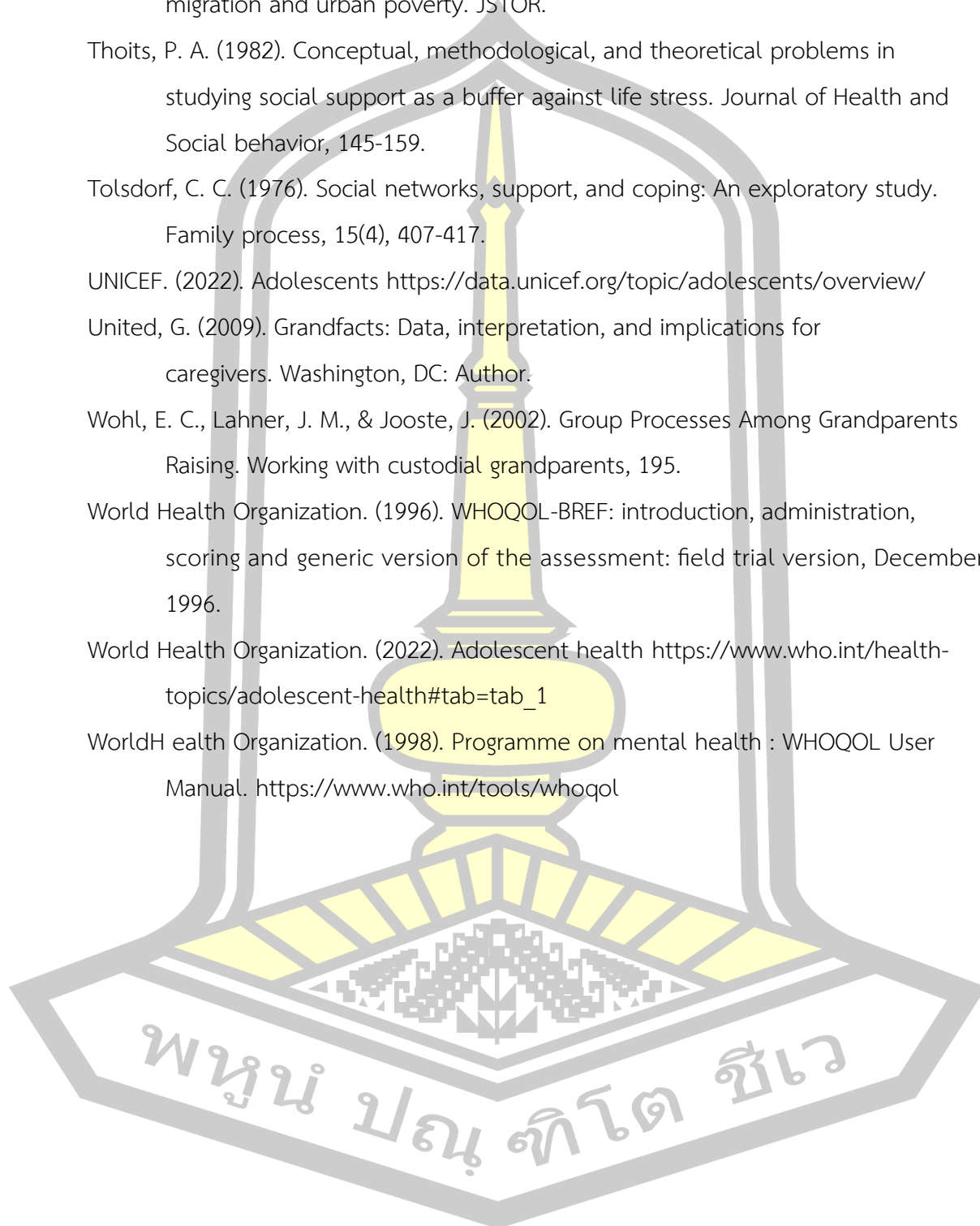
Bramlett, M. D., & Blumberg, S. J. (2007). Family structure and children's physical and mental health. Health affairs, 26(2), 549-558.

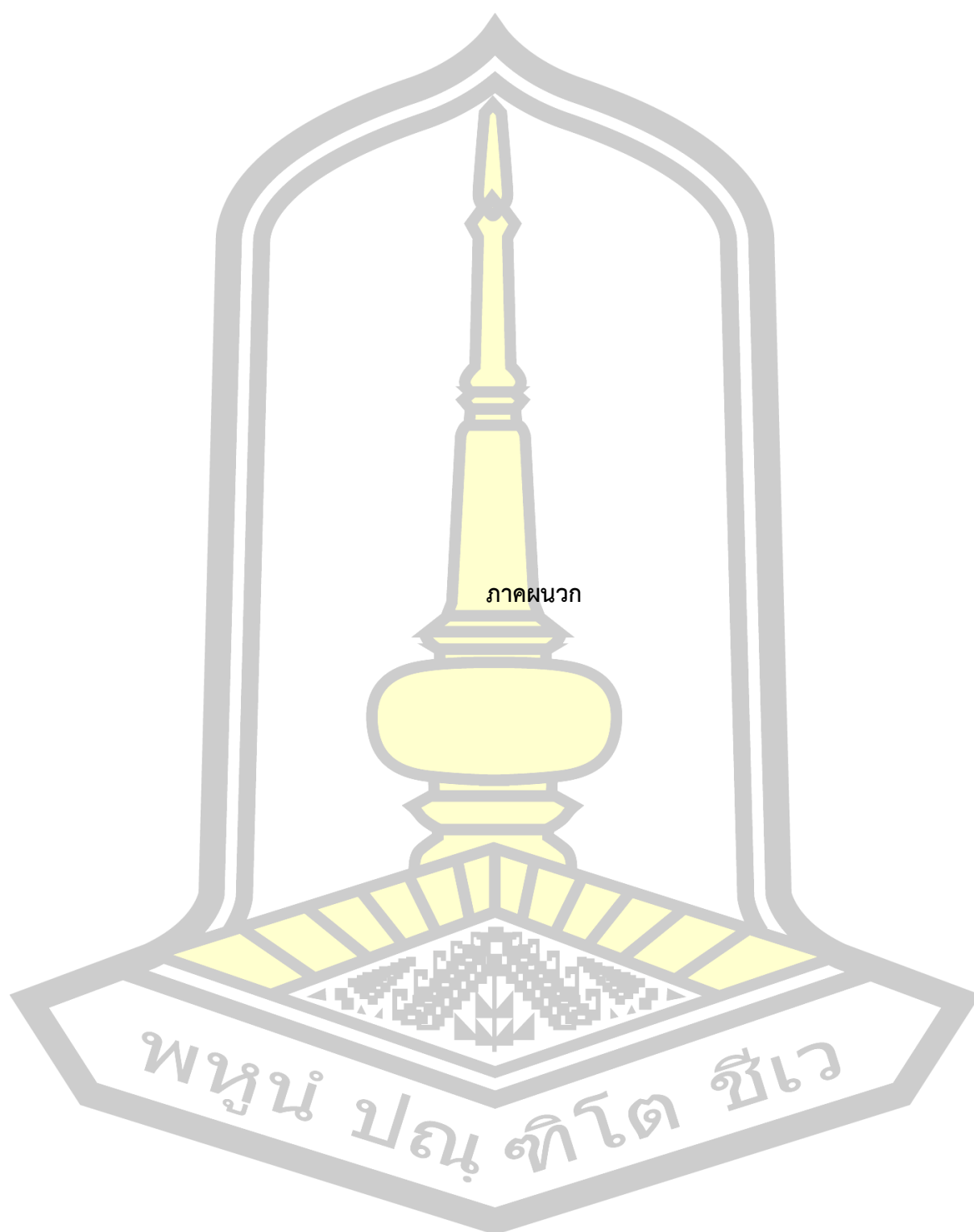
Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. Psychosomatic medicine, 38(5), 300-314.

- Dalimonte-Merckling, D., & Williams, J. M. (2020). Parenting styles and their effects.
- Ferrans, C. E., & Powers, M. J. (1992). Psychometric assessment of the Quality of Life Index. *Research in nursing & health*, 15(1), 29-38.
- Friedman, M. M., Bowden, V. R., & Jones, E. (2003). *Family nursing: Research, theory & practice*. Pearson.
- Fuller-Thomson, E., & Minkler, M. (2000). African American grandparents raising grandchildren: A national profile of demographic and health characteristics. *Health & Social Work*, 25(2), 109-118.
- Gross, J. J. (2014). Emotion regulation: Conceptual and empirical foundations. *Handbook of emotion regulation*, 2, 3-20.
- Grove, S. K., Burns, N., & Gray, J. (2012). *The practice of nursing research: Appraisal, synthesis, and generation of evidence*. Elsevier Health Sciences.
- House, J. S., Umberson, D., & Landis, K. R. (1988). Structures and processes of social support. *Annual review of sociology*, 14(1), 293-318.
- Hughes, M. E., Waite, L. J., LaPierre, T. A., & Luo, Y. (2007). All in the family: The impact of caring for grandchildren on grandparents' health. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 62(2), S108-S119.
- Ijadunola, M., Obiyan, M., Odia, B., Ogun, O., Fajinmi, O., Uzezi, P., & Abiola, A. (2017). Assessing the Challenges of Schooling among Adolescents in Skipped Generation Households in Ile-Ife, Nigeria. *Journal of Community Medicine and Primary Health Care*, 29(1), 62-67.
- Kilford, E. J., Garrett, E., & Blakemore, S.-J. (2016). The development of social cognition in adolescence: An integrated perspective. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 70, 106-120.
- Leder, S., Grinstead, L. N., & Torres, E. (2007). Grandparents raising grandchildren: Stressors, social support, and health outcomes. *Journal of Family Nursing*, 13(3), 333-352.
- Mc Cubbin, H. I., Thompson, A. I., & Mc Cubbin, M. A. (1996). *Family assessment: Resiliency, coping and adaptation: Inventories for research and practice*. (No Title).

- Mishra, P., Pandey, C. M., Singh, U., Gupta, A., Sahu, C., & Keshri, A. (2019). Descriptive statistics and normality tests for statistical data. *Annals of cardiac anaesthesia*, 22(1), 67-72.
- Musil, C. M., Jeanblanc, A. B., Burant, C. J., Zauszniewski, J. A., & Warner, C. B. (2013). Longitudinal analysis of resourcefulness, family strain, and depressive symptoms in grandmother caregivers. *Nursing outlook*, 61(4), 225-234. e222.
- Nanthamongkolchai, S., Munsawaengsub, C., & Nanthamongkolchai, C. (2011). Comparison of the health status of children aged between 6 and 12 years reared by grandparents and parents. *Asia Pacific journal of public Health*, 23(5), 766-773.
- OGWE, O. J. (2021). QUALITY OF LIFE OF GRANDPARENTS AND GRANDCHILDREN IN SKIP-GENERATION HOUSEHOLDS OF MOMBASA KENYA: A KENYAN PERSPECTIVE.
- Özdemir, A., Utkuallp, N., & Palloş, A. (2016). Physical and psychosocial effects of the changes in adolescence period. *International Journal of Caring Sciences*, 9(2), 717-723.
- Rapee, R. M., Oar, E. L., Johnco, C. J., Forbes, M. K., Fardouly, J., Magson, N. R., & Richardson, C. E. (2019). Adolescent development and risk for the onset of social-emotional disorders: A review and conceptual model. *Behaviour research and therapy*, 123, 103501.
- Santrock, J. W. (2014). *Adolescence* McGraw-Hill Education.
- Schaefer, E. S. (1959). A circumplex model for maternal behavior. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 59(2), 226-235.
- Schaefer, C., Coyne, J. C., & Lazarus, R. S. (1981). The health-related functions of social support. *Journal of behavioral medicine*, 4(4), 381-406.
- Schneiders, M. L., Phou, M., Tum, V., Kelley, M., Parker, M., & Turner, C. (2021). Grandparent caregiving in Cambodian skip-generation households: Roles and impact on child nutrition. *Maternal & Child Nutrition*, 17, e13169.
- Shakya, H. B., Usita, P. M., Eisenberg, C., Weston, J., & Liles, S. (2012). Family well-being concerns of grandparents in skipped generation families. *Journal of Gerontological Social Work*, 55(1), 39-54.

- Tacoli, C., McGranahan, G., & Satterthwaite, D. (2015). Urbanisation, rural-urban migration and urban poverty. JSTOR.
- Thoits, P. A. (1982). Conceptual, methodological, and theoretical problems in studying social support as a buffer against life stress. *Journal of Health and Social behavior*, 145-159.
- Tolsdorf, C. C. (1976). Social networks, support, and coping: An exploratory study. *Family process*, 15(4), 407-417.
- UNICEF. (2022). Adolescents <https://data.unicef.org/topic/adolescents/overview/>
- United, G. (2009). *Grandfacts: Data, interpretation, and implications for caregivers*. Washington, DC: Author.
- Wohl, E. C., Lahner, J. M., & Jooste, J. (2002). Group Processes Among Grandparents Raising. *Working with custodial grandparents*, 195.
- World Health Organization. (1996). WHOQOL-BREF: introduction, administration, scoring and generic version of the assessment: field trial version, December 1996.
- World Health Organization. (2022). Adolescent health https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1
- World Health Organization. (1998). *Programme on mental health : WHOQOL User Manual*. <https://www.who.int/tools/whoqol>

ภาคผนวก ก ตารางข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

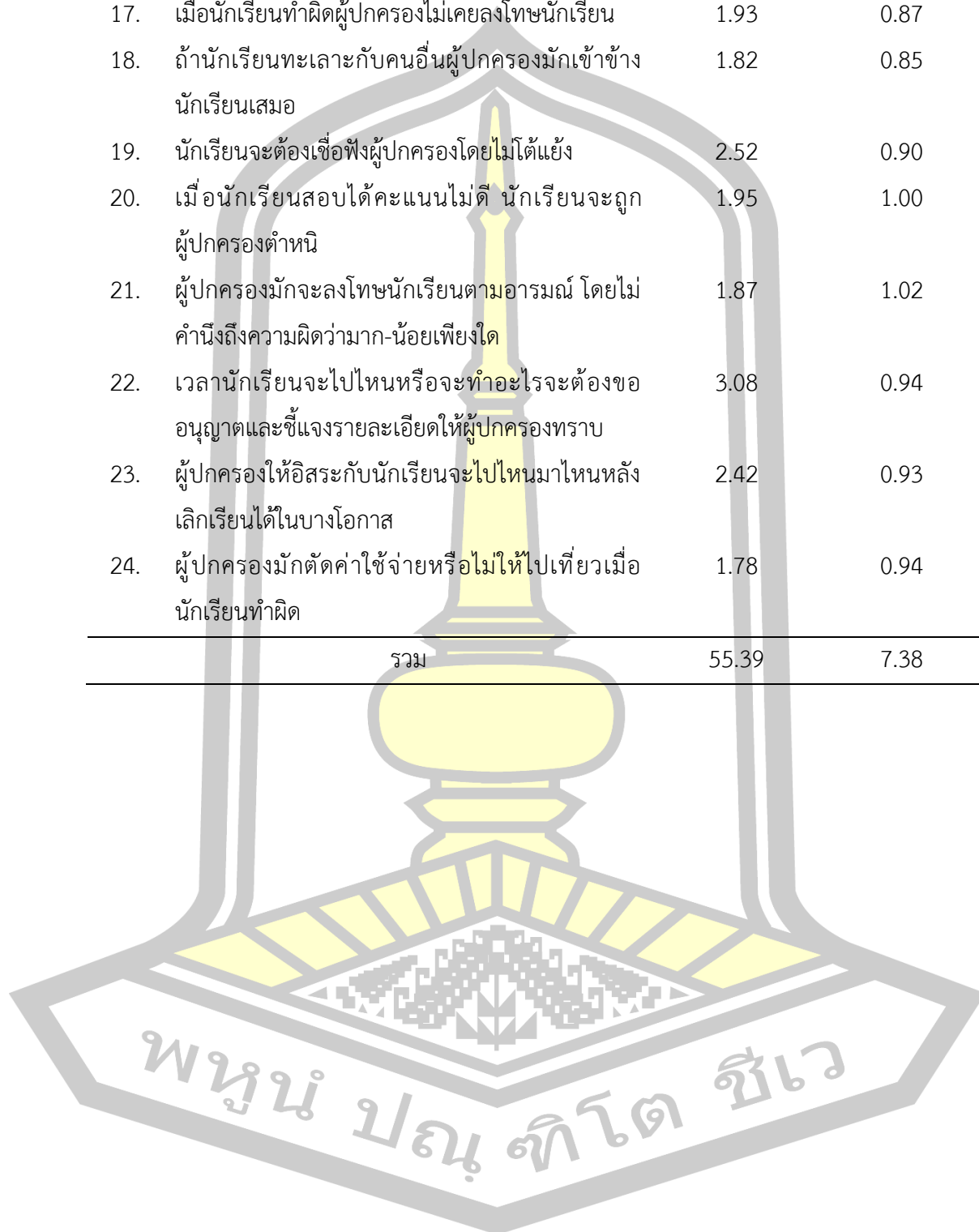
ตาราง แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสนับสนุนทางสังคมรายข้อ

ข้อความ	Mean	S.D.
การสนับสนุนทางด้านอารมณ์		
1. เมื่อข้าพเจ้าไม่สบายใจ จะมีคนให้กำลังใจ	2.95	1.12
2. ครูคอยไต่ถามเกี่ยวกับเรื่องของการเรียนของข้าพเจ้า	2.99	1.09
3. ข้าพเจ้าได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากครอบครัว	3.57	1.04
4. ข้าพเจ้ามักได้รับคำชมจากทางบ้าน เมื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ	3.23	1.12
5. ข้าพเจ้ามีเพื่อนที่สามารถเป็นที่ปรึกษาไว้ใจได้	3.69	1.11
6. ผู้ปกครองคอยให้กำลังใจ เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้	3.16	1.21
การสนับสนุนทางด้านวัตถุ		
7. เมื่อเงินค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ สามารถขอเพิ่มเติมจากทางบ้านได้	3.21	1.04
8. เมื่อข้าพเจ้าเจ็บป่วย ข้าพเจ้าต้องดูแลตนเองตามลำพัง	3.94	1.09
9. เมื่อข้าพเจ้าอยากไปเที่ยวในที่ต่างๆผู้ปกครองจะพาไป	2.87	1.13
10. ผู้ปกครอง เป็นผู้จัดหาอาหารที่มี ประโยชน์ ให้ข้าพเจ้ารับประทาน	3.66	1.05
11. ผู้ปกครอง จัดหาของใช้ที่จำเป็นให้ข้าพเจ้าอย่างเพียงพอ	3.51	0.98
การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร		
12. พ่อแม่/ผู้ปกครอง สอนข้าพเจ้าเกี่ยวกับการเลือกคบเพื่อน	3.64	1.15
13. เพื่อน ช่วยอธิบายวิชาที่ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ	3.49	1.05
14. ครูชี้แนะเกี่ยวกับแนวทางในการเรียนต่อ แก่ข้าพเจ้า	3.69	0.94
15. ผู้ปกครอง แนะนำเกี่ยวกับการดูแลตนเอง เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น	3.78	1.03
16. ผู้ปกครอง สอนข้าพเจ้าว่ายาเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี	4.44	0.92
17. ครูช่วยแก้ปัญหาที่ข้าพเจ้าขอคำแนะนำได้	3.39	0.96
รวม	3.48	0.58

ตาราง แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกรายข้อของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของ
ผู้ปกครองของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลางรายข้อ

ข้อความ	Mean	S.D.
1. เมื่อนักเรียนมีปัญหา ผู้ปกครองยินดีจะตอบปัญหา	2.77	0.92
2. ผู้ปกครองแนะนำนักเรียนในเรื่องความประพฤติ กิริยามารยาทให้เหมาะสม	3.25	0.82
3. ผู้ปกครองยอมรับฟังข้อเสนอและเหตุผลของนักเรียน ถ้าความคิดเห็นของนักเรียนไม่ตรงกับผู้ปกครอง	2.49	0.91
4. ผู้ปกครองอนุญาตให้นักเรียนไปเที่ยวกับเพื่อนได้ตาม เหตุผลเห็นสมควร	2.59	0.91
5. ก่อนลงโทษผู้ปกครองจะซักถามสาเหตุและลงโทษ ด้วยเหตุผล ถ้านักเรียนผิดจริง	2.64	1.05
6. ผู้ปกครองชมนักเรียนเสมอ เมื่อนักเรียนทำในสิ่งที่ถูก	2.89	0.94
7. นักเรียนรู้สึกที่ต้องทำทุกอย่างด้วยตนเองตามลำพัง เสมอ	2.23	0.92
8. ผู้ปกครองมักให้ในสิ่งที่นักเรียนต้องการนับเป็น บางครั้ง	2.36	0.72
9. ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้นักเรียนปรึกษาหารือในเรื่อง ส่วนตัวของนักเรียน	2.04	0.92
10. ผู้ปกครองมักไม่สนใจได้ถามทุกข์และสุขของนักเรียน	1.93	0.99
11. ผู้ปกครองมักไม่สนใจช่วยเหลือเมื่อนักเรียนประสบ ปัญหาต่างๆ	1.71	0.92
12. ผู้ปกครองเคยถามเรื่องการเรียนเป็นบางโอกาส	2.75	0.89
13. เมื่อนักเรียนต้องการสิ่งต่างๆ ผู้ปกครองจะหามาให้ นักเรียนทุกครั้ง	2.50	0.83
14. ผู้ปกครองมักจะไม่ค่อยห้ามปรามในเรื่องการพูดจา ไม่สุภาพหรือรังแกผู้อื่น	1.90	1.00
15. เมื่อนักเรียนไม่พอใจผู้ปกครองนักเรียนสามารถแสดง อารมณ์โกรธได้	2.20	0.92
16. ผู้ปกครองมักไม่ยอมให้นักเรียนช่วยงานบ้านเลย	1.78	0.89

	ข้อความ	Mean	S.D.
17.	เมื่อนักเรียนทำผิดผู้ปกครองไม่เคยลงโทษนักเรียน	1.93	0.87
18.	ถ้านักเรียนทะเลาะกับคนอื่นผู้ปกครองมักเข้าข้างนักเรียนเสมอ	1.82	0.85
19.	นักเรียนจะต้องเชื่อฟังผู้ปกครองโดยไม่ได้แย้ง	2.52	0.90
20.	เมื่อนักเรียนสอบได้คะแนนไม่ดี นักเรียนจะถูกผู้ปกครองตำหนิ	1.95	1.00
21.	ผู้ปกครองมักจะลงโทษนักเรียนตามอารมณ์ โดยไม่คำนึงถึงความผิดว่ามาก-น้อยเพียงใด	1.87	1.02
22.	เวลานักเรียนจะไปไหนหรือจะทำอะไรจะต้องขออนุญาตและชี้แจงรายละเอียดให้ผู้ปกครองทราบ	3.08	0.94
23.	ผู้ปกครองให้อิสระกับนักเรียนจะไปไหนมาไหนหลังเลิกเรียนได้ในบางโอกาส	2.42	0.93
24.	ผู้ปกครองมักตัดค่าใช้จ่ายหรือไม่ให้ไปเที่ยวเมื่อนักเรียนทำผิด	1.78	0.94
	รวม	55.39	7.38

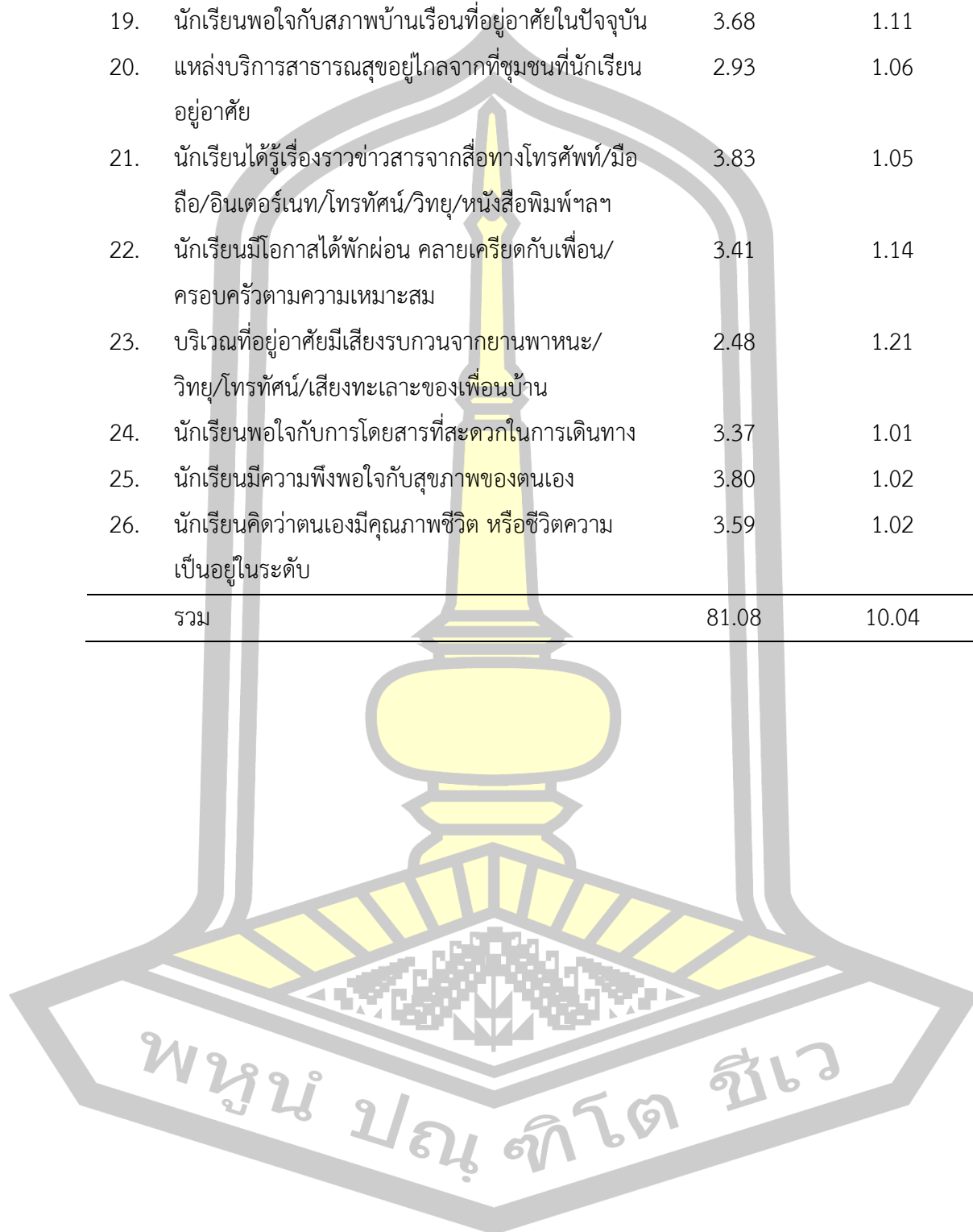
ตาราง แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกรายข้อ

	ข้อความ	Mean	S.D.
1.	นักเรียนและสมาชิกในบ้านสามารถแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่	2.16	0.59
2.	เป็นเรื่องยากที่จะไปเที่ยวพักผ่อนหรือรับประทานอาหารร่วมกัน ได้พร้อมกันทั้งครอบครัว	1.99	0.59
3.	นักเรียนและสมาชิกในครอบครัวต้องเคารพต่อกฎระเบียบของ บ้าน เช่น ต้องกลับบ้านตรงเวลาจะไปไหน หรือกลับผิดเวลา ต้องบอก	2.08	0.68
4.	นักเรียนรู้สึกสนิทกับเพื่อนมากกว่าสมาชิกในครอบครัว	1.82	0.72
5.	นักเรียนและสมาชิกในบ้านมีส่วนร่วมกันในการตัดสินใจของครอบครัว	2.05	0.64
6.	นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบงานบ้าน เช่น กวาด-ถูบ้าน ล้างจาน	2.46	0.64
7.	การที่จะเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ/ข้อตกลงในบ้านเป็นเรื่องง่าย	2.10	0.65
8.	นักเรียนไม่กล้าหรือลำบากใจที่จะบอกเล่า/ขอคำปรึกษาจากสมาชิกคนอื่นๆในครอบครัว	2.04	0.77
9.	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น นักเรียนและสมาชิกในบ้านจะพูดและคุย ประนีประนอมหรือตกลงกันได้	2.10	0.72
10.	นักเรียนและสมาชิกในบ้านต่างทำตามความพอใจของตน โดย ไม่สนใจความรู้สึกของคนอื่น	2.28	0.69
11.	นักเรียนและคนในบ้านช่วยกันหาวิธีใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น	2.12	0.62
12.	นักเรียนและคนในบ้านมักคัดค้านกันเองมากกว่าจะร่วมกันทำกิจกรรมทั้งครอบครัว	1.78	0.70
	รวม	59.21	9.91

ตาราง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นใน
ครอบครัวแห่งกลาง

	ข้อความ	Mean	S.D.
1.	นักเรียนมีสุขภาพดีเพียงพอที่จะเรียนหนังสือ และ ดำเนินชีวิตประจำวันได้	3.75	1.08
2.	นักเรียนไม่เคยป่วยหนักต้องเข้ารักษาตัวใน โรงพยาบาล	3.37	1.31
3.	นักเรียนได้ออกกำลังกายเป็นประจำทุกสัปดาห์	2.58	1.30
4.	นักเรียนป่วยเป็นโรคที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนและการ ดำเนินชีวิต	1.63	1.00
5.	นักเรียนมีสุขภาพไม่แข็งแรงต้องอยู่ในความดูแลของ แพทย์เสมอ	1.72	1.10
6.	นักเรียนคิดว่าตนเองมีสุขภาพแข็งแรง	3.73	01.06
7.	นักเรียนมีสมาธิในการเรียน และทำกิจกรรม ต่างๆใน ชีวิตประจำวัน	3.47	0.98
8.	นักเรียนรู้สึกพึงพอใจในการเป็นอยู่ของตัวเอง	3.67	1.15
9.	นักเรียนรู้สึกว่ามีรูปร่างหน้าตาดีกว่าตนเอง	2.94	1.27
10.	นักเรียนมีความรู้สึกไม่ดี เช่น เบื่อหน่าย เหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง และวิตกกังวลกับชีวิตของตนเองอยู่ บ่อยๆ	2.98	1.27
11.	นักเรียนรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและมีความหมาย	3.25	1.14
12.	นักเรียนรู้สึกพึงพอใจในชีวิต เช่นมีความสุข สงบ มี ความหวัง	3.49	1.12
13.	นักเรียนพอใจกับการมีเพื่อนหรือเข้ากับคนอื่นใน สังคม	3.52	1.17
14.	นักเรียนรู้สึกว่าเพื่อนๆไม่สนใจตนเอง	2.21	1.12
15.	นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน	3.23	1.13
16.	นักเรียนพึงพอใจสังคมและชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่	3.46	1.10
17.	ชุมชนของนักเรียนมีคนที่เป็นปัญหาต่อสังคม เช่น ติด ยาเสพติด การพนัน ฯลฯ	2.66	1.22
18.	ชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ไม่มีความปลอดภัยในชีวิต	2.33	1.10

	ข้อความ	Mean	S.D.
19.	นักเรียนพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน	3.68	1.11
20.	แหล่งบริการสาธารณสุขอยู่ไกลจากที่ชุมชนที่นักเรียน อยู่อาศัย	2.93	1.06
21.	นักเรียนได้รู้เรื่องราวข่าวสารจากสื่อทางโทรศัพท์/มือ ถือ/อินเทอร์เน็ต/โทรทัศน์/วิทยุ/หนังสือพิมพ์ฯ	3.83	1.05
22.	นักเรียนมีโอกาสได้พักผ่อน คลายเครียดกับเพื่อน/ ครอบครัวตามความเหมาะสม	3.41	1.14
23.	บริเวณที่อยู่อาศัยมีเสียงรบกวนจากยานพาหนะ/ วิทยุ/โทรทัศน์/เสียงทะเลาะของเพื่อนบ้าน	2.48	1.21
24.	นักเรียนพอใจกับการโดยสารที่สะดวกในการเดินทาง	3.37	1.01
25.	นักเรียนมีความพึงพอใจกับสุขภาพของตนเอง	3.80	1.02
26.	นักเรียนคิดว่าตนเองมีคุณภาพชีวิต หรือชีวิตความ เป็นอยู่ในระดับ	3.59	1.02
	รวม	81.08	10.04

ภาคผนวก ข แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

ส่วนที่1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง: ให้นักเรียนเติมข้อความในช่องว่างหรือทำเครื่องหมาย✓ ใน [ ] หน้าข้อความตามความจริง

1. เพศ [ ] 1. ชาย [ ] 2. หญิง
2. อายุ .....ปี.....เดือน (นับถึงวันที่ตอบแบบสอบถาม)
3. ระดับชั้นที่กำลังศึกษา [ ] 1. ม.1 [ ] 2. ม.2 [ ] 3.ม. 3
4. เกรดเฉลี่ยสะสมในป้การศึกษาที่ผ่านมาเท่ากับ.....
5. นักเรียนได้รับค่าใช้จ่ายประจำวันจากผู้ปกครองหลัก วันละ.....บาท
6. นักเรียนได้รับเงินเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายประจำวันหรือไม่
[ ] 1. พอใช้ [ ] 2. ไม่พอใช้ [ ] 3.พอใช้และเหลือเก็บ
- 7.สถานภาพสมรสของผู้ปกครองหลัก (ปู่ ย่า/ตา ยาย)
[ ] 1.คู่ [ ] 2. หม้าย [ ] 3.หย่า [ ] 4.แยก
- 8.ระดับการศึกษาของผู้ปกครองหลัก (ปู่ ย่า/ตา ยาย)
[ ] 1.ไม่ได้เรียนหนังสือ [ ] 2.ประถมศึกษา [ ] 3.มัธยมศึกษาตอนต้น
[ ] 4.มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. [ ] 5.อนุปริญญา/ปวส.
[ ] 6.ปริญญาตรี [ ] 7.สูงกว่าปริญญาตรี
- 9.อาชีพของผู้ปกครองหลัก (ปู่ ย่า/ตา ยาย)
[ ] 1.ไม่ประกอบอาชีพ [ ] 2.เกษตรกร [ ] 3.รับจ้าง
[ ] 4.รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ [ ] 5. อื่นๆ ระบุ.....
10. รายได้เฉลี่ยของครอบครัวผู้ปกครองหลัก (ปู่ ย่า/ตา ยาย) /เดือน.....บาท
แหล่งที่มาของรายได้
[ ] 1.จำนวนพ่อแม่ส่งเสียให้ในแต่ละเดือน.....บาท
[ ] 2.รายได้ของผู้ปกครองหลัก (ปู่ ย่า/ตา ยาย).....บาท
[ ] 3.เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของผู้ปกครองหลัก (ปู่ ย่า/ตา ยาย) .....บาท
[ ] 4.รายได้อื่นๆ.....บาท
11. ฐานะทางการเงินของผู้ปกครองหลัก (ปู่ ย่า/ตา ยาย)
[ ] 1.เพียงพอ เหลือเก็บ [ ] 2.เพียงพอ ไม่เหลือเก็บ
[ ] 3.ไม่เพียงพอ [ ] 4.ไม่เพียงพอ มีหนี้สิน
12. ปัจจุบันนักเรียนพักอาศัยอยู่กับใคร (ผู้ปกครองหลัก)
[ ] 1.ปู่ [ ] 2.ย่า [ ] 3.ตา [ ] 4.ยาย [ ] 5.ปู่กับย่า [ ] 6.ตากับยาย
13. อายุของผู้ปกครองหลัก
[ ] 1.ปู่.....ปี [ ] 2.ย่า.....ปี [ ] 3.ตา.....ปี [ ] 4.ยาย.....ปี

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

คำอธิบาย แบบสอบถามส่วนนี้ แต่ละข้อความ หมายถึง สิ่งที่นักเรียนได้รับจากพ่อ แม่/ ผู้ปกครอง ครู และเพื่อน ขอให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงตามสิ่งที่ได้รับมากที่สุด แต่ละข้อเลือกตอบได้เพียงช่องเดียวเท่านั้น

ข้อความ	ระดับการได้รับการสนับสนุน				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ด้านอารมณ์					
1. เมื่อข้าพเจ้าไม่สบายใจ จะมีคนให้กำลังใจ					
2. ครูคอยไต่ถามเกี่ยวกับเรื่องของการเรียนของข้าพเจ้า					
3. ข้าพเจ้าได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากครอบครัว					
4. ข้าพเจ้ามักได้รับคำชมจากทางบ้าน เมื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ					
5. ข้าพเจ้ามีเพื่อนที่สามารถเป็นที่ปรึกษาไว้ใจได้					
6. ผู้ปกครองคอยให้กำลังใจ เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้					
ด้านวัตถุ					
7. เมื่อเงินค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ สามารถขอเพิ่มเติมจากทางบ้านได้					
8. เมื่อข้าพเจ้าเจ็บป่วย ข้าพเจ้าต้องดูแลตนเองตามลำพัง					
9. เมื่อข้าพเจ้าอยากไปเที่ยวในที่ต่างๆ พ่อ แม่/ผู้ปกครองจะพาไป					
10. พ่อ แม่/ผู้ปกครอง เป็นผู้จัดหาอาหารที่มี ประโยชน์ ให้ข้าพเจ้ารับประทาน					
11. พ่อ แม่/ผู้ปกครอง จัดหาของใช้ที่จำเป็นให้ข้าพเจ้าอย่างเพียงพอ					
ด้านข้อมูลข่าวสาร					
12. พ่อแม่/ผู้ปกครอง สอนข้าพเจ้าเกี่ยวกับการเลือกคบเพื่อน					
13. เพื่อน ช่วยอธิบายวิชาที่ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ					
14. ครูชี้แนะเกี่ยวกับแนวทางในการเรียนต่อ แก่ข้าพเจ้า					
15. พ่อ แม่/ผู้ปกครอง แนะนำเกี่ยวกับการดูแลตนเอง เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น					
16. พ่อ แม่/ผู้ปกครอง สอนข้าพเจ้าว่ายาเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี					
17. ครูช่วยแก้ปัญหาที่ข้าพเจ้าขอคำแนะนำได้					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

คำชี้แจง 1.โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบท้ายข้อความที่ตรงความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้มากที่สุด
เพียงข้อละ 1 คำตอบเท่านั้น

2. ผู้ปกครองในที่นี่ อาจหมายถึงบุคคลที่ให้การอบรมเลี้ยงดูนักเรียนเป็นเวลานานที่สุด ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย
3. แบบสอบถามชุดนี้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการการปฏิบัติของผู้ปกครองต่อตัว นักเรียนประกอบด้วยข้อคำถาม

24 ข้อ คำตอบแต่ละข้อมี 4 ระดับ ดังนี้

- ไม่เคยทำเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่เคยเกิดขึ้นกับนักเรียนเลย
 ทำนานๆ ครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นเกิดขึ้นกับนักเรียน 1-2 ครั้งต่อเดือน
 ทำเกือบทุกครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นเกิดขึ้นกับนักเรียน 4-5 ครั้งต่อสัปดาห์
 ทำทุกครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นเกิดขึ้นทุกครั้งกับนักเรียน

ข้อคำถาม	ระดับความเป็นจริง			
	ไม่เคย ทำเลย	ทำนานๆ ครั้ง	ทำเกือบ ทุกครั้ง	ทำทุกครั้ง
1. เมื่อนักเรียนมีปัญหา ผู้ปกครองยินดีจะตอบปัญหา				
2. ผู้ปกครองแนะนำนักเรียนในเรื่องความประพฤติ กิริยามารยาท ให้เหมาะสม				
3. ผู้ปกครองยอมรับฟังข้อเสนอและเหตุผลของนักเรียนถ้าความคิดเห็นของนักเรียนไม่ตรงกับผู้ปกครอง				
4. ผู้ปกครองอนุญาตให้นักเรียนไปเที่ยวกับเพื่อนได้ตามเหตุผลเห็นสมควร				
5. ก่อนลงโทษผู้ปกครองจะซักถามสาเหตุและลงโทษด้วยเหตุผล ถ้านักเรียนผิดจริง				
6. ผู้ปกครองชมนักเรียนเสมอ เมื่อนักเรียนทำในสิ่งที่ถูก				
7. นักเรียนรู้สึกว่าจะต้องทำทุกอย่างด้วยตนเองตามลำพังเสมอ				
8. ผู้ปกครองมักให้ในสิ่งที่นักเรียนต้องการนับเป็นบางครั้ง				
9. ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้นักเรียนปรึกษาหารือในเรื่องส่วนตัวของนักเรียน				
10. ผู้ปกครองมักไม่สนใจไต่ถามทุกข์และสุขของนักเรียน				
11. ผู้ปกครองมักไม่สนใจช่วยเหลือเมื่อนักเรียนประสบปัญหาต่างๆ				
12. ผู้ปกครองเคยถามเรื่องการเรียนเป็นบางโอกาส				
13. เมื่อนักเรียนต้องการสิ่งต่างๆ ผู้ปกครองจะหามาให้นักเรียนทุกครั้ง				

พหุ ประถมศึกษา

ส่วนที่ 4 แบบวัดคุณภาพชีวิต

คำชี้แจง 1. โปรดเครื่องหมาย ✓ ในช่องคำตอบท้ายข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้มากที่สุดเพียงข้อละ 1 คำตอบเท่านั้น

2. แบบสอบถามชุดนี้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับวิถีความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ของนักเรียน ประกอบด้วยข้อคำถาม 26 ข้อ คำตอบแต่ละข้อมี 5 ระดับ ดังนี้

ไม่เลย	หมายถึง	นักเรียนไม่มีความรู้สึกนั้นเลย รู้สึกไม่พอใจมาก หรือรู้สึกแย่มาก
เล็กน้อย	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกเช่นนั้นนานๆครั้ง รู้สึกเช่นนั้นเล็กน้อย รู้สึกไม่พอใจมาก รู้สึกแย่
ปานกลาง	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกเช่นนั้นปานกลาง รู้สึกพอใจ ระดับกลางๆ หรือรู้สึกแยระดับกลางๆ
มาก	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกเช่นนั้นบ่อยๆ รู้สึกพอใจ หรือรู้สึกดี
มากที่สุด	หมายถึง	นักเรียนมีความรู้สึกเช่นนั้นเสมอ รู้สึกเช่นนั้นมากที่สุด หรือรู้สึกว่่าสมบูรณ์ รู้สึก พอดีใจมาก รู้สึกดีมาก

ข้อคำถาม	ระดับความเป็นจริง				
	ไม่เลย	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1.นักเรียนมีสุขภาพดีเพียงพอที่จะเรียนหนังสือ และดำเนินชีวิตประจำวันได้					
2.นักเรียนไม่เคยป่วยหนักต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาล					
3.นักเรียนได้ออกกำลังกายเป็นประจำทุกสัปดาห์					
4.นักเรียนป่วยเป็นโรคที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนและการดำเนินชีวิต					
5.นักเรียนมีสุขภาพไม่แข็งแรงต้องอยู่ในความดูแลของแพทย์เสมอ					
6.นักเรียนคิดว่าตนเองมีสุขภาพแข็งแรง					
7.นักเรียนมีสมาธิในการเรียน และทำกิจกรรม ต่างๆในชีวิตประจำวัน					
8.นักเรียนรู้สึกพึงพอใจในการเป็นอยู่ของตัวเอง					
9.นักเรียนรู้สึกว่่าเพื่อนมีรูปร่างหน้าตาดีกว่าตนเอง					
10.นักเรียนมีความรู้สึกไม่ดี เช่น เบื่อหน่าย เหนงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง และวิตกกังวลกับชีวิตของตนเองอยู่บ่อยๆ					
11.นักเรียนรู้สึกว่่าตนเองมีคุณค่าและมีความหมาย					
12.นักเรียนรู้สึกพึงพอใจในชีวิต เช่นมีความสุข สงบ มีความหวัง					
13.นักเรียนพอใจกับการมีเพื่อนหรือเข้ากับคนอื่นในสังคม					

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

คำชี้แจง 1. โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่แสดงความถี่หรือความสัมพันธ์ของข้อความเกี่ยวกับ ตัวนักเรียนให้มากที่สุดเพียงข้อเดียว 1 คำตอบเท่านั้น

2. ครอบครัวของนักเรียน หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนเท่านั้น

3. แบบสอบถามชุดนี้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

โปรดตอบด้วยข้อคำถาม 12 ข้อ คำตอบแต่ละข้อมี 3 ระดับ ดังนี้

ไม่เคยเกิดขึ้นเลย	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่เคยเกิดขึ้นกับนักเรียนเลย
เกิดขึ้นบางครั้ง	หมายถึง	ข้อความนั้นเกิดขึ้นกับนักเรียน 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์
เกิดขึ้นเป็นประจำ	หมายถึง	ข้อความนั้นเกิดขึ้นกับนักเรียนทุกสัปดาห์

ข้อคำถาม	ระดับความเป็นจริง		
	ไม่เคย เกิดขึ้นเลย	เกิดขึ้น บางครั้ง	เกิดขึ้นเป็น ประจำ
1. นักเรียนและสมาชิกในบ้านสามารถแสดงความเห็นโต้แย้งกันได้			
2. เป็นเรื่องยากที่จะไปเที่ยวพักผ่อนหรือรับประทานอาหารร่วมกัน ได้ พละกำลังที่ในครอบครัว			
3. นักเรียนและสมาชิกในครอบครัวมีเวลาว่างเหมือนกัน บ้าน เช่น นั่งรถกลับบ้านตรงเวลา ลงไปไหน หรือกลับถึงเวลา กลับนอก			
4. นักเรียนรู้สึกสนิทกับเพื่อนมากกว่าสมาชิกในครอบครัว			
5. นักเรียนและสมาชิกในบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปัญหาของ ครอบครัว			
6. นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบงานบ้าน เช่น กวาด-ถูบ้าน ทำอาหาร			
7. การที่พ่อแม่เปลี่ยนพฤติกรรม/ข้อตกลงในบ้านเป็นเรื่องง่าย			
8. นักเรียนไม่กล้าหรือลำบากใจที่จะบอกเล่า/ขอคำปรึกษาจากสมาชิกคนอื่น อื่น ๆ ในครอบครัว			
9. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น นักเรียนและสมาชิกในบ้านจะพูดและ ประนีประนอมหรือตกลงกันได้			
10. นักเรียนและสมาชิกในบ้านสามารถทำความเข้าใจและสนใจของ คนอื่น			
11. นักเรียนและสมาชิกในบ้านช่วยกันหาวิธีใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาที่ เกิดขึ้น			
12. นักเรียนและสมาชิกในบ้านมักคิดด้วยกันเองมากกว่าจะร่วมกัน กิจกรรมที่ในครอบครัว			

พญ. ปณ. จิตโต ชีวะ

ภาคผนวก ค เอกสารชี้แจงสำหรับผู้ปกครองอาสาสมัครที่ตอบแบบสอบถาม

ECMSU01-05.02 Update 2021

เอกสารชี้แจงสำหรับผู้ปกครองอาสาสมัครที่ตอบแบบสอบถาม (เด็กอายุ 7-18 ปี) (สำหรับการตอบแบบสอบถามอายุต่ำกว่า 18 ปี)

เรียน ผู้ปกครองของผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

เนื่องด้วยข้าพเจ้า นางสาวจิตรา ปินะเต นิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังดำเนินการวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง” “Factors Associated with Quality of Life among Adolescents in the Skipped Generation Families”

โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง

ประโยชน์ที่ท่านจะได้รับจากการวิจัยนี้

ได้รับประโยชน์โดยอ้อม คือ

1. ชุมความรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเด็กนักเรียนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลางครอบครัวแห่งกลาง และปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่น
2. ความรู้ที่เป็นผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นของครอบครัวแห่งกลาง ที่ จะมีการวางแผนเผยแพร่ความรู้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและเข้าใจ นำไปใช้ในการวางแผนกิจกรรม เพื่อส่งเสริมปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลางได้

หากท่านตัดสินใจให้เด็กในปกครองของท่านเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะขอให้เด็กในปกครองของท่านตอบแบบสอบถาม 1 ชุด ซึ่งประกอบด้วย 5 ส่วน มีข้อคำถามทั้งสิ้น 95 ข้อ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ส่วนที่1: ข้อมูลทั่วไป จำนวน 16 ข้อคำถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา เกรดเฉลี่ยสะสม เงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง ความเพียงพอของเงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง สถานภาพสมรสของผู้ปกครอง การศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง แหล่งรายได้ของครอบครัว ฐานะทางการเงินที่ใช้จ่ายในครอบครัว บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย จำนวนสมาชิกในครอบครัว เวลาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแห่งกลาง และสถานภาพสมรสของบิดา/มารดา ส่วนที่2: แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม จำนวน 17 ข้อคำถาม ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านวัตถุ และด้านข้อมูลข่าวสาร ส่วนที่ 3: แบบสอบถามรูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง จำนวน 24 ข้อคำถาม ซึ่งประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม ส่วนที่ 4: แบบประเมินคุณภาพชีวิต จำนวน 26 ข้อคำถาม ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายและสุขภาพ ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมและความมั่นคง ส่วนที่ 5: แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว จำนวน 12 ข้อคำถาม รวมทั้งหมด 95 ข้อ โดยใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 90 นาที และจะขอรับแบบสอบถามคืน

ECMSU01-05.02 Update 2021

โดยผู้วิจัยจะไปเก็บด้วยตนเอง

หากเด็กในปกครองของท่านรู้สึกอึดอัด หรือรู้สึกไม่สบายใจกับบางคำถาม เด็กในปกครองของท่านมีสิทธิที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นได้ รวมถึงเด็กในปกครองของท่านมีสิทธิถอนตัวออกจากโครงการนี้เมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อการเรียนของเด็กในปกครองของท่านแต่ประการใด

ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามของเด็กในปกครองของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น และจะดำเนินการทำลายข้อมูลที่เกี่ยวข้องภายหลังเสร็จสิ้นการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เด็กในปกครองท่านจะไม่ได้รับค่าตอบแทนและไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

หากท่านและเด็กในปกครองของท่านมีข้อสงสัยเกี่ยวกับงานวิจัย โปรดติดต่อได้ที่ นางสุจิตรา ปินะเต นิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทรศัพท์มือถือ 095-1698899

และหากท่านและเด็กในปกครองของท่านได้รับการปฏิบัติไม่ตรงตามที่ระบุไว้หรือต้องการทราบสิทธิของท่านและเด็กในปกครองของท่านขณะเข้าร่วมการวิจัยนี้ สามารถติดต่อได้ที่ “คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม” โทร. 043-754416 เบอร์ภายใน 1755

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

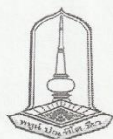
สุจิตรา ปินะเต

(นางสุจิตรา ปินะเต)

ผู้วิจัย

ภาคผนวก ง เอกสารรับรองโครงการวิจัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารรับรองโครงการวิจัย

เลขที่การรับรอง : 389-316/2566

ชื่อโครงการวิจัย (ภาษาไทย) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง
ชื่อโครงการวิจัย (ภาษาอังกฤษ) Factors Associated with Quality of Life among Adolescents in the Skipped Generation Families.

ผู้วิจัย : นางสาวสุจิตรา ปินะเต

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : คณะพยาบาลศาสตร์

สถานที่ทำการวิจัย : อำเภอแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเภทการพิจารณาแบบ : แบบเร่งรัด

วันที่รับรอง : 5 ตุลาคม 2566

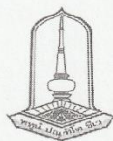
วันหมดอายุ : 4 ตุลาคม 2567

ข้อเสนอการวิจัยนี้ ได้รับการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคามแล้ว และอนุมัติในด้านจริยธรรมให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องข้างต้นได้ บนพื้นฐานของโครงร่างงานวิจัยที่คณะกรรมการฯ ได้รับและพิจารณา เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วให้ผู้วิจัยส่งแบบฟอร์มการปิดโครงการและรายงานผลการดำเนินงานมายังคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หรือหากมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในโครงการวิจัย ผู้วิจัยจะต้องยื่นขอรับการพิจารณาใหม่

(รองศาสตราจารย์วรพจน์ พรหมสัตยพรต)

รองประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ทั้งนี้ การรับรองนี้มีเงื่อนไขดังที่ระบุไว้ด้านหลังทุกข้อ (ดูด้านหลังของเอกสารรับรองโครงการวิจัย)

MAHASARAKHAM UNIVERSITY ETHICS COMMITTEE FOR
RESEARCH INVOLVING HUMAN SUBJECTS

Certificate of Approval

Approval number: 389-316/2023

Title : Factors Associated with Quality of Life among Adolescents in the Skipped Generation Families.

Principal Investigator : Mrs. Sujittra Pinate

Responsible Department : Faculty of Nursing

Research site : A district in the northeastern region

Review Method : Expedited Review

Date of Manufacture : 5 October 2023

expire : 4 October 2024

This research application has been reviewed and approved by the Ethics Committee for Research Involving Human Subjects, Mahasarakham University, Thailand. Approval is dependent on local ethical approval having been received. Any subsequent changes to the consent form must be re-submitted to the Committee.

.....
(Associate Professor Vorapoj Promasatayaprot)
Vice Chairman

Approval is granted subject to the following conditions: (see back of this Certificate)

ภาคผนวก จ หนังสือราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ที่ สค ๐๐๓๓ /พิเศษ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสาคร
ถนนสมุทรสาคร-โคกขาม สค ๗๔๐๐๐

๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง อนุญาตให้ใช้เครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน นางสาวสุจิตรา ปินะเต

ตามหนังสือคณะกรรมการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ อว ๐๖๐๕.๑๑/๑๕๔๔ ลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๖ แจ้งว่า นางสาวสุจิตรา ปินะเต นิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ขออนุญาตใช้เครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่วงกลาง” นั้น

ในการนี้ ดิฉัน นางสาวรัตน์ ผาสุกสถาพร ตำแหน่งเจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน ปฏิบัติงานกลุ่มงานประกันสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสาคร ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นตอนต้น จังหวัดสมุทรปราการ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ มีความยินดีอนุญาตให้ นางสาวสุจิตรา ปินะเต นิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ใช้เครื่องมือดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวรัตน์ ผาสุกสถาพร)
เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน

กลุ่มงานประกันสุขภาพ

โทร ๐ ๓๔๘๗ ๑๒๗๖ ต่อ ๓๒๓

โทรสาร ๐ ๓๔๘๗ ๑๒๗๑, ๐ ๓๔๘๗ ๑๒๗๓

นางสาวรัตน์ ผาสุกสถาพร โทร. ๐๙๙-๔๑๙๕๑๒๒ email: pawarat๘๑๐@gmail.com

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
งานบริการการศึกษา
25/25 พุทธมณฑลสาย 4 ต.ศาลายา
อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170
โทร. 02-441-4125 ต่อ 121

ที่ อว 78.02/ 4394

วันที่ 25 มีนาคม 2567

เรื่อง อนุญาตให้ใช้เครื่องมือวิจัย

เรียน คณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อ้างถึง หนังสือที่ อว 78.14/861 ลงวันที่ 21 มีนาคม 2567

ตามหนังสืออ้างถึง คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล แจ้งว่า

ผู้ใช้เครื่องมือวิจัย: นางสาวจิตรา ปินะเต นิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

งานวิจัยของผู้ขอใช้: "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง"
โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ดรณี รุจกรกานต์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เครื่องมือวิจัยที่ขอใช้: แบบสอบถามรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง แบบสอบถาม
สัมพันธภาพในครอบครัว และแบบประเมินคุณภาพชีวิตแบบสอบถามรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง
แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว และแบบประเมินคุณภาพชีวิต

เครื่องมือวิจัยนี้พัฒนาโดย: อาจารย์ ภาวรัตน์ ผาสุกสถาพร รหัสนักศึกษา 5036037 PHPH/M
นักศึกษาลัทธิสุตริยาศาสตรมหาบัณฑิต(สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว คณะสาธารณสุข
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จากวิทยานิพนธ์เรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นตอนต้น จังหวัด
สมุทรปราการ" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กนิษฐา จำรูญสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

บัณฑิตวิทยาลัย ได้รับแจ้งจากคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้พิจารณาแล้วไม่
ขัดข้องยินยอมอนุญาตให้ นางสาวจิตรา ปินะเต ใช้เครื่องมือวิจัยดังกล่าวได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และดำเนินการต่อไปด้วย จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

Thanyawee Pra

Digitally signed by
thanyawee.pra
Date: 2024.03.22
17:34:09 +07'00'

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญวี ประทุมสุวรรณ)

ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายการศึกษา

ปฏิบัติหน้าที่แทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการ โทรศัพท์/โทรสาร 043-754-356-7

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ดรณี รุจกรกานต์

โทรศัพท์ : 081-873-1335

ชื่อนิสิต นางสาวจิตรา ปินะเต โทรศัพท์ : 095-169-8899 email: 64010483009@msu.ac.th

ที่ อว 8603.8(2)/ 0050

หนังสือรับหน่วยงานภายนอก	
คณะพยาบาลศาสตร์	วันที่ 15 มี.ค. 2567
รับที่ 88	วันที่ 15 มี.ค. 2567
เวลา 14.01	น.

มหาวิทยาลัยศิลปากร
22 ถนนบรมราชชนนี คลิ่งชัน
กรุงเทพฯ 10170

10 มกราคม 2567

เรื่อง อนุญาตให้ใช้เครื่องมือวิจัย

เรียน คณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อ้างถึง หนังสือที่ อว 0605.11/1602 ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2566

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ขออนุญาตให้ นางสุจิตรา ปินะเด นิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต ใช้เครื่องมือวิจัยแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงสนับสนุนทางสังคมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในวิทยานิพนธ์เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเผชิญปัญหา ความพึงพอใจในชีวิต แรงสนับสนุนทางสังคมและภาวะซึมเศร้า ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี" ของนางรัชฎา สิงห์ทอง ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแห่งกลาง" ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยศิลปากร พิจารณาแล้วอนุญาตให้นางสุจิตรา ปินะเด ใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้ โดยขอให้ผู้ใช้เครื่องมือวิจัยทำการเขียนอ้างอิงที่มาของเครื่องมือวิจัยและชื่อเจ้าของเครื่องมือวิจัยอย่างชัดเจนในวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ
1. ศาสตราจารย์ ดร. อรุณรัตน์ งามชื่น
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพดล ชุมชอบ)
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร

กองบริหารงานวิชาการ (คลังชิ้น)

โทร. 0 2105 4686 ต่อ 115205

หัวหน้างาน
วิภาณ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสุจิตรา ปินะเต
วันเกิด	9 ตุลาคม 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดร้อยเอ็ด
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 121 ม.8 ต.โคกกล่าม อ.จตุรพักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน ตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
ประวัติการศึกษา	ปี พ.ศ.2548 พยาบาลศาสตรบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม สมทบมหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี พ.ศ. 2567 พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูน ปณ ภิโต ชีเว